

Tniiu ja ni ka sa'a tee ni chitniiu ña Jesús

Ni kee yu'u Jesús ja tetniiu Dios Espíritu ya

¹ Nuú tutu xtnañu'u ja ni tetniiu san nuu ni, vi Tata Teófilo, ni tee san ndi'i ja ni sa'a Jesús vi ja ni kaxtno'o ya ndee kiiu nuu ni keja'a ya ² vi guaa ndee kiiu mandaa ya andivi. Te ama ka ja no'o ya, ja ni kaxtno'o ya nuu tee ni chitniiu ya ja ka kuu tee ni ndakaji ya ja vi xtutenuu de tno'o maa ya jin ma'ñu sagua Espíritu ia Dios. ³ Te nuu kuee ka ja ni ji'i ya, te ni ndatuu teku ya, te ni xne'e ya maa ya nuu de ja kaxtno'o kaji ya ja ni ndateku ya. Te kua'a jichi ni ka jini ña de jin ya nuu uu xiko kiiu. Te ni kaxtno'o ya naxa tatnuni ia Dios. ⁴ Te nuu ni ka oo de jin ya ni tatnuni ya ja ma kekuei de Jerusalén, chi jiña'a ya:

—Vi kondetu ni guaa ndee na skunkuu tno'o ni kee yu'u Tata Dios, nagua ni ka onini ni ja ni ka'an san, ⁵ chi ja ndaa ja Juan ni skuandute ñayiu jin ndute, su maa ni, chi nuu masu kua'a ka kiiu, te vi ni'i ni Espíritu ia Dios ja koo ini anu ni, na kuinio ja ni ka jandute ni jin ya —jiña'a Jesús.

Kuano'o Jesús andivi

⁶ Te nuu ni ka otutu de jin ya, te ka jiña'a de:
—¿A vitna te ndasa'a siin ni ñuo Israel ja tatnuni mai, vi Jito'o san?

⁷ Yun te jiña'a ya:

—Ja maa ni, chi masu ka oo ni ja vi kuni ni na kiuu axi naxa kokuu ja skunkuu ia Dios, chi ja na'a maa Tata Dios nagua kuu ja sa'a ya, chi maintno'o maa ya tatnuni. ⁸ Su nuu na kii Espíritu ia Dios nuu ndi'i ni, te vi ni'i ni jaka'nu, te kekuei ni vi kaka nuu ni vi ndakani ni tno'o ja ja'a san ja ni ka jini ni nuu ñayiu ñuu Jerusalén vi nuu ñayiu nii ñuu tñii Judea vi Samaria vi nii ndee ja'a ñuyiu.

⁹ Vi yun ni ka ni ka'an ya, te vi ka ndia'a de, te mandaa ya, te ni jinkisa'u ya nuu viko, te tu ni ka jini ka ña de. ¹⁰ Te vi ka jito ni'ni guagua'a de ichi andivi ja mandaa ya kua'an ya, te sanaa ni ni ka jini de uu tee ka ni'nu sa'un kuijin. ¹¹ Te ka jiña'a ya:

—Tee Galilea, ¿nau ja ka jito ni'ni ni'ni ni ichi andivi? Te maa Jesús ja ni ka oo jin ni ya'a, mandaa ya andivi, te saa ni ndajiokuiin ya inka jichi nagua ka ndia'a ni ja mandaa ya andivi —ka jiña'a ia ka jinokuechi nuu Dios.

Ni ka kaji de Matías ja nukuiin de nuu tñiuu Judas

¹² Yun te ni ndekuei de yuku nani Olivos, te kuano'okuei de Jerusalén, chi masu jika kuu nagua oo nuu Ley ja kuu vi kaka de kiuu ndatatu. ¹³ Nu ni ndajinokuei de ñuu yun, te ni ndiukuei de in ve'e, te ni ndakuei de ve'e oo ndee sukun nuu ka ndoo de. Te tee yun ka kuu Pedro vi Jacobo, Juan, Andrés, Felipe, Tomás, Bartolomé,

Mateo, Jacobo se'e Alfeo, Simón Zelote * vi Judas ñani Jacobo. ¹⁴ Ndi'i de ni ka otutu jin sava ka ñani Jesús vi María, nana ya, vi sava ka ñasi'i ja inuu inuu ni ka ondakuatu de vi ni ka ojikanta'u de nuu ia Dios.

¹⁵ Te in kiuu yun ni ka kututu ndee ciento oko ñayiu ka kandija Jesús. Yun te ni ndakoo Pedro ma'ñu ndi'i ñayiu yun, te jiña'a de:

¹⁶ —Nini kuu ja ni skunkuu tno'o yoso nuu tutu ii, vi ñani vi kua'a, ja ni ka'an Espíritu ia Dios jin David ndee jana'a siki Judas, tee ni ondeka ña jin ñayiu ja ni ka kakuiko ña jin Jesús. ¹⁷ Te Judas, chi in tee ni ka ojika jin ndi uxi uu san kuu de, te suni ni chitniuu ña ya jin de ja vi sa'a san tniuu ya'a. ¹⁸ Su ni ja'an de, te ni ndaki'in de ñu'u jin xu'un ni junkunya'u de ja ja'a tniuu kue'e ni sa'a de. Yun te ni kanakau ndei de ichi xini de, te ni ka'ndi chii de, te ni yagua ndi'i jiti de. ¹⁹ Su nuu ni ka jini ndi'i ñayiu Jerusalén, te ni ka xnani de ñu'u yun Acéldama, jin sa'an maa de, ja kei ka'an ñu'u niñi. ²⁰ Chi sua'a ka'an nuu tutu Salmo:

Na kendoo nda'u ve'e de
te tu na in koo sa'un ka.

Te suni inka nuu ka'an:

Ja inka ñayiu na sa'a tniuu ni osa'a de.

²¹ 'Chi nini kuu ja vi ndandukuo inka tee nukuiin nuu tniuu de, te na kokuu in tee ni ka oo jin san ndi'i kiuu nuu ni oja'ankuei san vi ni ondikuei san jin Jito'o Jesús, ²² nuu ni jinkondee guaa ndee nuu ni skuandute ña Juan vi guaa

---

* **1:13** 1:13 Zelote kei ka'an tee yinduu nuu tee ka ndakoo ja kaxin tna'a ja ja'a ñuu de.

ndee kiuu ni ndee ya ne'u san ja mandaa ya andivi. Te tee yun na kokuu testiu ja vi ndakani jin san ja ni ndateku Jesús —jiña'a Pedro sua'a.

²³ Yun te ni ka jani de uu tee, in de kuu José ja nani de Barsabás ja suni ni ka xnani ña jin de Justo, te inka de kuu Matías. ²⁴ Te ka ndakuatu de ja ja'a tee yun, te ka jiña'a de:

—Maa ni, vi Jito'o san, ja jini ni anu ndi'i ñayiu, xne'e ni ndee tee ya'a guaa ndakaji ni, ²⁵ nagua ja ndachitniuu ni de ja xtutenuu de tno'o va'a maa ni ja ni xndendoo Judas jin yika kuechi de, te kua'an de nuu ka oo ñayiu ka sa'a jakue'e —ka jiña'a de.

²⁶ Te ni ka jitotnuni de, te ni kanakau Matías ja ni kiunduu de nuu ni ka nduu uxi uu tee ni chitniuu ña Jesús ja vi xtutenuu de tno'o va'a ya.

2

Ni kenta Espíritu ia Dios

¹ Te nuu ni kenta kiuu viko Pentecostés, te ka otutu ndi'i ñayiu ka skua'a invaa ni ve'e. ² Te vi sanaa ni, ni jiso jiso ichi andivi vaji na kuinio in tikacha ni'i, te ni chitu nii ini ve'e nuu ka nukoi yun. ³ Te ni ka jini na kandaa yañu'u kandaa ja makunkuei ichi xini, te ni ka junkoo siki in in ñayiu. ⁴ Te ni kee ña Espíritu ia Dios jin ndi'i, te ni ka jinkondei ni ka ka'in siin siin nuu sa'an, na kuu na kuu naxa ni sa'a maa Espíritu ia Dios ja vi ka'in.

⁵ Te kiuu yun ni ka oo tee judio ja ka chiñu'u de ia Dios maa Jerusalén ja vajikuei de ndee sava ka ñuu ja ka oo nii ñuyiu. ⁶ Te nuu ni jiso jiso,

te ni ka kututu kua'a ndeva'a ñayiu, te vi ni ka sa'u kuii kuiti ini, chi ni ka onini ja ka ka'an tee yun sa'an ka ka'an in in mai. ⁷ Te vi ka sa'u kuii ini, te tu ka ni'i ini nagua vi sa'i, te ni ka ka'in:

—Vi kondia'a ni, ¿a masu tee ñuu ja tnii Galilea ka kuu tee ka ka'an ya'a? ⁸ ¿Te nau ja ka ninio ka ka'an de in in nuu sa'an ka ka'on ñuu nuu ni ka kakuo? ⁹ Ya'a, chi ka oo ndee ñayiu Partia vi Media vi Elam vi Mesopotamia vi Judea vi Capadocia vi Ponto vi ndee Asia, ¹⁰ vi Frigia vi Panfilia vi Egipto vi sava ka ñuu ja tnii Libia yatni ñuu Cirene vi ñayiu ni ka jinkoo Roma na kuinio tna'o judio vi tee ni ka kiunduu ja ka jantno'o Ley Moisés, ¹¹ vi ñayiu Creta vi Arabia ka ninio ka ka'an de sa'an ka ka'an mamao, te ka ka'an de ndi'i javii java'a sa'a ia Dios —ka kachi de.

¹² Te vi ka sa'u kuii kuiti ini de, te tu ka ni'i ini de nagua vi ndakani ini de, te ka jikan tno'o tna'a de:

—¿Naxa kei ja sia'a sa'a ia Dios jin tee ya'a?

¹³ Su sava ñayiu, chi saa sua'a ka ka'an kue'e ñai jin de, te ka kachi:

—Ka jini ndeva'a tee ya'a.

Ni kaxtno'o Pedro nuu kua'a ñayiu

¹⁴ Yun te ni ka ndakoo ndichi Pedro jin ndi uxi in tee ni chitniuu ña Jesús, te jiña'a de:

—Maa ni, tee judio, vi ndi'i ni ja ka oo ni Jerusalén ya'a, vi kuni ni tno'o ya'a, te vi konini gua'a ni na ka'an san. ¹⁵ Chi masu ka jini tee ya'a, nagua ka jani ini ni, chi vitna ñu'ni te inka ka iin ne'e kuu. ¹⁶ Chi ya'a skunkuu nagua ni ka'an Joel, tee ni ndakani tno'o ia Dios ndee jana'a, nuu ni ka'an de:

17 Kachi ia Dios ja kiuu sandi'i,
tetniuu rin Espiritu rin nuu ndi'i ñayiu,
te se'e yii ron vi se'e si'i ron vi ndakani tno'o rin,
te suchi kuechi, chi skuni rin jin, sua'a ni,
te tee nija'nu, chi vi jani de nuu ka kixin de.

18 Te jandaa ja kiuu yun tetniuu rin Espiritu rin
nuu teyii vi nuu ñasi'i ja ka jinokuechi nuu rin,
te vi ndakani tno'o maa rin.

19 Te sa'a rin in ja ioo ndeva'a ichi andivi
vi jaka'nu nuu ñu'u,
te koo kua'a niñi vi ñu'u ja kanda'a vi junkaka
ñua'a na kuinio viko.

20 Te kunee nuu nikandii
te nduu kua'a nuu yoo na kuinio niñi
ama ka ja kenta kiuu sandaa Jito'o yika kuechi
ñayiu
kiuu ka'nu ndeva'a ja vi kuni ndi'i ñayiu.

21 Te ndi'i ñayiu ka ndakakune'e sivi Jito'o vi
kaku ni'nui
sua'a ni tee Joel.

22 'Maa ni ja ka kuu ni tee Israel, vi konini ni
tno'o ya'a: Jesús, ia ni ja'nu Nazaret, kuu ia ni
ndakuantno'o Dios nuu ni xne'e ya javii java'a ni
sa'a ya vi jaka'nu ya jin ma'ñu sagua Jesús ne'u
maa ni, nagua ja ka jini ni. 23 Su nuu ni kanakau
ya nuu nda'a ndi'i ni, nagua ja ni chikua'a maa
ia Dios ja kokuu, te ni ka kakuiko ni ya, te ni ka
ndasia'a ni ya nuu nda'a ñayiu kue'e, te ni ka
jatakaa ñai jin ya yika cruz ja ni ka ja'ni ni ya.
24 Te ni ndaxteku ña ia Dios, te ni kindee ya ja
jatu vi ja jani'ni ya nuu ni ji'i ya, te ni ndene'e
ña ya, chi ma kuu kundee ñuu ji'i ja koneva'a

ña jin ya. ²⁵ Chi ni ka'an David ja ja'a ya nuu ni ka'an de sua'a:

Ni ondia'a san Jito'o san ndi'i ni kiuu,
chi oo san nda'a kua'a ya, te tu na in xtajioo ña
jin san.

²⁶ Te yun guaa kusii ini san
vi jita sii ini san jin yu'u san nuu ni, vi Dios,
te ndatatu yiki kuñu san, chi ndetu ka'nu ña san
jin ni,

²⁷ chi ma xndendoo ña ni yau ñaña,
te ni ma kuandetú ni ja te'i yiki kuñu ia tetniuu
ni.

²⁸ Ni kaxtno'o ni ichi nuu koteku san,
te maa ni sa'a ja kusii ndeva'a ini san ja koo san
nuu ni
sua'a ni tee David.

²⁹ 'Vi kuandetú ni, vi ñani vi kua'a, ja na ka'an ndaa san ja ja'a ndi nija'nuo David, ja ni ji'i de, te ni jinkoyu'u de, te yau ñaña de oo ne'u yoon ndee kiuu vitna. ³⁰ Su ndi David, chi in tee ni ndakani tno'o ia Dios ndee jana'a ni okuu de. Te ni jini de ja ni kee yu'u ia Dios nuu ni ka'an ya ja ne'u ndikin tata de kene'e ya ia kokuu Kristu ja jinkoo ya nuu mesa ja kotatnuni ya. ³¹ Te vi na kuinio ja vi ndia'a ña ndi David, te ni ka'an de: Ja ia ni tetniuu Dios ndateku ya, te ma ndoo ya nuu yau ñaña ni ma te'i yiki kuñu ya. ³² Te ja ndaa ja ia Dios ni ndaxteku Jesús, te ndi'i san ka jini, te ka ndakani san tno'o ya. ³³ Te kuano'o ya ja ni nukoo ya nda'a kua'a maa Tata Dios. Te ni ni'i ya maa Espíritu, nagua ja ni kee yu'u ia Dios. Te ni tetniuu ya vitna ja ni ka jini nuu ni vi

ka onini ni. ³⁴ Chi David, visi tu ni kaa de andivi, su ni ka'an de:

Ni ka'an Jito'o Dios nuu Jito'o san:

“Junkoo nda'a kua'a rin

³⁵ vi guaa ndee na sa'a rin ndi'i ja ka ka'an u'u ña ndee chii ja'a ron”,

sua'a ni tee de.

³⁶ Te yun guaa vi kuni ndi'i ñayiu ñuu Israel ja vi jandaa ja Jesús, ia ni ka jatakaa ni yika cruz, kuu ia ni sa'a ka'nu Dios ja kokuu ya Jito'o vi Kristu —ni ka'an Pedro.

³⁷ Te nuu ni ka onini ñayiu yun tno'o ni kaxtno'o Pedro, te ni ka tna'u ini ndeva'a de. Yun te ka jikan tno'o de Pedro vi nuu sava ka tee ni chitniuu ña Jesús, te ka jiña'a de:

—Tata ñani, ¿nagua kuu ja vi sa'a san? —ka jiña'a de.

³⁸ Yun te jiña'a Pedro:

—Vi ndatna'u ini ni, te vi kujioo ni nuu ichi kue'e, te vi kuandute in in ni jin sivi maa Jesukristu, nagua ja vi ndondee yika kuechi ni. Yun te vi kuta'u ni Espíritu ia Dios. ³⁹ Chi saa ni kee yu'u ia Dios nuu in in ni, vi nuu se'e ni, vi saa ni nuu ndi'i ñayiu ka oo jika, vi nuu na saa ñayiu ja ndakana ña maa Jito'o Dios —ni ka'an Pedro.

⁴⁰ Ni ka'an Pedro ndi'i tno'o ya'a vi kua'a ka tno'o, te xteku ña de:

—Vi kujioo ni nuu ñayiu ka sa'a jakue'e ka oo vitna —jiña'a de.

⁴¹ Te yun guaa ndi'i ñayiu ni ka kandija tno'o ni ka'an de, te ni ka jandutei, guaa ni ka kiunduu ndee uni mil ka ñayiu kiuu yun ja ni ka kandijai

Jesús. ⁴² Te ndi'i de ni ka jantno'o gua'a nagua ni ka kaxtno'o tee ni chitniuu ña Jesús, te ndi'i de ni ka otutu de ja ni ka ondakuatu de vi ni ka ojaa de xtaa.

Ni ka otutu ndi'i ñayiu ni ka kandija xtnañu'u

⁴³ Te ni ka yu'u ñayiu vi ni ka sa'u kuii kuiti ini nuu ni ka jini jaka'nu vi javii java'a ni ka sa'a tee ni chitniuu ña Jesús. ⁴⁴ Te ndi'i ñayiu ka kandija yun ka otutui, te ka jiña'a nuu tna'i nagua ka neva'i, ⁴⁵ vi ni ka oxikoi nagua ka neva'i, te ni ka oja'ndei xu'un na kuu na kuu naxa ka ja'ni ña jin in in. ⁴⁶ Te ndi'i ni ka ondututu in in kiuu veñu'u ka'nu maa Jerusalén, vi in ni tutu ni ka oja'ndei xtaa ni ka ojai, te ni ka okusii ini vi ni ka osa'a nda'u ka osa'a kei mai. ⁴⁷ Te ni ka ondakuanta'ui nuu ia Dios, te ni ka oka'an gua'a ndi'i ñayiu ñuu ja ja'a ñayiu ka kandija yun. Te in kiuu in kiuu ni ndaskaya Jito'o Dios ñayiu ka kandija ja ni skaku ni'nu ña ya.

3

Ni nduva'a in tee ku'u si'in

¹ Te in kiuu kua'ankuei Pedro vi Juan veñu'u ka'nu ka uni jañini, ore ka ndakuatu ñayiu. ² Te in kiuu in kiuu ni ka ojunsia'a ñayiu in tee ku'u si'in ja vi saa ni kaku de ye'e veñu'u nani Luu Kaa, ja na kakan de xu'un nuu ñayiu kiukuei nuu oo veñu'u yun. ³ Te nuu ni jini tee yun ja makiukuei Pedro vi Juan nuu oo veñu'u yun, te ni jatakaa de nda'a de ja jikan de xu'un. ⁴ Su Pedro vi Juan, chi sua'a ni ka ndia'a de nuu tee yun, te jiña'a Pedro:

—Kondia'a ni nuu nduu san.

⁵ Yun te ndia'a guagua'a de nagua kuu ja vi kuña'a tee yun. ⁶ Su yun te jiña'a Pedro:

—Tu na xu'un kaa ni xu'un oro nee san ja skuta'u ña san. Su ja neva'a san, te na taa san. Te jin jaka'nu maa Jesukristu, ia ni ja'nu ñuu Nazaret, ka'an san ja ndakoo ni te kaka ni —jiña'a de.

⁷ Te ni tnii de nda'a kua'a tee yun, te ni ndone'e ña de, te vi ore saa ni kuyutnu si'in de vi sukun ja'a de. ⁸ Te vi ni kanta sukun de ja ni ndakoo de, te ni jika de ni kiukuei de jin tee yun nuu oo veñu'u yun. Jika de vi kanta sukun de ndakuanta'u de nuu ia Dios. ⁹ Te ndi'i ñayiu ni ka jini ña ja jika de vi ndakuanta'u de nuu ia Dios. ¹⁰ Yun te ni ka ndakuni ña ja suu de ni ojunkoo ye'e veñu'u nani Luu Kaa ja ni ojikan de xu'un, te ni ka sa'u kuii kuiti ini ñayiu yun ja ni ka yu'i ja siun ni kuu.

Ni kaxtno'o tuku Pedro nuu ñayiu

¹¹ Te vi tu ni siaa sa'un ña tee ni nduva'a ja ni oku'u si'in yun jin Pedro vi Juan. Te yun guaa ndi'i ñayiu ni ka sa'u kuii kuiti ini, te ni ka jinoi ni ja'ankuei nuu ka oo Pedro vi Juan nuu oo veñu'u nuu nani Yuve'e Salomón ja vi kondia'i ja siun ni kuu. ¹² Te nuu ni jini Pedro, te jiña'a de nuu ñayiu yun:

—Maa ni ja ka kuu ni ñayiu ñuu Israel, ¿nau ja vi ni ka sa'u kuii ini ni ka ndia'a ni ya'a? Te ka ndia'a ña ni na kuinio ja vi maa san ka neva'a jaka'nu axi vi maa san ka kuu tee vii tee va'a ja ni ka ndasa'a san tee ya'a. ¹³ Su masu saa, chi ia

Dios ni ochiñu'u ndi tatao Abraham vi Isaac vi Jacob, vi Dios ndi'i tatatno'o kuu ia ni sa'a ka'nu ya se'e ya Jesús, te ia ya'a ni ka kakuiko ni, te ka ka'an kuechi ni siki ya nuu Pilato. Te nuu ni kuini de ja siaa ña de, te tu ni ka jandetu ni. ¹⁴ Chi saa sua'a ni ka skexiko ni ia vii ia ndaa, te ni ka jikan ni ja ni yaa in tee ja'ni ndiyi. ¹⁵ Te ni ka ja'ni ni ia taa ja kotekuo, ia ni ndaxteku Dios ne'u ndiyi. Te sein, chi ka jini san te ka ndakani san ja saa ni kuu. ¹⁶ Te ja ka kandija san jin sivi Jesús kuu ja ka ndia'a ni, te ka jini ndi'i ni, ja ni nduva'a tee ya'a, te jandaa ja sivi ia Jesús kuu ja ni ndasa'a tee ni oku'u si'in ya'a jin nuu ndi'i maa ni.

¹⁷ 'Su vitna, vi ñani vi kua'a, te jini san ja tu ni ka jinkui'nu ini ni jakue'e ni ka sa'a ni, ni tee ka netniuu, tu ni ka junkui'nu ini de. ¹⁸ Su ia Dios, chi sua'a ni sa'a ya ja skunku ya nagua ni ka'an ya jin ma'ñu sagua ndi'i tee ni ka ondakani tno'o ya ndee jana'a ja ia tetniuu ya, chi kuu ya. ¹⁹ Te yun guaa vi ndatna'u ini ni taka jakue'e ka sa'a ni, te vi ndiokuiin ni ichi ia Dios, nagua ja na kindee ya yika kuechi ni, te saa nagua ja sa'a ya ja vi kokusii ini ni. ²⁰ Te na ndatetniuu ya Jesukristu, ia ni kaji ya ndee jaxtnañu'u ja na ndii ya ja ja'a in in maa ni. ²¹ Su vi jandaa ja nini kuu ja koo ya andivi ndee kiuu ndasandaa ia Dios ndi'i nagua oo ñuyiu, nagua ni ka'an ya jin ma'ñu sagua tee vii ja ni ka ndakani tno'o ya ndee jana'a. ²² Chi Moisés ni ka'an jin ndee ndi yuao: "Jito'o Dios, chi ndone'e ya in tee ndakani tno'o ya ne'u ñanio nagua ni sa'a ya jin san, te nini kuu ja vi konini ni ndi'i tno'o ka'an de. ²³ Chi

ndi'i ñayiu ja tu kuini ja kandijai tno'o ka'an tee yun ja ndakani de tno'o ia Dios, te na nai ne'u ñayiu ñui", ni ka'an Moisés sua'a.

²⁴ Te ndi'i tee ni ka ndakani tno'o ia Dios ndee jana'a, guaa ndee Samuel vi ja vaji ka na saa ni de, ni ka oka'an de ja ja'a nagua kokuu kiuu ka oo vitna. ²⁵ Te maa ni ka kuu se'e tee ni ka ondakani tno'o ia Dios ndee jana'a, te suni ja ja'a maa ni ni sa'a ya tratu jin ndi tatao Abraham nuu jiña'a ya: "Te ja ja'a ndikin tata ron vi koo vii vi koo va'a ndi'i ñayiu ñuyiu". ²⁶ Te nuu ni ndaxteku ña Dios jin se'e ya, te ni tetniuu ña ya xtnañu'u ka nuu ndi'i ni ja na sa'a ña ya javii java'a, nagua ja ndasama ña ya jin jakue'e ni ka osa'a in in ni —jiña'a Pedro.

4

Ni junkuei Pedro vi Juan nuu nda'a tee ka netniuu

¹ Te vi ka ka'an ka Pedro vi Juan nuu ñayiu yun, te ni jinokuei tee ka kuu sutu vi tee ka kuu nija'nu nuu tee ka jito veñu'u vi tee ka kuu saduceo. ² Te ni ka kiti ini de ja ka kaxtno'o Pedro vi Juan nuu ñayiu ñuu yun ja ja'a ja vi ndateku ñayiu ne'u ndiyi, nagua ni ka jini maa de ja ni ndateku Jesús. ³ Te yun guaa ni ka kakuiko ña de, te ni ka jasi ña de vekaa guaa ndee inka kiuu, chi ja mañini kiuu yun. ⁴ Su kua'a ñayiu ni ka onini tno'o ni ka kaxtno'o de ni ka kandijai, te ni jino vaa ndee u'un mil ja vi nani teyii.

⁵ Te inka kiuu tnee ni ka kututu tee ka tatnuni vi tee ka kuu nija'nu vi tee ka kaxtno'o Ley Moisés maa ñuu Jerusalén. ⁶ Te Anás, tee kuu

nija'nu nuu sutu, vi Caifás vi Juan vi Alejandro vi sava ka tee ka kuu tna'a sutu ka kuu nija'nu ni ka oo yun. ⁷ Te ni ka jani ña de jin Pedro vi Juan ma'ñu sagua, te ni ka jikan tno'o ña de:

—¿Na in ni chitniuu ña axi na xiin sivi ka sa'a ni tniuu ya'a? —ka jiña'a de.

⁸ Yun te ni ka'an Pedro, chi oo de jin Espíritu ia Dios, te jiña'a de:

—Tee ka tatnuni nuu ñuo vi tee ka kuu nija'nu nuu tna'o Israel, ⁹ ka kuini ni vi kundaa ini ni ja ja'a javii java'a ni ndo'o in tee ni oku'u si'in ya'a vi naxa ni kuu ja ni nduva'a de. ¹⁰ Te vi kuni ndi'i ni vi nii ñuo Israel ja jin sivi Jesukristu, ia ni ja'nu ñuu Nazaret, ni sa'a ja ni nduva'a de, te ya'a oo de jin nuu ndi'i maa ni, te suu ya kuu ia ni ka jatakaa ni yika cruz, ia ni ndaxteku Dios ne'u ndiyi. ¹¹ Te suu Jesús kuu na kuinio in kava ja ni ka skexiko ni ja ka sa'a ni ve'e, te suu ya ni nduu kava ka'nu ja yituu skina ve'e. ¹² Chi tu na inka xiin sivi vi ni'o ja vi kaku ni'nuo, chi tu na inka sivi ni taa ia Dios nuu ñayiu ñuyiu ja kuu skaku ni'nu ña jion —jiña'a Pedro.

¹³ Yun te ni ka jini tee ka netniuu yun ja ka ka'an ndee ini ndeva'a Pedro vi Juan, te vi ni ka sa'u kuii ini de ka nini de, chi ka jini de ja tee tu ni ka skua'a gua'a ka kuu de vi tee nda'u ka kuu de, te ni ka ndakuni ña de ja tee ni ka oo jin Jesús ka kuu de. ¹⁴ Te tu ni kuu vi ka'an kuechi sa'un tee ka kuu nija'nu yun siki Pedro vi Juan, chi ni ka ndia'a de ja yun nukuiin tee ni nduva'a si'in yun. ¹⁵ Yun te ni ka tatnuni de ja ni kekuei Pedro vi Juan nuu ve'e tniuu yun, te ni ka ndoo

maa ni ka de, ka ndatno'o tna'a de. ¹⁶ Te ka kachi de:

—¿Nagua vi sa'o jin tee ya'a? Te ndi'i ñayiu Jerusalén ka jini ja ni ka sa'a de in jaka'nu vi javii java'a, te ma kuu vi ka'on ja masu ndija. ¹⁷ Su ja ma kutenuu ka tno'o ya'a nuu ñayiu ñuo, te vi skoto ioo de ja vitna jin kiuu kua'on, te ma vi ka'an ka de nuu ni in ñayiu sivi Jesús —ka kachi de.

¹⁸ Yun te ni ka ndakana de Pedro vi Juan, te ni ka tatnuni de ja tu ka kuini sa'un ka de ja vi ka'an tee yun sivi Jesús, ni ja vi kaxtno'o de tno'o ya nuu ñayiu. ¹⁹ Su yun te ni ka ka'an Pedro jin Juan, te ka jiña'a de:

—Vi ndakani gua'a ini maa ni, ¿a vatuka kuu nuu ia Dios ja vi kuantno'o san xtnañu'u ka nuu maa ni, te saa nuu ia Dios? ²⁰ Chi ma kuu vi xndoo san ja vi ka'an san tno'o ni ka jini san vi ni ka onini san —ka jiña'a de.

²¹ Yun te ni ka skoto ioo ña tee ka netniuu yun jin Pedro vi Juan, te ni ka siaa ña de, chi tu ni ka ni'i de nagua vi xtavi kuechi ña de ja ja'a ñayiu ñuu yun, chi ndi'i ka ndakuanta'u nuu ia Dios ja siun ni ndasa'a ña ya jin tee ni oku'u si'in yun.

²² Chi vi'i ka uu xiko kuia oo tee ni oku'u si'in yun, te ni sa'a ia Dios in jaka'nu ja ni nduva'a de.

Ka ndakuatu ñayiu ka skua'a nuu ia Dios

²³ Nuu ni ka yaa Pedro jin Juan, te kuano'okuei de nuu ka oo sava ka ñayiu ka skua'a, te ni ka ndakani de ndi'i nagua ni ka ka'an sutu ka tatnuni vi tee ka kuu nija'nu yun. ²⁴ Yun te nuu

ni ka onini de, te inuu inuu ni ka ndakuatu de nuu ia Dios, te ka jiña'a de:

—Jito'o Dios, ja tatnuni maa ni siki ndi'i, maa ni kuu ia Dios ja ni sa'a ni andivi vi ñu'u vi ndute mar vi ndi'i ja oo nui, ²⁵ ja jin ma'ñu sagua Espíritu maa ni, ni jantniuu ni yu'u David, tee ni jinokuechi nuu ni ndee jana'a nuu ni ka'an ni:

¿Nau ja vi ndi'i ñayiu ñuyiu ka kuvai,

te ka ndakani ini, in ja tu jiniu'u?

²⁶ Ni ka ndututu tee ka tatnuni ñuyiu vi ndi'i tee ka kuu nija'nu ni ka kututu,

ja ni ndontakuei de siki Jito'o Dios vi siki Kristu, ia ni kaji ni

ni kachi ni jin ma'ñu sagua David.

²⁷ 'Chi ja ndaa kuiti ja ñuu ya'a ni ka kututu Herodes vi Poncio Pilato vi ndi'i ñayiu sava ka tatatno'o vi ñayiu ñuo Israel ja ni ka ndakoi siki se'e vii ni Jesús, ia ni ndakaji ni, ²⁸ ja vi sa'a de ndi'i ya'a, nagua ja ni ndakani ini maa ni ndee ama ka ja saa kokuu. ²⁹ Te vitna, vi Jito'o san, kondia'a ni ja ka skoto ioo ña de jin san ja ka jinokuechi san nuu ni, te ka jikanta'u san ja chindee chituu ña ni ja ma vi yu'u san vi ka'an san tno'o va'a ni. ³⁰ Te sa'a ni jaka'nu maa ni ja na vi nduva'a ñayiu ka ku'u, te na vi kuni ñayiu kua'a tniuu na'nu vi javii java'a ja vi sa'a san jin ma'ñu sagua sivi se'e vii ni Jesús —ni ka ka'an de.

³¹ Te nuu ni ndi'i ni ka ndakuatu de, te ni tnaa nuu ka otutu de yun. Te ndi'i de ni kee ña Espíritu ia Dios, te tu ni ka yu'u de ja ni ka ka'an de tno'o va'a ia Dios.

Ndi'i nagua ka neva'a ñayiu ka skua'a ni ka okuu kuenta ndi'i

³² Ndi'i ñayiu ka kandija yun, invaa ni anu invaa ni jajintnuni ka neva'i. Te ni in tu ni sa'a jajin ndatniuu neva'a mai, chi ni ka jani ini ja ndatniuu ndi'i ni kuu. ³³ Te tee ni chitniuu ña Jesús, chi jin jaka'nu maa ya ka ndakani de nuu ñayiu ja ja'a ja ni ndateku Jito'o Jesús ne'u ndiyi. Te ni chindee chituu ña ia Dios jin ndi'i. ³⁴ Te ni in ñayiu, tu nagua ni oja'ni sa'un ña jin. Chi ndi'i ñayiu ni ka oneva'a ñunde'i axi ve'e ni ka oxikoi, te ni ka onusia'i xu'un ni ka oni'i yun ³⁵ nuu tee ni chitniuu ña Jesús. Te ni ka oja'nde de na kuu na kuu naxa ka jiniu'u in in ñayiu yun. ³⁶ Te yun ni oo José, tee ni ka xnani ña tee ni chitniuu ña Jesús, Bernabé, ja kei ka'an se'e ndasa'a ndee ini ña, tee tatatno'o Leví ja ni kaku ñuu Chipre ni okuu de. ³⁷ Tee ya'a, chi ni xiko de in ñunde'i ni oneva'a de, te ni jiña'a de xu'un yun nuu tee ni chitniuu ña Jesús ja vi chituu de sava ka ñayiu.

5

Ni junkuei Ananías jin Safira nuu yika kuechi

¹ Su inka tee nani Ananías jin ñasi'i de Safira ni ka xiko de ñunde'i de. ² Su ni ka ndatno'o tna'a de jin ñasi'i de, te ni ka tayu'u de sava xu'un yun, te ndee saa ni ka jiña'a de nuu tee ni chitniuu ña Jesús, te ka sa'a ni de ja yun kuu ndi'i xu'un yun.

³ Te jiña'a Pedro:

—Ananías, ¿nau ja ni kee tachi anu ni, te ni ka kuini ni ja vi xnda'u ni Espíritu ia Dios ja ni ka ja'nde ni sava xu'un ni oo ndee ñunde'i ni? ⁴ Te ¿a masu ñunde'i maa ni ni kuu yun? Te ja siun

ja ni xiko ni, ¿a masu xu'un maa ni ni kuu? ¿Nau ja ni kii ini ni ja siun ni sa'a ni? Te masu ñayiu ni xnda'u ni, chi ia Dios ni kuini ni ja xnda'u ni.

⁵ Te vi nuu ni onini Ananías tno'o ya'a, te ni ndonso de ja vi ni ji'i sa'un de. Te ni ka yu'u ndeva'a ñayiu nuu ni ka jini ja siun ni ndo'o de.

⁶ Yun te ni ja'ankuei suchi kuechi ka oo yun, te ni ka tniutui yiki kuñu de, te ni ka jintayu'u ñai.

⁷ Te nuu ni ya'a ndee uni ore, te ni kiuu ñasi'i Ananías, su tu jini ña ja siun kaa ja ni kuu. ⁸ Yun te jiña'a Pedro:

—Kaxtno'o ni, ¿a vi jandaa ja ya'a ni kuu ndi'i xu'un ja ni ka xiko ni ñunde'i ni yun?

Te jiña'a ña:

—Jandaa ja ya'a ni kuu ndi'i.

⁹ Te jiña'a Pedro:

—¿Nau ja ni ka ndatno'o tna'a ni jin yii ni ja vi koto tnuni ni Espíritu maa Jito'o? Te yun mandikuei suchi ni ka jintayu'u yii ni. Te vitna te ki'inkuei ni jin vi jintayu'u ñai.

¹⁰ Te vi ore saa ni ndonso ña nuu ja'a de, te ni ji'i ña. Te nuu ni ndiukuei suchi kuechi yun, te ni ka jini ñai ja ni ji'i ña, te ni ka jintayu'u ñai xiin nuu yiyu'u yii ña. ¹¹ Yun te ndi'i ñayiu ka skua'a vi ndi'i ñayiu ni ka jini yun, ni ka yu'u ndeva'a ja siun kaa ja ni ka ndo'o de.

Kua'a javii java'a ni ka sa'a tee ni chitniuu ña Jesús

¹² Te jin ma'ñu sagua tee ni chitniuu ña Jesús, ni sa'a ia Dios kua'a javii java'a vi tniuu na'nu ja ni ka jini ñayiu ñuu. Te ndi'i ñayiu ka kandija, ni ka ondututu nuu nani Yuve'e Salomón. ¹³ Te

ñayiu tu ka kandija, ni in tu kikuei ini ja vi nitna'a jin ñayiu ka skua'a yun, visi ñayiu ñuu yun, chi ka ka'an gua'a ndeva'a ja ja'a ñayiu ka skua'a yun. ¹⁴ Te ñayiu ka kandija tno'o va'a Jito'o, chi makaya makaya ni, kuu teyii kuu ñasi'i. ¹⁵ Te ka kene'e ñai jin ñayiu ka ku'u yu'u ichi, te ni ka jakintuu ñai nuu jito vi nuu yuu ichi nuu ya'a Pedro, nagua ja visi ja kati de na ya'a siki ñayiu ka ku'u yun, te vi nduva'i. ¹⁶ Te saa ni ñayiu ñuu ja netna'a yatni yun, kua'a ni ja'ankuei Jerusalén ni ka jinsia'a ñayiu ka ku'u vi ñayiu ka ñu'u ña tachi, te ndi'i ni ka nduva'a.

Ni ka tna'a tee ni chitniuu ña Jesús tnundo'o

¹⁷ Yun te ni ka ndakoo tee kuu nija'nu nuu sutu vi ndi'i tee ka oo jin de ja ka kuu ñayiu ka yinduu nuu saduceo, chi ka kukuasun ndeva'a ini de. ¹⁸ Te ni ka kakuiko de tee ni chitniuu ña Jesús, te ni ka jasi ña de vekaa. ¹⁹ Su nuu jakuaa ni ja'an in ia jinokuechi nuu Jito'o Dios, te ni ndakune ya ye'e vekaa yun, te ni kene'e ña ya, te jiña'a ya:

²⁰ —Kua'ankuei veñu'u ka'nu, te vi ndakani ron nuu ñayiu ñuu ndi'i tno'o ja kaxtno'o ichi jaa nuu vi koteku ron nikuii nikani —jiña'a ya.

²¹ Te nuu ni ka onini de tno'o ni ka'an ia yun, te ni kiukuei de ini nuu oo veñu'u nuu matuu sua'a, te ni ka jinkondee de ni ka kaxtno'o de nuu ñayiu.

Te tee kuu nija'nu nuu sutu vi tee ka oo jin de ni ka ndututu de ja ni ka kana de ndi'i tee ka kuu nija'nu nuu tatatno'o Israel ja vi ka'nde de kuechi. Te ni ka tatnuni de ja vi jinkene'e ndaja'a de tee ni chitniuu ña Jesús ja ka oo vekaa yun.

²² Su nuu ni jinokuei ndaja'a yun ja vi kene'e ña de, te tu ka de ka yi'i ini vekaa yun, te ni ka ndajiokuiin de ni ka kaxtno'o de, ²³ te ka jiña'a de:

—Ni ka ndani'i san ndesi gua'a ye'e vekaa vi ka oo gua'a tee ka jito yuye'e yun, su nuu ni ka june san, te ni in de, tu na in oo ini vekaa yun —ka jiña'a de.

²⁴ Su nuu ni ka onini tee ka kuu nija'nu nuu sutu vi tee ka kuu nija'nu nuu tee ka jito veñu'u ja siun ka jiña'a de, te vi tu ka nii ini de nagua vi ndakani ini de, te ka jikan tno'o tna'a de:

—¿Naxa kaa ja kokuu ndi'i ya'a nuu saa?

²⁵ Su yun te vi nuu saa ni jino in tee ni kaxtno'o, te jiña'a de:

—Tee ni ka jasi ni vekaa ka oo de nuu oo veñu'u ka'nu ka kaxtno'o de nuu ñayiu ñuu.

²⁶ Yun te ni ja'ankuei tee tatnuni nuu tee ka jito yun jin ndaja'a de, te ni ka jinkuaka de tee ni chitniuu ña Jesús jin tno'o mani, chi ka yu'u de ja vi kani yuu ña ñayiu ñuu. ²⁷ Te nuu ni jinokuei de jin tee yun, te ni ka junsia'a ña de nuu ka oo tee ka ja'nde kuechi yun, nagua ja kakan tno'o ña tee kuu nija'nu ka nuu sutu yun.

²⁸ Te jiña'a de:

—¿A masu ja ni ka ka'an kaji san nuu ni, ja ma kuu vi kaxtno'o ka ni sivi tee yun? Te vitna vi ja kuu nii ñuu Jerusalén ka kaxtno'o ni tno'o Jesús, te ka kuini ni vi skuiso kuechi ña ni ja suu san ni ka ja'ni tee yun.

²⁹ Yun te ni ka ka'an Pedro jin sava ka tee ni chitniuu ña Jesús, te ka jiña'a de:

—Nini kuu ja vi kuantno'o san nuu ia Dios xtnañu'u ka, saa nuu ñayiu. ³⁰ Te Dios ndee ndi yuao ni ndaxteku Jesús, ia ni ka tatnuni maa ni ja ni ka jatakaa ña jin ya yika in yutnu cruz. ³¹ Su Dios, chi ni ndone'e ña ya, te ni juntaa ña ya nda'a kua'a ya, te ni sa'a ka'nu ña ya ja skaku ni'nu Jesús ñayiu, nagua ja ñayiu ñuo Israel vi ndatna'u ini ichi kue'e, te vi ndajiokuiin nuu ia Dios, te kuaka'nu ini ya yika kuechi. ³² Te sein, chi testiu ka kuu san nuu ndi'i tno'o ya'a. Te suni testiu kuu Espíritu ia Dios ja ni jiña'a ya nuu ñayiu ka jantno'o nuu ya —ka jiña'a de.

³³ Su nuu ni ka onini tee yun tno'o ni ka ka'an Pedro, te ni ka kiti ini ndeva'a de, te vi ni ka kuini de ja vi ka'ni ña de. ³⁴ Yun te ni ndakoo in tee fariseo ndisa ka ja'nde de kuechi, tee nani Gamaliel, in tee kaxtno'o Ley Moisés ja ka nee yiñu'u ndeva'a ñayiu nuu de, te ni tatnuni de ja vi kene'e nunuu ña jin tee ni chitniuu ña Jesús ye'e. ³⁵ Te nuu ni ka kujioo tee yun, te jiña'a de:

—Tata ñani Israel, vi kondia'a gua'o naxa vi sa'o siki tee ya'a. ³⁶ Te vi ndaka'an ni ja ni kuu kiuu ni ya'o yun, nani ndakoo Teudas nuu ni ka'an de ja tee kanuu kuu de, te ni ka kututu ndee kuun ciento ñayiu ni ka ondikin ña jin de. Su ni ka ja'ni ña jin de, te ndi'i tee ni ka ondikin ña yun ni ka yagua de, te ni naa ndi'i. ³⁷ Te nuu kuee ka, te ni ndakoo Judas, tee ñuu Galilea, kiuu ka nukoso sivi ñayiu nuu tutu, te ni xtutu kua'a de ñayiu ñuu ja ni ka ondikin ña jin de. Te suni ni ji'i de, te ndi'i tee ni ka ondikin ña jin de ni ka yagua. ³⁸ Te yun guaa vitna ka'an san ja ma vi kiunduu ni jin tee ya'a, te vi siaa ni de na vi

kokuu maaaa de, chi nuu ja in ñayiu ñuyiu ya'a xteku ña ja siun ka sa'a de, te kua'an saa te naa. ³⁹ Su nuu ja ia Dios jiña'a tniuu ka sa'a de, te ma kuu ja vi ndakoo siki de ja vi jinkanio de. Vi kondia'a gua'o, kana saa watu ni ia Dios vi kokaxin tna'a jion —jiña'a de.

⁴⁰ Te ni ka junkuaan ini de nagua ni ka'an tee yun. Ni ka ndakana de tee ni chitniuu ña Jesús, te ni ka tatnuni de ja ni ka kani ndeva'a ña ndaja'a de, vi ni ka skoto ioo ña de ja ma vi ka'an sa'un ka de sivi Jesús. Yun te ni ka siaa ña de. ⁴¹ Yun te ni ndekuei de nuu tee ka ja'nde kuechi yun. Kuano'okuei de, te ka kusii ini de ja ni jandetu ia Dios ja ni ka nani ña ñayiu jin de vi ni ka tna'a de tnundo'o ja ja'a sivi Jesús. ⁴² Te vi ndi'i kiuu ni ka okaxtno'o de nuu ñayiu maa veñu'u ka'nu vi taka ve'e, ni tu ni ka kuita de ja vi kaxtno'o de nuu ñayiu ja Jesús kuu ia ni tetniuu Dios.

6

Ni ka ndatau uja tee vi chituu tna'a jin tee ni chitniuu ña Jesús

¹ Te kiuu yun ni kaya kua'a ñayiu ka kandija tno'o Jesús. Te ni ka jinkondee ñayiu ka ka'an sa'an griego ka ka'an kuechi siki ñayiu ka ka'an sa'an arameo. Te ni ka ka'an de ja ña'a ñuu de ni ka ndonda'u, tu ka ni'i va'a ña ja vi kaa ña in in kiuu nuu te'nde ja ka jaa ña. ² Yun te ndi uxi uu tee ni chitniuu ña Jesús ni ka ndaxtutu de ndi'i ñayiu ka skua'a, te ka jiña'a de:

—Masu vatuka kuu ja vi junkani san tno'o va'a ia Dios, ja ma vi kaxtno'o ka san nuu ñayiu ja vi

kunukuechi san nuu te'nde ja ka jaa ñayiu. ³ Te yun guaa vi nduku maa ni ne'u ni uja tee ka oo jin Espíritu ia Dios, vi tee gua'a vi kokuu de, te vi koo ndichi de, te na vi skuiso sikio de tniuu ya'a, vi ñani. ⁴ Te sein, na vi kondakuatu ni san nuu ia Dios, te vi kaxtno'o san tno'o va'a ya nuu ñayiu —ka jiña'a de.

⁵ Te ndi'i ñayiu yun ni ka junkuaan ini tno'o ni ka ka'an de, te ni ka tauí Esteban, tee jantno'o gua'a vi oo de jin Espíritu ia Dios, vi Felipe vi Prócoro vi Nicanor vi Timón vi Parmenas vi Nicolás, tee ñuu Antioquía ja ni kiunduu de jantno'o de Ley Moisés. ⁶ Yun te ni ka junsia'a ña de nuu tee ni chitniuu ña Jesús, te ni ka sonee de nda'a de siki tee yun, te ni ka ndakuatu de.

⁷ Te jitenuu tno'o va'a Jito'o Dios, te ni ka kaya kua'a ndeva'a ñayiu ka skua'a Jerusalén, te suni kua'a sutu ni ka jantno'o ja ni ka kiunduu ichi Jesús.

Ni ka kakuiko de Esteban

⁸ Te Esteban, chi oo de jin jaka'nu maa ia Dios, te ni chindee ni chituu ña ya. Ni sa'a de kua'a javii java'a vi tniuu na'nu nuu ñayiu ñuu. ⁹ Yun te ni ka ndakoo tee ka oo ve'e ii sinagoga nuu nani “tee ni ka ojinokuechi te ni ka yaa” ja vajikuei ndee Cirene vi ndee Alejandría vi ndee ñuu ja tñii Cilicia vi Asia, te ni ka jinkondee de ka tee tna'a de jin Esteban. ¹⁰ Su tu ni ka kundee de, chi tno'o ndichi ndeva'a ni ka'an Esteban, ni sa'a Espíritu ia Dios. ¹¹ Yun te ni ka tniuya'u de sava tee ja na vi ka'an de ja ni ka onini de ja kane'e Esteban siki Moisés vi siki ia Dios. ¹² Siun ni ka sa'a de, te ni ndontakuei vaa ñayiu ñuu vi

tee ka kuu nija'nu vi tee ka kaxtno'o Ley Moisés. Ndi'i de ndontakuei siki Esteban, te ni ka kakuiko ña de, te ni ka junsia'a ña de nuu tee ka ja'nde kuechi. ¹³ Te ni ka jani de tee ka ndakani tno'o tno'o, te ka jiña'a de:

—Tee ya'a, chi vi ndi'i kiuu kane'e de siki veñu'u vii ñuo vi siki Ley Moisés. ¹⁴ Chi ka nini san ka'an de ja Jesús, in tee nija'nu ñuu Nazaret, xnaa veñu'u ya'a, te ndasama de nagua vajikueio ka sa'o ja ni xndoo Moisés —ka jiña'a de.

¹⁵ Yun te ndi'i tee ka nukoo ja ka ja'nde kuechi yun ni ka ndia'a guagua'a de nuu Esteban, te ni ka jini de ja na jito in ia jinokuechi nuu Dios jito de.

7

Ni ka'an ni'nu Esteban ja ja'a maa de

¹ Yun te ni jikan tno'o ña sutu kuu nija'nu ka jin Esteban:

—¿A inu ndija tee ya'a tno'o ka ka'an de? —jiña'a de.

² Yun te jiña'a Esteban:

—Tata ñani, vi konini ni tno'o ka'an san. Dios, ia ye'e tajan, ni ka'an ya nuu ndee ndi yuaa Abraham nuu ni oo de in ñuu ja tñii Mesopotamia, nuu chia'an ka ja ki'in de ja koo de ñuu Harán, ³ te jiña'a ya: “Xndendoo ñuu ron vi tna'a kuikin ron, te kua'an nuu oo inka ñuu ja xne'e jaa rin nuu ron”, jiña'a ya. ⁴ Yun te ni ndee de ñuu ñayiu caldeo, te ni jinkoo de ñuu Harán. Te nuu kuee ka, te ni ji'i tata yua de, te Dios ni ndisia'a Abraham ñuu ya'a nuu ka oo vitna. ⁵ Su tu ni jiña'a ya ndenu sa'a jajin de ni ja in ta'u

luluu ndenu jinkani ja'a de. Su ni kee yu'u ya ja kuña'a ya ndee nuu ndi'i ndikin tata de ja vi koo nuu kuee ka, visi chia'an ka ja na se'e de koo. ⁶ Te jiña'a Dios: “Ndi'i ndikin tata ron vi koo inka ñuu. Te yun vi kunukuechi nuu ñayiu ñuu yun, te vi kotna'i tnundo'o nuu kuun ciento kuia. ⁷ Te tetniuu rin tnundo'o siki ñayiu ñuu ja ka sa'a ja vi kokunukuechi ndikin tata ron, te nuu ndekuei ñuu yun, te vi chiñu'u ñai jin rin ñuu ya'a”, jiña'a ya. ⁸ Yun te ni sa'a ia Dios jin Abraham in tratu nuu ni kaxtno'o ya ja kitnuni nuu yiki kuñu. Te yun guaa nuu una kiuu ja ni kaku Isaac, se'e Abraham, te ni chitnuni de nuu yiki kuñui vi suni saa ni ni sa'a Isaac jin se'e de Jacob, vi Jacob jin ndi uxi uu seyii de. Te ndi uxi uu tee yun ni ka kuu tata yuao ja ni ka jakin de tatatno'o Israel.

⁹ Te ndi'i se'e Jacob ya'a ni ka kukuasun ini de jin ñani de José, te ni ka xiko ña de ja ni ka junsia'a ña nuu ñayiu ñuu Egipto, su ia Dios ni oo jin José. ¹⁰ Te ni skaku ni'nu ña ya nuu ndi'i tnundo'o vi ni sa'a ndichi ña ya, te ni chindee ni chituu ña ya nuu Faraón, rey ñuu Egipto, ja ni jani de José ja ni otatnuni de nuu ñayiu ñuu Egipto vi nuu ñayiu ve'e maa rey yun.

¹¹ Yun te ni kii soko nii ñuu Egipto vi Canaán ja ni kii kua'a tnundo'o nuu ñayiu, te ndi yuao, tu ni ka oni'i ka ja vi kokaa. ¹² Su nuu ni ni'i tno'o Jacob ja oo triu ñuu Egipto, te ni tetniuu de se'e de ja ka kuu ndi yuao, te ni ja'ankuei de jaxtnañu'u. ¹³ Te nuu ni ja'ankuei de jichi kuu uu, te ni xtuu José mai ja ñani de kui, te saa ni jini Faraón ja tatatno'o José ka kuu tee yun. ¹⁴ Te nuu

kuee ka, te ni kana José yua de Jacob vi ndi'i tna'a de ja ka kuu uni xiko xa'un ñayiu ja ni jinokuei Egipto. ¹⁵ Saa ni kuu ja ni jino Jacob nuu ni oo de ñuu Egipto, te yun ni ji'i de. Te suni yun ni ka ji'i sava ka ndi yuao. ¹⁶ Te ni ka ndajiokuiin de ni ka nusia'a de yiki kuñu yun ñuu Siquem. Te yun ni ka tayu'u de nuu yau ñaña ni ndaki'in Abraham jin xu'un de nuu se'e Hamor ñuu Siquem.

¹⁷ 'Su nuu ni ya'a kua'a kuia, te ni kuyatni kiuu ja skunkuu tno'o ni kee yu'u ia Dios ja ni ka'an ya jin Abraham, te ni kaya kua'a ndeva'a ñayiu tatatno'o mao Israel ja ni ka oo ñuu Egipto, ¹⁸ vi guaa ndee nuu ni nukonetniuu inka rey ñuu Egipto ja tu ni jini tna'a de jin José. ¹⁹ Te rey ya'a ni xnda'u de ñayiu ñuo, te ni sa'a ndeva'a de ndi yuao vi ni tatnuni de ja na vi xndoi se'e kueli inka ka kaku, te na vi kuu mai. ²⁰ Te kuia saa ni kaku Moisés, te ni kutoo ndeva'a ña ia Dios jin, te uni vi yoo ni ka jito ña yuai nuu ve'e de. ²¹ Te nuu ni junsia'a ña nanai ja ni ndoo maintno'o ni, te yun ndakuaka ña sesi'i Faraón, te ni skua'nu ñai na kuinio se'e mai. ²² Te ni ka skua'a ña jin Moisés ndi'i jandichi ka jini ñayiu Egipto, te suni ni okuu de in tee ka'nu jin tno'o ka'an de vi tniuu ni osa'a de.

²³ 'Te nuu ni jino de nuu uu xiko kuia, te ni ndakani ini de ja jinkoto de ñani de ja ka kuu tna'o Israel. ²⁴ Su nuu ni jini de in tee Egipto ja sa'a ndeva'a de in tee Israel, te ni kiunduu de ni kani de tee Egipto yun vi ndee ni ja'ni ña de. ²⁵ Chi ni ndakani ini de ja vi junkui'nu ini ñani de yun ja Dios kuantniuu ña jin de ja skaku ni'nu ña de nuu tnundo'o. Su tee yun, chi masu saa ni ka

junkui'nu ini de. ²⁶ Te inka kiuu ni jino Moisés nuu ka jaxin tna'a uu tee Israel, te ni ka'an de ja sansa'an ña de, te jiña'a de: “In ni se'e vi in ni ñani ka kuu ni, te ¿nau ja ka jaxin tna'a ni?” jiña'a de. ²⁷ Yun te ni chinda'a ña tee kani inka tna'a de yun, te jiña'a de: “¿Na in ni jani ña jin ni ja kokuu ni tee tatnuni vi tee ja'nde kuechi ja kee ni koka'an ni ya'a? ²⁸ ¿A ka'an ni ja ka'ni ña ni jin san nagua ni ja'ni ni tee Egipto iku?” jiña'a tee yun. ²⁹ Te nuu ni onini Moisés tno'o ya'a, te ni jino yu'u de ja ni jino de Madián nuu ni ojika nda'u de. Te yun ni ka jinkoo uu seyii de.

³⁰ 'Te nuu ni ya'a uu xiko kuia, te ni ja'an de in nuu ñu'u te'a yuku Sinaí. Te yun ni kenta in ia jinokuechi nuu Dios nuu oo in yutnu ndoko ja oo iñu tnu ja ja'nu ja'nu yañu'u kai tnu. ³¹ Yun te nuu ni jini Moisés, te vi ni sa'u kuii ini de ndia'a de ja siun ni skuni ña jin de. Te ni kuyatni de ja kondia'a gua'a ka de, te ni onini de tno'o ka'an Jito'o: ³² “Maa rin kuu ia Dios ni ka ochiñu'u ndi yua ron Abraham vi Isaac vi Jacob”, jiña'a ya. Te Moisés, chi vi ni ni'i de ja ni yu'u de, te tu ni kii ini de ja kondia'a ka de. ³³ Te jiña'a Jito'o Dios: “Kene'e ndijan ron, chi nuu ñu'u jain ron jian, chi ñu'u ii kuu. ³⁴ Ni jini rin ja kua'a tnundo'o ka tna'a ñayiu ñuu rin ja ka oo Egipto, te ni onini rin ja ka kana ka nda'i nuu rin. Te yun guaa vaji rin ja skaku ni'nu rin. Te vitna ne'e, chi tetniuu ña rin no'o ron Egipto”, jiña'a ya.

³⁵ 'Te suu Moisés ya'a kuu tee ni ka skexiko de ja ka jiña'a de: “¿Na in ni jani ña jin ni ja kotatnuni ni vi koka'nde ni kuechi?” Su tee

ya'a ni tetniuu ia Dios ja tatnuni de vi skaku ni'nu de tna'o Israel ja ni ka oo Egipto jin ma'ñu sagua ia jinokuechi nuu Dios ja ni skuni ña ya nuu in yutnu ndoko ja oo iñu. ³⁶ Te suu Moisés ni ndene'e tatatno'o ñuu Egipto nuu ni sa'a de kua'a javii java'a vi tniuu na'nu ñuu Egipto vi nuu ndute mar kua'a vi nuu ñu'u te'a nuu uu xiko kuia. ³⁷ Te suu Moisés ya'a kuu tee ni ka'an nuu tna'o Israel: “Ndone'e ia Dios in tee ndakani tno'o ya ne'u ñanio, na kuinio sein, te vi konini ni tno'o ja ka'an de”. ³⁸ Te suu Moisés ya'a kuu tee ja ni oo de jin ndi'i tna'o Israel ja ni ka okututui nuu ñu'u te'a, jin ia jinokuechi nuu ia Dios ja ni oka'an ya nuu yuku Sinaí, nuu ndee ndi yuao. Te suu Moisés kuu tee ni ni'i tno'o teku nuu ia Dios, te ni ndasia'a de nuu.

³⁹ 'Su tu ni ka jantno'o ndi yuao nuu Moisés, chi saa sua'a ni ka oskexiko ña de, te ni ka ondakani ini de ja vi ndajiokuiin de ñuu Egipto. ⁴⁰ Te ni ka jiña'a de nuu Aarón: “Sa'a ni chu'chi ja na vi koxno'o nuu ki'inkueio, chi Moisés, tee ni ndene'e ña Egipto, tu ka jinio nagua ni ndo'o de ja tu de ndenta”. ⁴¹ Yun te ni ka sa'a de in isndiki luluu, te ni ka ja'ni de kiti ni ka soko de nuu chu'chi yun, vi ni ka kusii ini ndeva'a de ja ka neva'a de in chu'chi ja ni ka sa'a de jin nda'a de. ⁴² Su yun te ni sa'a jioo ña ia Dios, te ni xndoo ña ya ja vi chiñu'u de nikandii vi yoo vi kimi, nagua yoso nuu tutu ii ja ni ka tee tee ni ndakani tno'o ia Dios ndee jana'a nuu ka'an sua'a:

Roon ñayiu Israel,

¿a na in kiuu te ni ka ja'ni ron kiti ja vi soko ron

nuu rin
 nuu ni ka oo ron nuu ñu'u te'a nuu uu xiko kuia?
⁴³ Chi saa sua'a ni ka jiso ron ve'e chu'chi ron
 Moloc,

vi kimi chu'chi ron Refán, ja ni ka sa'a ron
 ja vi chiñu'u ron.

Te yun guaa kene'e ña rin ki'inkuei jika ka ron
 saa Babilonia
 kachi nuu tutu ii.

⁴⁴ Te ni ka oneva'a ndi yuao ve'e ii nuu xne'e
 Dios maa ya ja oo ya jin ñayiu Israel nuu ñu'u
 te'a ja ni ka sa'a de nagua ni tatnuni ia Dios nuu
 ni ka'an ya jin Moisés ja vi sa'a de nagua kaa ja ni
 skuni ña ya jin de. ⁴⁵ Te ni ka kiunda'a ndi yuao
 ve'e ii yun, te ka ndiso de nuu ni kiukuei de jin
 Josué nuu ñuu ñayiu inka tatatno'o ja ni skunu
 ña ia Dios. Te ni jiña'a ya ñu'u yun nuu ndi yuao,
 te vi saa ni, ni ka oo de jin ve'e ii yun guaa ndee
 kiuu ni oo ndi rey David. ⁴⁶ Te ni junkuaan ini ña
 ia Dios jin David ja ni jikan de nuu ya ja sa'a de
 veñu'u nuu koo ya, ja kuu ya Dios Jacob. ⁴⁷ Su
 Salomón kuu tee ni sa'a veñu'u ia Dios. ⁴⁸ Su
 visi ni saa, te ia Dios oo ndee sukun, chi tu oo
 ya veñu'u ni sa'a teyii jin nda'a de, nagua ni
 ka'an tee ni ndakani tno'o ia Dios ndee jana'a
 nuu ka'an:

⁴⁹ Andivi kuu nuu tatnuni rin
 te nuu ñuyiu kuu nuu yoxnee ja'a rin.

¿Nuu saa te na ve'e rin kuu ja vi sa'a ron?
 ka'an Jito'o.

¿Axi ndenu kuu nuu ndatatu rin?

⁵⁰ Te ndi'i kuu ja ni sa'a rin jin nda'a maa rin,
 kachi ia Dios
 ni tee de.

51 'Su maa ni, chi vi saa inu ndee ini ni, na kuinio ñayiu tne'e ja tu ka jini ichi Dios ja vi konini, chi siun ni ka oo ni siki Espíritu ia Dios, nagua ni ka osa'a ndi yua ni, te vi saa ni kua'ankuei ni. 52 ¿Axi ndee in tee ni ndakani tno'o ia Dios ndee jana'a, tu ni ka sondikin ña ndi yua ni ja vi sa'a ndeva'a ña de? Su ndi yua ni ni ka ja'ni tee ni ka oka'an ndee ama ka ja kii ia ndaa. Su nuu ni kii ya, te maa ni ni ka xtuu ya nuu nda'a tee ka netniuu, te ni ka ja'ni ni ya. 53 Visi maa ni ni ka ni'i ni Ley Moisés jin ma'ñu sagua ia ka jinokuechi nuu Dios, su tu ni ka jantno'o ni —jiña'a Esteban.

Ni ji'i Esteban

54 Yun te nuu ni ka onini de tno'o ya'a, te ni ka kiti ini ndeva'a de, te vi ni ka ka'ñi no'o de ni ndontakuei de siki Esteban. 55 Su Esteban, chi ni oo de jin Espíritu ia Dios, te ni ndakondia'a de ichi andivi, te ni jini de ja ye'e tajan nuu oo ia Dios, te ichi nda'a kua'a ya oo Jesús. 56 Te jiña'a de:

—Vi kondia'a gua'a ni, chi ndia'a san ja nune ichi andivi vi oo Se'e Teyii nda'a kua'a maa ia Dios —jiña'a de.

57 Yun te ni ka jasi tee yun so'o de ja ma vi konini ka de, te ni ka kana ko'o de ni ka jino de ni ka jinkakuiko ña de jin Esteban. 58 Te ni ka kene'e ña de yu'u ñuu yun, te yun ni ka xndoo tee ni ka okuu testiu tno'o ni ka'an Esteban sa'un de ja kokoto in suchi nani Saulo, nagua ja kuu vi kani gua'a ña de yuu. 59 Te vi ka kuun ka kani ña de yuu, te ni jikanta'u Esteban nuu ia Dios, te jiña'a de:

—Jito'o Jesús, ndiunda'a maa ni anu san.

⁶⁰ Te ni junkuiin jiti de, te ni kana jaa de:

—Jito'o san, ma sa'a ni kuenta yika kuechi ka sa'a tee ya'a —jiña'a de.

Te vi ndi'i ni ka'an de tno'o ya'a, te ni ji'i de.

8

Ni sondikin Saulo ñayiu ka skua'a

¹ Te Saulo, chi ni junkuaan ini de ja ni ka ja'ni de Esteban. Te vi kiuu yun ni jinkondee tnundo'o siki ñayiu ka skua'a ja ka oo Jerusalén. Te ndi'i ñayiu ka skua'a yun ni ka ndutenuu kua'ankuei sava ñuu ja tnii Judea, vi sava kua'ankuei ñuu ja tnii Samaria, te nani tee ni chitniuu ña Jesús ni ka kendoo. ² Te ni ka oo tee ka chiñu'u ia Dios ja ni ka tayu'u de yiki kuñu Esteban, te ni ka nda'i ni ka kana de ja ni ji'i de. ³ Yun te ni sa'a Saulo ja ni oo kua'a tnundo'o siki ñayiu ka skua'a, chi ni jika de ve'e ve'e, ni okakuiko de ñayiu yun, kuu teyii kuu ñasi'i, te ni otnaa ña de vekaa.

Ni kenta tno'o va'a Jesús nuu ñayiu Samaria

⁴ Su ñayiu ni ka yagua ja kua'ankuei inka ñuu, chi ndi'i nuu ñayiu ñuu jinokuei ka kaxtno'i tno'o va'a Jesús. ⁵ Yun te makenuu Felipe kua'an de ñuu ka'nu Samaria, te yun ni kaxtno'o de nuu ñayiu tno'o va'a Kristu, ia ni tetniuu Dios. ⁶ Te ni ka okututu kua'a ñayiu ka nini guagua'i tno'o ka'an Felipe yun, ka nini vi ka ndia'i javii java'a sa'a ia Dios jin ma'ñu sagua de. ⁷ Chi kua'a ñayiu ka ñu'u ña tachi ni ka nduva'a, te vi ka kana ko'o tachi yun, te kanakuei ña jin ñayiu yun. Te suni kua'a ñayiu ni ka ndutuchiin vi ñayiu ka ku'u

si'in ni ka nduva'a. ⁸ Te yun guaa ni ka kusii ndeva'a ini ñayiu ñuu yun.

⁹ Suni ñuu Samaria yun ni oo in tee nani Simón, tee ni oskua'a tno'o tasi ndee ama ka, te ni xnda'u de ñayiu yun ja in tee ka'nu kuu de.

¹⁰ Ndi'i ñayiu ni ka onini gua'a tno'o ka'an de ndee ñayiu na'nu vi ndee ñayiu kuechi ka, te ka ka'in:

—Tee ya'a kuu tee ni ni'i tniuu ka'nu nuu maa ia Dios.

¹¹ Te ni ka onini ñayiu tno'o ka'an de, chi kua'a ndeva'a kuia ni oxnda'u ña de jin tniuu tasi ni osa'a de yun. ¹² Su nuu ni kaxtno'o Felipe tno'o va'a naxa tatnuni ia Dios, vi tno'o maa Jesukristu, te ni ka kandija ñayiu, guaa ni ka jandute teyii vi ñasi'i. ¹³ Te suni ni kandija maa Simón yun, te ni jandute de, te ndi'i kiuu ni ka oo de jin Felipe, vi ni osa'u kuu ini de ni ondia'a de javii java'a vi jaka'nu ja ni osa'a tee yun.

¹⁴ Te nuu ni ka onini tee ni chitniuu Jesús ka oo Jerusalén ja ñayiu Samaria ni ka kandija tno'o va'a ia Dios, te ni ka tetniuu de Pedro jin Juan ja kua'ankuei de ñuu yun. ¹⁵ Su nuu ni jinokuei de, te ni ka ndakuatu de nuu ia Dios ja ja'a ñayiu ka kandija ja ka oo ñuu yun, nagua ja na vi ni'i Espíritu ia Dios. ¹⁶ Chi chia'an ka ja kii Espíritu ia Dios siki ni in ñayiu yun, chi sua'a ni ni ka jandutei jin sivi Jesús. ¹⁷ Yun te ni ka sonee Pedro jin Juan nda'a de siki ñayiu yun, te ni ka ni'i Espíritu ia Dios.

¹⁸ Te nuu ni jini Simón ja ni ka ni'i ñayiu Espíritu ia Dios nuu ni ka sonee Pedro vi Juan nda'a de, te ni skanduu Simón xu'un nuu nduu

tee yun ja ndaki'in de tniuu ka'nu yun. ¹⁹ Te jiña'a de:

—Vi taa ni jaka'nu jian na koneva'a san, nagua ja suni ndee ni ñayiu xiin siki sonee san nda'a san, te ni'i Espíritu ia Dios —jiña'a Simón.

²⁰ Yun te jiña'a Pedro:

—Junaa ni jin xu'un ni, chi ni ndakani ini ni ja in nagua kuta'uo nuu ia Dios, te ki'on jin xu'on.

²¹ Su maa ni, chi tu na tniuu ni ja nagua ni'i ni, ni ja koneva'a ni nuu tniuu ka'nu ya'a, chi tu oo ndaa anu ni nuu ia Dios. ²² Ndatna'u ini ni nuu jakue'e ya'a, te kakanta'u ni nuu ia Dios axi saa naxa kuaka'nu ini ya ja siun ndakani ini ni jin anu ni. ²³ Chi ndia'a san ja kukuasun ndeva'a ini ni, te jasi ña jakue'e jasua'a jian jin ni —jiña'a Pedro.

²⁴ Yun te jiña'a Simón:

—Vi kakanta'u ni ja ja'a san nuu Jito'o, nagua ja ma kii tno'o xeen ni ka'an ni jian siki san —jiña'a de.

²⁵ Yun te nuu ni ka ndakani Pedro vi Juan naxa sa'a Jesús vi tno'o va'a ya, te ni ka ndajiokuiin de kuano'okuei de Jerusalén. Su nuu kuano'okuei de, te ni ka kaxtno'o de tno'o va'a Jesús nuu ñayiu ka oo kua'a ñuu kueli ja tnii Samaria.

Ni kaxtno'o Felipe nuu tee netniuu ñuu Etiopía

²⁶ Yun te in ia jinokuechi nuu Jito'o ni ka'an jin Felipe, te jiña'a ya:

—Ndakoo te kua'an ichi ja kee Jerusalén ja kua'an ñuu Gaza, ja ya'a kua'an ichi ñuu te'a.

²⁷ Yun te ni ndakoo Felipe te kua'an de, te ichi yun ni ka junkuntna'a de jin in tee Etiopía ja nee

de in tniuu ka'nu, chi yinda'a de xu'un Candace, ña'a kuu reina ñuu Etiopía yun, te ni ndajiokuiin tee yun ja ni oo de Jerusalén nuu ni chiñu'u de ia Dios. ²⁸ Te nuu ni ndajiokuiin de kuano'o de ñuu de nukoo de nuu carreta de, te ka'u de nuu tutu ii ni tee Isaías, tee ni ndakani tno'o ia Dios ndee jana'a.

²⁹ Te jiña'a Espíritu ia Dios nuu Felipe:

—Majintna'a yatni carreta jian.

³⁰ Te nuu ni juntna'a ña Felipe, te ni onini de ka'u tee Etiopía yun nuu ni tee Isaías, tee ni ndakani tno'o ia Dios ndee jana'a, te jiña'a de:

—¿A jinkui'nu ini ni naxa ka'an nuu tutu ka'u ni jian?

³¹ Te jiña'a tee Etiopía yun:

—¿Naxa jinkui'nu ini sein, te tu na in kaxtno'o?

Yun te ni ka'an de jin Felipe ja na kaa de nuu carreta de, te na jinkoo de xiin maa tee yun. ³² Te nuu tutu ii ka'u de yun yoso sua'a:

Ni ka jaka ña ñayiu jin de na kuinio in ndikachi ja kuu ti,

vi na kuinio in lelu ja tu nda'i ti nuu ka sete ti.

Te saa tu ni june de yu'u de ja ka'an de.

³³ Te ni ka sa'a nda'u ndeva'a ña jin de.

Tu na ni sa'a ndaa siki de.

Te tu na in kondakakune'e ndikin tata de,

chi ni ka ja'ni ña jin de ja ma koo ka de nuu ñuyiu ya'a,

sua'a ni tee Isaías nuu ka'u tee yun.

³⁴ Yun te ni jikan tno'o ña tee Etiopía yun jin Felipe, te jiña'a de:

—Jikanta'u san ja kaxtno'o ni: ¿Na in ka'an jin tee ni ndakani tno'o ia Dios ndee jana'a ya'a, a siki maa de axi siki inka ñayiu?

³⁵ Yun te ni jinkondee Felipe ndee nuu ka'u maa tee Etiopía yun, ni kaxtno'o de tno'o va'a Jesús, ja ja'a maa ya kuu ja ka'an nuu tutu ii yun, jiña'a de. ³⁶ Te kua'ankuei de ichi yun, te ni kentakuei de guaa ndee nuu ñu'u ndute, te jiña'a tee Etiopía yun:

—Ya'a ñu'u ndute. ¿Nagua kuu ja ja'ni ña jin san ja kuu kuandute san?

³⁷ Te jiña'a Felipe:

—Nuu ja kandija ni ndi'i ni jin anu ni, te kuu kuandute ni.

Te ni ka'an tee Etiopía yun:

—Kandija san ja Jesukristu kuu Se'e ia Dios.

³⁸ Te ni tatnuni de ja ni ka junkani carreta yun. Te nduu de ni kekuei nuu ndute, te ni skuandute ña Felipe jin tee Etiopía yun. ³⁹ Su nuu ni nanakuei de nuu ndute yun, te vi sanaa ni ni ndakuaka ña Espíritu Jito'o jin Felipe, te tu ni jini uun ka ña tee Etiopía yun. Su kusii ndeva'a ini de kuano'o de. ⁴⁰ Su Felipe, chi vi sanaa ni ni ndenta de ñuu Azoto. Te nuu ni ya'a de yun, ni kaxtno'o de tno'o va'a Jesús nuu ñayiu ndi'i ñuu yun guaa ndee ni ndenta de ñuu Cesarea.

9

Ni kiunduu Saulo ichi Jesús

¹ Te Saulo, chi vi tu jinkuiin de ja skoto ioo de ja ka'ni de ñayiu ka kandija tno'o va'a Jito'o Jesús. Te ni jino de nuu tee kuu nija'nu ka nuu sutu,

² te ni jikan de tutu nuu tatnuni sutu kuu nija'nu ka yun ja ki'in jin de taka ve'e ii sinagoga ja ka oo ñuu Damasco. Te yun yoso ja kuu kakuiko de ñayiu ka kandija ichi Jesús, kuu teyii kuu ñasi'i, te junsia'a ña de vekaa maa Jerusalén. ³ Su nuu kua'an Saulo ichi yun, te nuu ni kuyatni de ñuu Damasco, te vi sanaa ni ni jionduu ña in ñu'u ja ni ye'e ni'nu ndee andivi jin de. ⁴ Te ni ndondiso de ndee nuu ñu'u, te ni onini de in tno'o ja jiña'a sua'a:

—Saulo, Saulo, ¿nau ja sondikin ndikin ña ron?

⁵ Te jikan tno'o de:

—¿Na in kuu ni, vi Jito'o?

Te ni ka'an tno'o yun:

—Maa rin kuu Jesús ja sondikin ndikin ron. Te xtuji ñukuun ron maa ron na kuinio isndiki ja jain yata ti nuu yi'i puya punta karrocha, te xtuji ti maa ti —kachi tno'o yun. *

⁶ Te vi sua'a ni'i de ja yu'u de, te jiña'a de:

—¿Nagua kuini ni ja sa'a san, vi Jito'o san?

Yun te jiña'a Jito'o:

—Ndakoo te kua'an ñuu jian, te yun vi kaxtno'o nagua kuu ja sa'a ron —jiña'a ya.

⁷ Su tee kua'ankuei jin Saulo yun, chi vi ni ka sa'u kuii kuiti ini de ka nini de tno'o ka'an yun, su tu ni ka jini de na in kuu ja ka'an. ⁸ Yun te ni ndakoo Saulo nuu ñu'u yun, te ni ndakune de nuu de, su tu ni kuu kondia'a sa'un de. Yun guaa ni ka tnii tee kua'ankuei jin de nda'a de, te ni ka junsia'a ña jin de ñuu Damasco. ⁹ Te yun ni oo

---

* **9:5** 9:5 Masu ndi'i tutu ii neva'a tno'o ya'a.

de uni kiuu. Te tu ni kuu kondia'a de, ni tu ni jaa de xtaa, ni tu ni ji'i de ndute.

¹⁰ Te ñuu Damasco yun ni oo in tee kandija tno'o va'a Jesús nani Ananías. Te ni skuni ña Jito'o, te jiña'a ya:

—Ananías.

Te ni ka'an de:

—Ya'a oo san, vi Jito'o.

¹¹ Te jiña'a Jito'o:

—Ndakoo te kua'an kayi nani Ichi Ndaa, ve'e Judas, te yun ndanduku ron in tee nani Saulo, tee ñuu Tarso, chi yun oo de ndakuatu de. ¹² Te ja ni skuni rin de ja ni kiuu in tee nani Ananías, te ni sonee de nda'a de siki de, nagua ja kuu ndanune nduchi nuu de —jiña'a ya.

¹³ Su yun te jiña'a Ananías:

—Jito'o san, kuakua'a ñayiu ka ndakani siki tee yun, ja kua'a ndeva'a jakue'e sa'a de jin ñayiu ka kandija tno'o maa ni ja ka oo Jerusalén. ¹⁴ Te ni kenta de vitna, chi ni ka chitniuu ña tee ka kuu nija'nu ka nuu sutu ja vi kakuiko de ndi'i ñayiu ka chiñu'u ña jin ni.

¹⁵ Te jiña'a Jito'o:

—Kua'an, chi tee ni kaji maa rin kuu tee yun ja koka'an de tno'o rin nuu ñayiu sava ka tatatno'o vi nuu tee ka kuu rey vi nuu ñayiu Israel. ¹⁶ Chi xne'e maa rin nuu de ja kuni de kuakua'a tnundo'o ja ja'a rin —jiña'a ya.

¹⁷ Te yun guaa kua'an Ananías ja ni kiuu de ve'e nuu oo Saulo. Te ni sonee de nda'a de siki tee yun, te jiña'a de:

—Ñani Saulo, Jito'o Jesús ja ni skuni ña ya nuu ichi vaji ni, ni tetniuu ña jin san ja kakanta'u

san, te nduu ndijin nduchi nuu ni, te koo ni jin Espíritu ia Dios.

¹⁸ Te vi nuu saa ni junkuei nuu Saulo na kuinio in ñii yaxin luluu, te ni nduu ndijin nduchi nuu de. Yun te ni ndakoo de ja ni ja'an de ni jandute de. ¹⁹ Te ni jaa de xtaa, te ni ndani'i ndee de.

Te ni oo de ndee saa kiuu jin ñayiu ka kandija tno'o Jesús ja ka oi ñuu Damasco yun.

Ni kaxtno'o Saulo nuu ñayiu Damasco

²⁰ Yun te ni jinkondee Saulo kaxtno'o de nuu ñayiu taka ve'e ii sinagoga, te jiña'a de ja Jesús kuu Se'e ia Dios. ²¹ Te ndi'i ñayiu ka nini yun ni ka sa'u kuii kuiti ini ja siun ka'an de, te ka ndatno'o tna'i:

—¿A masu tee ya'a kuu tee sondikin ndikin ñayiu ka kandija tno'o va'a Jesús ñuu Jerusalén? Te ¿a masu tniuu yun ni kee de ya'a ja kakuiko de ñayiu ka kandija Jesús, te ku'ni ña de, te nusia'a ña de nuu tee ka kuu nija'nu nuu sutu? —ka kachi.

²² Su Saulo, chi vi'i ka nduku ndee de kaxtno'o de ja Jesús kuu Kristu, ia ni tetniuu maa Dios. Te ni skunu nuu ini ña de jin ñayiu judio ja ka oo ñuu Damasco yun ja siun kaxtno'o de.

Ni kaku Saulo nuu nda'a tna'a de judio

²³ Te nuu ni ya'a kua'a kiuu, te ni ka ska'an tna'a ñayiu judio ja vi ka'ni de Saulo. ²⁴ Su ni ni'i tno'o Saulo ja vi nduu vi ñuu ka jito ñayiu yun ye'e nuu kekuei ñayiu ñuu yun ja vi ka'ni ña jin de. ²⁵ Yun te ni ka kakuiko ñayiu ka kandija tno'o Jesús in chika ka'nu, te ni ka tnaa de Saulo,

te ni ka kune'e ña de nuu yo'o siki muro ñuu yun nuu jakuaa, saa te ni kaku Saulo.

Ni jinkoto Saulo ñayiu ka skua'a Jerusalén

²⁶ Te nuu ni ndajino de Jerusalén, te ni nduku de ja vi nitna'a de jin tee ka kandija tno'o va'a Jesús. Su ndi'i ñayiu ka yu'u ña, chi tu ka kandijai ja suni Saulo ni kandija de. ²⁷ Yun te saa ni jaka ña Bernabé, te ni junsia'a ña de nuu ka oo tee ni chitniuu ña Jesús, te ni ndakani de naxa ni skuni ña Jito'o jin Saulo ichi kua'an de ñuu Damasco nuu ni ka'an ya jin de, vi naxa ni kundee ni kuka'nu ini de ja ni ka'an de tno'o va'a Jesús nuu ñayiu ñuu Damasco yun. ²⁸ Te ni kendoo Saulo jin tee ni chitniuu ña Jesús, te in ni ni ka ondeka tna'a de ni ka okaxtno'o de nuu ñayiu ñuu Jerusalén. ²⁹ Ni ka oka'an ndee ini ndeva'a de tno'o maa Jito'o Jesús, vi ni ka otee tna'a de ja ja'a ya jin ñayiu judio ka ka'an sa'an griego, su tee yun, chi ni ka nduku ndee de ja vi ka'ni de Saulo. ³⁰ Su nuu ni ka jini ñayiu ka kandija ja siun kaa, te ni ka junsia'a ña de jin Saulo guaa ndee ñuu Cesarea. Te yun ni ka ndatetniuu ña de ja kuano'o de ñuu Tarso.

³¹ Yun te ni nukoo tno'o mani nuu ndi'i ñayiu ka skua'a ja ka oo nii Judea vi Galilea vi Samaria. Te ni ka nukundee ini kai, vi ni ka oyu'u ni'nui Jito'o, te ni chindee ni chituu ña Espíritu ia Dios ja ka oo yutnui, te ni ka kaya kua'a kai.

Ni nduva'a Eneas

³² Yun te ni jiondita Pedro ni jinkoto de ndi'i ñayiu ka kandija, te suni ni ja'an de ni jinkoto de ñayiu ka kandija ja ka oo ñuu Lida. ³³ Te yun

ni jini de in tee ni onani Eneas ja kaa de nuu jito ja ni kuu una kuia ku'u de kue'e ndutuchiin.

³⁴ Te jiña'a Pedro:

—Eneas, Jesukristu ndasa'a ña jin ni. Ndakoo ni te ndasava'a ni jito ni.

Te vi nuu saa ni ndakoo de. ³⁵ Te ndi'i ñayiu ka oo ñuu Lida vi ñuu Sarón ni ka jini ja ni nduva'a Eneas, te ni ka kiundi ni ka kandijai Jito'o Jesús.

Ni ndateku Dorcas

³⁶ Te ñuu Jope oo in ña'a kandija nani Tabita, ja kei ka'an Dorcas † jin sa'an griego. Te ña'a yun, chi sa'a ña kua'a tniuu gua'a vi chituu ña ñayiu ka kunda'u. ³⁷ Te tiempu yun ni kee kue'e ña, te ni ji'i ña. Yun te ni ka skuchi yiki kuñu ña, te ni ka ndakin va'a ña ini ve'e oo ndee sukun. ³⁸ Te Jope, chi yatni oo jin ñuu Lida nuu oo Pedro, te ni ka ni'i tno'o tee ka kandija ja yun oo de, te ni ka tetniuu de uu tee ja kua'ankuei de mavijunkuaka de Pedro, te ka jiña'a de:

—Tanunda'a ni, ne'e ñama ni, ma kokuu kuee ni na ki'on ñuu Jope —ka jiña'a de.

³⁹ Yun te ni ndakoo Pedro, ni ka jaka tna'a de kua'ankuei de. Te nuu ni jino de, te ni ka jaka ña jin de, ni kiuu de ini ve'e nuu katuu ndiyi yun. Te ndi'i ña'a ni ka ndonda'u ni ka jionduu ña ndiyi yun ka nda'i ña, te ni ka xne'e ña taka sa'un ni okiku Dorcas nuu ni oteku ña. ⁴⁰ Yun te ni ka'an Pedro jin ndi'i ñayiu ja ni kekuei ye'e, te junkuiin jiti de, te ni ndakuatu de nuu ia Dios. Yun te ni ndakoto de nuu katuu ndiyi yun, te jiña'a de:

—Tabita, ndakoo ni.

---

† **9:36** 9:36 Dorcas kei ka'an "isu".

Te ni ndakondia'a ña, te nuu ni jini ña jin Pedro, te ni nukoo ña. ⁴¹ Te ni tnii de nda'a ña, te ni ndone'e ña de. Yun te ni ndakana de ndi'i ña'a ni ka ndonda'u vi sava ka ñayiu ka kandija, te ni xne'e ña de ja ni ndateku ña. ⁴² Te ni jitenuu tno'o ya'a ja ni ka jini ndi'i ñayiu ñuu Jope. Te kua'a ñayiu ni ka kandija Jito'o Jesús. ⁴³ Te ni kendoo Pedro kua'a kiuu ñuu Jope yun, ve'e in tee xte'i ñii nani Simón.

10

Ni skuni ña ia Dios jin Pedro vi jin Cornelio

¹ Ni oo in tee ni onani Cornelio ñuu ka'nu Cesarea ja kuu de capitán, tatnuni de nuu in ciento soldado ka xnani “Italiano”. ² Te in tee gua'a kuu de, chi yu'u ni'nu de ia Dios, te ndi'i de jin ñayiu ve'e de ka chiñu'u de ya, vi kua'a ja ni oskuta'u de ñayiu judio ja ka kuu nda'u, vi ndi kiuu ndakuatu de nuu ia Dios. ³ Te in kiuu ndee nuu ka uni jañini ni skuni ndaa ña in ia jinokuechi nuu Dios ja ni jino ya nuu oo de, te jiña'a ya:

—Cornelio.

⁴ Te vi ja nunuu ni ondia'a ña de, te vi yuyu'u anu de, te ni jikan tno'o ña de:

—¿Nagua kuini ni, vi Jito'o san?

Te ni ka'an ia jinokuechi nuu Dios:

—Ja jini ia Dios ja ndakuatu ron, te ni janta'u ya nagua sa'a ron ja skuta'u ron ñayiu ka kunda'u. ⁵ Te tetniuu tee na ki'inkuei vitna ñuu Jope na vi junkuaka de Simón, tee suni nani de Pedro. ⁶ Oo de ve'e inka Simón, in tee xte'i ñii ja

oo ve'e de yatni yu'u ndute mar. Te tee yun kuu ja ka'an nagua kuu ja sa'a ron —jiña'a ya.

⁷ Yun te yata kuano'o ia jinokuechi nuu Dios ja ni ka'an ya jin Cornelio, te ni kana de uu tee ka jinokuechi nuu de vi in soldado ja jito ña jin de ja suni chiñu'u de ia Dios. ⁸ Te ni ndakani de ndi'i nagua ni jini de, te ni tetniuu ña de kua'ankuei tee yun ñuu Jope.

⁹ Te kiuu tnee sua'a ka ñu'u ichi tee yun kua'ankuei de, te vi ja ni ka kuyatni de ñuu yun, te ni kaa Pedro ndee siki ve'e ni ndakuatu de nuu ia Dios ndee nuu ka uxi uu nduu. ¹⁰ Te ni ka'an de ja kaxe'in de, chi kokin ndeva'a de, su vi nini ka sava'a ja kaa de, te ni ndakuatu de, te ni skuni ña ia Dios jin de. ¹¹ Ni jini de ja nune andivi, te yun makuun na kuinio in sa'un kuijin ka'nu nu'ni ndii kuun nuu makuun ichi nuu ñu'u. ¹² Te nuu sa'un yun ka ñu'u ndinuu nuu kiti ja ka oo kuun nda'a vi kiti ñuu chii nuu ñu'u vi kiti ndagua. ¹³ Te ni onini de in tno'o ni ka'an:

—Pedro, ndakoo, ka'ni ti te kaa ron ti.

¹⁴ Yun te jiña'a Pedro:

—Ña'a, vi Jito'o san, chi ni in kiuu tu na ama jaa san jatne'e, nagua kaxtno'o nuu tutu ii ja tu oo vii, te ma kuu kaa san.

¹⁵ Te ni ka'an tuku tno'o yun ja kuu uu, te jiña'a:

—Nagua ni ndasavii ia Dios ma xnani ron jatne'e.

¹⁶ Te saa ni kuu uni jichi, te mandaa sa'un ka'nu yun kuano'o andivi. ¹⁷ Te vi nini ndakani ini Pedro naxa kei ja siun ni skuni ña jin de, te

ni jinokuei tee ni tetniuu Cornelio ye'e yun, chi ja ni ka jikan tno'o de ja yun oo ve'e Simón. ¹⁸ Te ni ka kana de ka jikan tno'o de:

—¿A ya'a oo tee nani Simón ja suni nani de Pedro? —ka jiña'a de.

¹⁹ Te vi nini ndakani ini Pedro ja ja'a ja ni skuni ña ia Dios, te ni ka'an Espíritu ya:

—Kondia'a, chi ya'a ni kekuei uni tee ka ndanduku ña jin ron. ²⁰ Ndakoo, mandee, te ma ndakani ini ron ja ki'in ron jin de, chi maa rin ni tetniuu de ja vajikuei de —jiña'a ya.

²¹ Yun te ni ndakoo Pedro, te mandee de kua'an de, te ni jino de nuu ka oo tee ni tetniuu Cornelio, te jiña'a de:

—Ya'a oo san. Maa san kuu tee ka ndanduku ni. ¿A na in tniuu kuu ja vajikuei ni? —jiña'a de.

²² Yun te ka jiña'a tee yun:

—Vajikuei san, chi ni tetniuu ña capitán Cornelio, in tee va'a, tee yu'u ni'nu ia Dios vi in tee ka ka'an va'a vi ka ka'an too ña tna'a ni judio kuu de. Te ni ka'an in ia jinokuechi nuu Dios jin de, te jiña'a ya ja kana ña de jin ni ja ki'in ni ve'e de ja konini de tno'o ka'an ni.

²³ Yun te ni ka'an ña Pedro, te ni kiukuei tee mavijinkuaka ña yun ve'e nuu oo de. Te ni jiña'a de nuu ni ka ndoo tee yun. Te inka kiuu tnee sua'a, te kua'ankuei de jin Pedro vi suni ka ndikin ña ndee saa tee ka skua'a ja ka oo ñuu Jope jin de.

²⁴ Te inka kiuu tnee saa ni kentakuei de ñuu Cesarea. Te Cornelio, chi vi ja ndetu tua'a ña de, ni ndaxtutu de ndi'i tna'a de vi ñayiu ka jini tna'a gua'a ka jin de, ka oo ve'e de ja ka ndetui

Pedro. ²⁵ Te nuu ni jino Pedro ve'e yun, te ni kee Cornelio, te ni junkuiin jiti de nuu ja'a Pedro ja chiñu'u ña de. ²⁶ Su ni ndone'e ña Pedro, te jiña'a de:

—Ndakoo ni. Suni sein, chi ñayiu kuu san na kuinio maa ni.

²⁷ Te vi nini ka ndatno'o de, te ni kiuu de ve'e yun, te ni jini de ja ka otutu kua'a ñayiu. ²⁸ Te ni ka'an de:

—Ka jini ni ja sein, ñayiu judio, chi in jakue'e kuu ja vi nitna'a san jin ñayiu inka tatatno'o axi kiukuei san ve'e ñayiu yun. Su ni kaxtno'o ia Dios nuu san ja ma kuu xnani san ñayiu inka tatatno'o ja ñayiu kue'e axi ñayiu tne'e ka kui. ²⁹ Te yun guaa vini ka ka'an tee ya'a ja kii san, te vaji ni san, ni in tno'o tu ni ka'an san. Te yun guaa jikan tno'o ña san, ¿nau ja ni ka kana ña ni jin san? —jiña'a de.

³⁰ Yun te jiña'a Cornelio:

—Ja oo kuun kiuu ndee ore vitna ni ondite san. Te nuu ka uni jañini oo san ndakuatu san nuu ia Dios ve'e san ya'a, te ni jini san ni junkuiin in tee ni'nu sa'un yeye'e nuu san. ³¹ Te kachi ya: “Cornelio, ni jini ia Dios ja ndakuatu ron, te ni ndaka'an ya ja sa'a ron ja skuta'u ron ñayiu ka kunda'u. ³² Te yun guaa tetniuu tee na ki'inkuei ñuu Jope na vi jinkuaka de Simón ja suni nani de Pedro, oo de ve'e inka Simón, tee xte'i ñii, yatni yu'u ndute mar. Te nuu na kee de, te maa de guaa ka'an nuu ron” kachi ya. ³³ Te yun guaa vini ni tetniuu san tee ni ka jakuaka ña jin ni, te ni sa'a ni in jandiuxi ja vaji ni. Te vitna ya'a ka

otutu ndi'i san nuu ia Dios ja vi konini san ndi'i nagua ni tatnuni ya ja ka'an ni —jiña'a de.

Ni kaxtno'o Pedro nuu ñayiu ve'e Cornelio

³⁴ Yun te ni jinkondee Pedro ni ka'an de, te jiña'a de:

—Vi jandaa jinkui'nu ini san ja ia Dios, chi tu sa'a siin siin ya ñayiu. ³⁵ Chi ñayiu ndi'i ni tatatno'o junkuaan ini ya nuu ja ka yu'u ni'nui ya vi ka sa'a ndai. ³⁶ Ni tetniuu ia Dios tno'o ya nuu ñayiu Israel nuu ni kaxtno'o ya tno'o va'a Jesús nuu ñayiu yun ja na vi koo mani jin ma'ñu sagua ya, te maa ya kuu Jito'o ndi'o. ³⁷ Te ja ka jini gua'a maa ni nagua ni kuu nuu ni kii Juan ni kaxtno'o de ja nini kuu ja vi kuandute ñayiu. Te yatai yun ni jinkondee Jesús ñuu Galilea vi nii ñuu Judea ni kaxtno'o ya. ³⁸ Te ka jini ni naxa ni jiña'a ia Dios Espíritu ya vi tniuu ka'nu nuu Jesús, ia ni ja'nu ñuu Nazaret, te ni sa'a ya kua'a java'a, chi Dios ni oo jin ya. Te ni ndasa'a ya ñayiu ni ka oku'u kue'e ñu'u ña tachi. ³⁹ Te sein ka kuu tee ni ka jini ndi'i ja ni sa'a Jesús nuu ñuu Judea vi Jerusalén. Te suu ya ni ka ja'ni ñayiu nuu ni ka jatakaa ñai in yika yutnu cruz. ⁴⁰ Te suu ia ya'a ni ndone'e Dios nuu uni kiuu, te ni sa'a ya ja ni ndatuu ia ya'a nuu ndi'i san, ⁴¹ masu nuu ndi'i ñayiu ñuu, chi nani nuu sein ja ni ndakaji ña ia Dios ama ka ja ka kuu san testiu. Te sein ka kuu ja ni ka jaa vi ni ka ji'i jin ya nuu ni ndateku ya ne'u ndiyi. ⁴² Te ni tatnuni ya ja vi kaxtno'o san nuu ñayiu, te vi ndakani san ja suu ya kuu ia ni jani Dios ja ka'nde ya kuechi ñayiu teku vi ñayiu ni ji'i. ⁴³ Te suu siki

ia ya'a ni ka ka'an ndi'i tee ni ka ndakani tno'o ia Dios ndee jana'a nuu ni ka kachi de ja ndi'i ñayiu ka kandija ya vi ni'i ja kuaka'nu ini ia Dios yika kuechi jin ma'ñu sagua sivi ia ya'a —jiña'a Pedro.

Ni ka ni'i ñayiu inka tatatno'o Espíritu ia Dios

⁴⁴ Te vi nini ka'an Pedro tno'o ya'a, te ni kee Espíritu ia Dios ini anu ndi'i ñayiu ka nini tno'o kaxtno'o de yun. ⁴⁵ Te vi ni ka sa'u kuii kuiti ini tee ka kuu judio ka kandija tno'o Jesús ja ka ndeka tna'a jin Pedro, ja suni vi ndee nuu ñayiu inka tatatno'o ni jino Espíritu ia Dios ja ni ka kuta'ui. ⁴⁶ Chi ka nini de ja vi sanaa ni ka ka'an ñayiu yun siin siin nuu sa'an vi ka chiñu'u ndeva'i ia Dios. ⁴⁷ Yun te ni ka'an Pedro:

—Tu na in kuu kindee ja vi kuandute ñayiu ya'a jin ndute, chi ni ka kuta'ui Espíritu ia Dios, nagua ni ka kuta'u mao.

⁴⁸ Te ni tatnuni de ja vi skuandute ña jin sivi Jito'o Jesús. Yun te ni ka jikan ta'u ñayiu yun ja kendoo de ndee saa ka kiuu.

11

Ni ndakani Pedro nuu ñayiu ka skua'a ja ka oo Jerusalén naxa ni sa'a ia Dios jin ñayiu ve'e Cornelio

¹ Yun te ni ka ni'i tno'o sava ka tee ni chitniuu ña Jesús vi tee ka kandija ja ka oo Judea, ja suni ñayiu inka tatatno'o ni ka kandija tno'o va'a ia Dios. ² Te nuu mandaa Pedro Jerusalén, te ni ka tee tna'a sava tee judio ka kandija ja ka yitnuni nuu yiki kuñu de jin Pedro. ³ Te ka jiña'a de:

—¿Nau ja ni kiuu ni ve'e tee inka tatatno'o ja tu yitnuni nuu yiki kuñu de, te ni ka jaa ni xtaa jin de?

⁴ Yun te ni jinkondee Pedro ni ndakani de yukun yukun ndi'i naxa ni kuu, te jiña'a de:

⁵ —Nuu ni oo san ñuu Jope, ndakuatu san, te ni skuni ña ia Dios jin san. Ni jini san na kuinio in sa'un kuijin ka'nu, te nu'ni ndi kuun nuu makuun ichi andivi, te ni kunjino nuu oo san. ⁶ Te nuu ni ndia'a gua'a san, te ni jini san ka ñu'u kiti kuun nda'a vi kiti xeen vi kiti ñuu chii nuu ñu'u vi kiti ndagua. ⁷ Te ni onini san in tno'o ka'an: “Pedro, ndakoo, ka'ni ti, te kaa ron ti”. ⁸ Te jiña'a san: “Ña'a, vi Jito'o san, chi ni in kiuu tu na ama jaa san jatne'e nagua kaxtno'o nuu tutu ii ja tu oo vii, te ma kuu kaa san”. ⁹ Yun te ndee andivi ni ka'an tno'o yun ja kuu uu, te kachi: “Nagua ni ndasavii ia Dios, ma xnani ron jatne'e”, ka'an. ¹⁰ Te saa ni kuu uni jichi, te mandaa ndi'i kuano'o ndee andivi. ¹¹ Te vi nuu saa ni kentakuei uni tee ve'e nuu ni oo san ja ni kekuei de ndee ñuu Cesarea ja mavijakuaka ña de jin san. ¹² Te ni ka'an Espíritu ia Dios jin san ja ki'inkuei san jin de, te ma ndakani ini san. Te suni ni ja'ankuei san jin iñu ñani ka kandija jion ya'a, te ni kiukuei san ve'e in tee nani Cornelio. ¹³ Te ni ndakani de ndi'i naxa ni jini de in ia jinokuechi nuu Dios nuu oo de ve'e de. Ni junkuiin ya nuu de, te jiña'a ya: “Tetniuu tee na ki'inkuei ñuu Jope na vi junkuaka de Simón, tee suni nani Pedro. ¹⁴ Te suu de ka'an naxa sa'a ron ja vi kaku ni'nu ron jin ndi'i ñayiu ve'e ron” jiña'a ya sua'a. ¹⁵ Te

nuu ni jinkondee san ni ka'an san, te ni kuun Espíritu ia Dios siki ndi'i ñayiu yun, suni nagua ni ka ndo'o mao ndee jaxtnañu'u ja ni ka kuta'uo. ¹⁶ Yun te ni ndaka'an san ja ni oka'an Jito'o Jesús nuu ni ka'an ya sua'a: “Juan, chi jandaa ja jin ndute skuandute de ñayiu, su maa ron, chi jin Espíritu ia Dios vi kuandute ron”. ¹⁷ Su nuu ja ia Dios ni jiña'a ya Espíritu ya nuu ñayiu yun, inuu ni jin nagua ni taa ya nuu yoon ja ni ka kandija xtnañu'o nuu Jito'o Jesukristu, te ¿na in kuu sein ja kasi ni'nu san nuu ia Dios? —jiña'a Pedro.

¹⁸ Yun te nuu ni ka onini tee ka kandija maa Jerusalén tno'o yun, te ndi'i de ni ka jasi yu'u, te ni ka ka'an yiñu'u ndeva'a de nuu ia Dios, te ka jiña'a de:

—Nuu saa te suni ñayiu inka tatatno'o ni jan-detu ia Dios ja vi ndatna'u ini, te vi ndajiokuiin nuu maa ya ja vi kotekui nikuii nikani —ka kachi de.

Ni ka jinkoo ñayiu ka skua'a ñuu Antioquía

¹⁹ Te kiuu nuu ni ka jino yu'u ñayiu na ni kii tnundo'o nuu ni ji'i Esteban, te savai ni kentakuei guaa ndee ñuu Fenicia vi ñuu Chipre vi ñuu Antioquía. Te tu ni ka ka'in tno'o va'a Jesús nuu nani kuu ñayiu, chi nani nuu ñayiu judio ni ka ka'in. ²⁰ Te ni kekuei sava tee ne'u ñayiu Chipre vi Cirene ja ka kandija kua'ankuei. Te nuu ni kiukuei de Antioquía, te suni ni ka ka'an de tno'o va'a Jito'o Jesús nuu ñayiu sava ka tatatno'o. ²¹ Te ni chituu ña maa Jito'o jin de ja ni ka ka'an de, te kua'a ñayiu ni ka kandija, te ni ka kiundui nuu ichi Jito'o Jesús.

²² Yun te ni ka ni'i tno'o ñayiu ka skua'a ka oo Jerusalén ja siun kuu, te ni ka tetniuu de Bernabé ja kua'an de ndee ñuu Antioquía. ²³ Te nuu ni jino Bernabé, te jini de ja chindee chituu ña ia Dios jin ñayiu yun, te ni kusii ndeva'a ini de, vi ni xteku ña de jin ndi'i ñayiu ja na vi koo ini vi koo anui, te na vi kondikin gua'i Jito'o Jesús. ²⁴ Chi tee gua'a vi tee kandija kuu Bernabé, chi oo de jin Espíritu ia Dios. Te yun guaa kua'a ndeva'a ñayiu ni ka kaya ka kandija Jito'o Jesús jin tno'o ni kaxtno'o de.

²⁵ Te nuu kuee ka, te kua'an Bernabé ñuu Tarso, ndanduku de Saulo. Te nuu ni ndani'i ña de, te ni ndakuaka ña de ja kua'ankuei de ñuu Antioquía yun. ²⁶ Te yun ni ka ondututu de jin ñayiu ka skua'a yun in kuia mimi'i. Te ni ka okaxtno'o de nuu kua'a ñayiu. Te Antioquía yun kuu nuu ni keja'a xtnañu'u ja ni ka xnani ñayiu ka kandija Jesús “Kristianu”. *

²⁷ Te kiuu yun ni jinokuei sava tee ñuu Jerusalén ja ka ndakani tno'o ia Dios ja mav-ijinkoto de ñayiu ka kandija ñuu Antioquía. ²⁸ Yun te ni ndakoo in tee ka ndeka tna'a jin de nani Agabo, te ni ka'an de nagua kaxtno'o maa Espíritu ia Dios nuu de ja koo ndeva'a tnama nii ñuyiu, te jandaa ja ni oo tnama yun na kuia ni otatnuni rey Claudio. ²⁹ Yun te ni ka ndatno'o tna'a tee ka kandija Jesús ka oo ñuu Antioquía ja vi chituu de ñayiu ka skua'a ja ka oo ñuu ja tnii Judea na kuu na kuu naxa vi ni'i maa de ja vi kuña'a de. ³⁰ Saa ni ka sa'a de. Te ni kututu

---

* **11:26** 11:26 Kristianu: kei ka'an “ñayiu ka ndikin Kristu”.

ja ni ka tetniuu de nda'a Bernabé vi nda'a Saulo ja vi ndakuña'a de nuu tee ka kuu nija'nu ka oo ñuu ja tnii Judea.

12

Ni ja'ni ña Herodes jin Jacobo, te ni jasi de Pedro vekaa

¹ Te kuia yun ni jinkondee rey Herodes ni tatnuni de ja ni ka kakuiko de sava ñayiu ka skua'a ja sa'a ndeva'a ña de. ² Te ni tatnuni de ja ni ka ja'ni Jacobo, ñani Juan, jin in yuchi kani.

³ Su nuu ni jini de ja ni ka junkuaan ini ñayiu judio, te suni ni tatnuni de ja ni ka kakuiko tuku de Pedro. Te saa ni kuu kiuu viko pascua ja ka jaa ñayiu judio xtaa vixin ja tu na levadura yi'i.

⁴ Te nuu ni kakuiko Herodes Pedro, te ni jasi ña de vekaa. Te ni jani de kuun yukun soldado ja kuun kuun de in in yukun ja na vi kondee ña de, chi ni ndakani ini de ja kene'e ña de nuu ñayiu ñuu ndee nuu na ya'a viko pascua yun.

⁵ Te yun guaa ka ndee gua'a ña soldado jin Pedro ini vekaa yun, su ñayiu ka skua'a, chi vi ni ini kuiti ka ndakuatui nuu ia Dios ja ja'a de.

Ni skaku ni'nu ña ia Dios jin Pedro vekaa

⁶ Te nuu jakuaa saa ni ndakani ini Herodes ja kiuu tnee kene'e ña de jin Pedro nuu ñayiu ñuu. Te jakuaa yun ni kixin Pedro ne'u uu soldado nu'ni de jin uu cadena, te sava ka soldado yun ka jito gua'a de ye'e vekaa yun. ⁷ Te vi sanaa ni ni jino in ia jinokuechi nuu Jito'o, te ni ye'e ni'nu in ñu'u ini vekaa yun, te ni skanda ya xiin Pedro ja ni xndoto ña ya, te jiña'a ya:

—Ndakoo ñama.

Te vi ore saa ni junkuei cadena ndikin nda'a de. ⁸ Te jiña'a ka ia jinokuechi yun:

—Ndaku'ni chii ron, te ndachi'i ndijan ron.

Te ni ndaku'ni Pedro chii de vi ni ndachi'i de ndijan de. Te jiña'a tuku ya:

—Kakondii soo su'nu ron, te kondikin ña, ki'on —jiña'a ya.

⁹ Te ni ndee de ndikin de ia yun, su tu ni jinkui'nu ini de a jandaa kuu ja sa'a ia jinokuechi yun, chi ndakani ini de ja sua'a ni ni skuni ña jin de. ¹⁰ Su ni ka ya'a de ye'e xtnañu'u nuu ka oo tee ka jito yun vi ye'e kuu uu nuu ka oo sava ka tee ka jito yun, te nuu ni kentakuei de ye'e kuu kaa ja kua'an ichi kayi, te ni ndanune ni maa, te ni kekuei de ja ni ka ya'a de in kayi. Yun te ni xndoo ña ia jinokuechi yun jin de. ¹¹ Yun te ni ndikui'nu ndaa ini Pedro, te ni ndakani ini de:

—Vitna te jinkui'nu ndaa inio ja Jito'o ni tetniuu in ia jinokuechi nuu ya ja ni skaku ni'nu ña ya nuu nda'a Herodes vi ni kakuo nuu ndi'i jakue'e ka ka'an ñayiu ñuo judio ja vi sa'a ñai.

¹² Te nuu ni kutnuni ini Pedro ja ni kee de vekaa yun, te kua'an de ja ni jino de ve'e María, si'i Juan, ja suni nani de Marcos, nuu ka otutu kua'a ñayiu ka ndakuatu. ¹³ Te nuu ni kana Pedro ye'e yun, te ni kee in suchi si'i lule nani Rode ja kondia'i na in kana. ¹⁴ Te nuu ni ndakuni ja Pedro kuu ja kana, te vi ja kusii ndeva'a ini. Te tu ni junei ye'e yun, chi sua'a ni jinoi ni junkaxtno'i, te jiña'i:

—Pedro kuu tee kana ye'e ya'a.

¹⁵ Te ka jiña'a ñayiu yun:

—Vaa nduu kue'e ron.

Su suchiun, chi vi ni ini ka'in ja ni ndakuni gua'i ja suu de kuu. Yun te ni ka ka'an ñayiu:

—Masu maa de kuu, chi vaa ia jito ña jin de kuu —ka jiña'i.

¹⁶ Su Pedro, chi vi kana ni de ye'e yun, te nuu ni ka june ñayiu ye'e yun, te ni ka jini ñai, te vi ni ka sa'u kuii kuiti ini. ¹⁷ Su ni sa'a seña de nda'a de ja vi kasi yu'u ñayiu yun, te ni ndakani de naxa ni kene'e ña Jito'o vekaa jin de, vi jiña'a de:

—Vi kaxtno'o ni tno'o ya'a nuu Jacobo * vi nuu sava ka ñayiu ka kandija —jiña'a de.

Te ni kee de kua'an de inka ñuu. ¹⁸ Yun te nuu ni tuu sua'a, te ni ka kuvaa ndi'i soldado ka sa'a ni'i ka sa'a ioo de, nau ja tu ni ka jini de ndenu kua'an Pedro. ¹⁹ Yun te ni tatnuni Herodes ja ni ka ndanduku Pedro, su tu ni ka ndani'i ña de. Su nuu ni ndi'i ni xndichi de tee ka ojito vekaa yun, te ni tatnuni de ja ni ka ja'ni ña jin ndi'i de. Te nuu ni ya'a ja siun ni kuu, te ni kee Herodes ñuu ja tnii Judea kua'an de, te ni jino de ñuu Cesarea, te yun ni oo de.

Ni ji'i Herodes

²⁰ Te rey Herodes, chi kiti ini de nuu ñayiu ñuu Tiro vi ñayiu ñuu Sidón, su ja ni ka ndatno'o tna'i naxa vi kuña'i nuu rey yun. Te ni ka ka'an nda'ui jin Blasto, in tee kuu ka'nu ka ja netniuu nuu rey, ja na chituu ña de vi ka'an de jin rey ja na koo jamani, chi ñayiu ñuu Tiro vi ñuu Sidón ka ke'in ja vi kai nuu ñayiu ndi'i ñuu nuu tatnuni rey

---

* **12:17** 12:17 Masu Jacobo ja ni ji'i, chi inka de kuu.

yun. ²¹ Te ni jani rey yun in kiuu ni ndakana de ndi'i ñayiu, te ni ndekui'nu de sa'un vii ndeva'a ni'nu de ja kuu de rey, te ni jinkoo de nuu mesa nuu tatnuni de, te ni ka'an de in tno'o vii nuu ñayiu yun. ²² Yun te ni ka jinkondee ñayiu ñuu yun ka kana jai:

—Masu in tee ñuyiu kuu tee ka'an ya'a, chi in chu'chi kuu ya —ka jiña'i.

²³ Te vi ore saa ni kee kue'e de, chi ni sa'a ia jinokuechi nuu Jito'o Dios ja ni ka jaa ña tindaku jin de, te ni ji'i de, chi tu ni chiñu'u de ia Dios.

²⁴ Su tno'o va'a Jito'o Jesús, chi ni jika ni jitenuu nii nuu ñayiu taka ñuu.

²⁵ Te Bernabé vi Saulo, chi nuu ni ka xndi'i de tniuu ni ka sa'a de Jerusalén, te ni ka ndajiokuiin de kuano'okuei de Antioquía, te ni ka jaka de Juan, ja suni nani de Marcos.

13

Ni sa'a siin ña Espiritu ia Dios jin Pablo vi Bernabé

¹ Te ñuu Antioquía yun ni ka oo tee ka ndakani tno'o ia Dios vi tee ka kaxtno'o nuu ñayiu ka skua'a. Te suu de ka kuu Saulo, Bernabé, Simón ja suni nani de Niger, vi Lucio tee ñuu Cirene, vi suni Manaén tee ni ka ja'nu in ni ve'e jin rey Herodes. ² Te ka oo tee yun ka chiñu'u de Jito'o vi ka ondite de, te ni ka'an Espiritu ia Dios, te jiña'a ya:

—Vi sa'a siin Bernabé vi Saulo na vi sa'a de tniuu ni kana rin de.

³ Yun te nuu ni ndi'i ni ka ondite de vi ni ka ndakuatu de ja ja'a nduu tee yun, te ni ka sonee

de nda'a de siki tee yun, te ni ka ndakuanta'u nuu tna'a de, te kua'ankuei nduu tee yun.

Ni ka kaxtno'o Pablo jin Bernabé nuu ñayiu ñuu Chipre

⁴ Yun te ni tetniuu ña Espíritu ia Dios, te kua'ankuei de ñuu Seleucia. Te yun ni ka tñii de in barco ja kua'ankuei de ñuu ja tñii Chipre. ⁵ Te nuu ni jinokuei de ñuu Salamina ja tñii Chipre yun, te ni ka kaxtno'o de tno'o va'a ia Dios nuu ñayiu judio ja ka skua'a nuu ve'e ii sinagoga. Te ka ndeka tna'a de jin Juan ja chituu ña de.

⁶ Te ni ka ya'a de nii ñuu kueli ka oo ma'ñu ndute mar, te ni kentakuei de ndee ñuu Pafos nuu kuu ñuu sandi'i ni ka ja tñii Chipre. Te yun ni ka jukun tna'a de jin in tee nani Barjesús, in tee tasi judio ja xnda'u ñayiu nuu ka'an de ja ndakani de tno'o ia Dios. ⁷ Te tee tasi ya'a ni oo jin Sergio Paulo, in tee ndichi ja tatnuni nuu ñuu yun. Te ni kana de Bernabé vi Saulo, chi ka'an de konini de tno'o va'a ia Dios. ⁸ Su tee tasi yun ka xnani Elimas jin sa'an griego, chi nduku de kasi ni'nu de ichi ja ma kandija tee tatnuni ñuu yun tno'o va'a ia Dios. ⁹ Yun te Saulo, ja suni nani de Pablo, oo de jin Espíritu ia Dios, te ni ndia'a guagua'a de nuu tee tasi yun. ¹⁰ Te jiña'a de:

—Se'e tee tno'o ja oo ni jin ndi'i jakue'e, se'e tachi ja jasi ni'nu ni ichi ndaa, ¿a vi ma junkuiin ni ja jasi ni'nu ni ichi ja vi kuni ñayiu ichi ndaa Jito'o Jesús? ¹¹ Vitna te tetniuu Jito'o tnundo'o kii siki ni, te ndesi nduchi nuu ni, ja ma kuni ka ni nikandii ndee saa tiempu —jiña'a de.

Te vi ore saa ni ndesi nduchi nuu Elimas yun, te ni jinkondee de skaka nda'a de, nduku de na in tee kotnii nda'a de ja kuni de na ichi ki'in de. ¹² Yun te nuu ni jini tee tatnuni ñuu yun ja siun ni kuu, te ni kandija de tno'o va'a Jesús, te vi ni sa'u kuii kuiti ini de nini de.

Ni jinokuei Pablo jin Bernabé ñuu Antioquía ja tñii Pisidia

¹³ Yun te ni ka tñii Pablo vi tee ka ndeka tna'a jin de in barco ñuu Pafos, te kua'ankuei de Perge, ñuu tñii Panfilia. Te ñuu yun ni kuu siin Juan nuu sava ka de, te ni ndajiokuiin de kuano'o de Jerusalén. ¹⁴ Yun te ni ndekuei de ñuu Perge kua'ankuei de, ja ni kentakuei de inka ñuu nani Antioquía, ñuu ja tñii Pisidia, te ni kiukuei de ve'e ii sinagoga in kiuu ndatatu, te ni ka jinkoo de. ¹⁵ Te nuu ni ndi'i ni ka ka'u nuu tutu Ley Moisés vi nuu tutu ni ka tee tee ni ka ndakani tno'o ia Dios ndee jana'a, yun te ka jiña'a tee ka tatnuni nuu ve'e ii yun:

—Tata ñani, nuu ja ndee in ni ka'an ja xteku ni ñayiu ñuu ya'a, te ka'an ni joo —ka jiña'a de.

¹⁶ Yun te ni ndakoo Pablo, te sa'a seña de nda'a de ja na vi kasi yu'u ñayiu, te jiña'a de:

—Ñayiu Israel vi ndi'i ñayiu ja ka yu'u ni'nu nuu ia Dios, vi konini ni na ka'an san. ¹⁷ Ia Dios ñayiu ñuo Israel ni kaji ya ndee ndi yuao, te ni skaya ña ya ja ni ka kuu de in ñuu ka'nu, visi ñayiu ni ka ojika nda'u ni ka okuu de nuu ñayiu ñuu Egipto. Su nuu kuee ka, te jin jaka'nu ya ni ndene'e ña ya ñuu yun. ¹⁸ Te ni jandee ni jaka'nu ini ya ja ni ka osa'a ñayiu yun ndee nuu uu xiko kuia ja ni ka ojionditai nuu ñu'u te'a ja tu

na ñayiu oo. ¹⁹ Te nuu ni kiukuei Canaán, te ni chituu ya ñayiu yun ja ni ka xnai uja ñuu na'nu, te ni jiña'a ya ñu'u ñuu yun nuu ndi tatatno'o ja ni ka sa'a jajin de. ²⁰ Te ni jani ya ñayiu ni ka otatnuni ja ni ka oja'nde kuechi ndee nuu kuun ciento uu xiko uxi kuia, guaa ndee kiuu ja ni oo Samuel, tee ni ndakani tno'o ia Dios ndee jana'a.

²¹ 'Yun te saa ni ka jikan ñayiu nuu ia Dios in tee kokuu rey. Te ni jani ya Saúl, se'e Cis, in tee ni okuu tatatno'o Benjamín ja ni otatnuni de nuu uu xiko kuia. ²² Te nuu kuee ka, te ni ndakindee ia Dios tniuu ni onee Saúl, te ni jiña'a ya nuu David ja ni okuu de rey, te ni ka'an ya sua'a: "Ni junku'un rin David, se'e Isaí, in tee junkuaan ini maa rin, chi kosa'a de ndi'i nagua kuini maa rin".

²³ Te in ndikin tata maa rey David ya'a kuu Jesús, ia ni tetniuu Dios ja skaku ni'nu ya ñayiu Israel, nagua ja ni kee yu'u ya ndee ama ka. ²⁴ Te ama ka ja keja'a Jesús kaxtno'o ya nuu ñayiu, te ja ni kii Juan, ni kaxtno'o de nuu ndi'i ñayiu ñuo Israel ja na vi ndatna'u ini nuu yika kuechi, te na vi kuandutei. ²⁵ Su nuu ni kuyatni ja xndi'i Juan tniuu sa'a de, te ni ka'an de: "¿Na in ka ndakani ini ni ja kuu san? Masu ia ni tetniuu Dios kuu san, su yata sein, te kii in tee kanuu ka saa sein ja vi tu kaa tu oo san ja ndajin san joo luluu korria yata ja'a de" ni kachi Juan.

²⁶ 'Tata ñani, maa ni ja ka kuu ni tatatno'o Abraham, vi ndi'i ni ja ka oo ni ya'a ja ka yu'u ni'nu ni ia Dios, nuu mao ni tetniuu ia Dios tno'o ya ja naxa skaku ni'nu ña ya. ²⁷ Chi ñayiu ka oo Jerusalén vi tee ka tatnuni nuu ñuu yun, tu ni ka jini de na in kuu Jesús, ni tu ni ka jinkui'nu ini de

naxa ka'an tno'o yoso nuu tutu ii ja ni ka tee tee ni ka ndakani tno'o ia Dios ndee jana'a, nuu ka ka'u de ndi'i kiuu ndatatu. Te ni ka skunkuu de tno'o yoso yun nuu ni ka xtavi kuechi de Jesús, te ni ka ja'ni ña de. ²⁸ Visi tu ni ka ndani'i de na in kuechi ya ja kuu ya, su ni ka jikan de nuu Pilato ja na tatnuni de vi ka'ni ña jin ya. ²⁹ Te nuu ni skunkuu ndi'i tno'o yoso nuu tutu ii ja ja'a ya, te ni ka nune'e yiki kuñu ya yika yutnu cruz, te ni ka tayu'u ya in yau ñaña. ³⁰ Su ni ndaxteku ña Dios jin ya ne'u ndiyi. ³¹ Te kua'a kiuu ni ndatuu ya nuu ñayiu, ni ka ondeka tna'a jin ya ja ni ndekuei ya Galilea, te ni ndentakuei ya Jerusalén, te ñayiu yun ka kuu testiu ja ka ndakani nuu ñayiu ñuo ndee vitna.

³² 'Te suni sein ka xtutenuu san tno'o va'a Jesús nuu ndi'i ni, tno'o ni kee yu'u ia Dios nuu ndee ndi yuao. ³³ Te tno'o ya'a ja ni skunkuu ia Dios nuu yoon ja ka kuo tatatno'o de. Te yun ni sa'a ya nuu ni ndaxteku ya Jesús, nagua yoso nuu Salmo kuu uu nuu ka'an:
Se'e maa rin kuu ron, te maa rin ni sa'a ka'nu ña jin ron vitna, ka'an sua'a.

³⁴ 'Te maa Dios, kuu ia ni ka'an ja ndaxteku ya Jesús, te ma te'i yiki kuñu ya chii ñu'u, nagua skunkuu nuu tutu ii nuu ka'an:
Chindee chituu ña rin nagua ni kee yu'u rin nuu David.

³⁵ 'Yun guaa suni ka'an inka nuu Salmo:
Ma kuandetú ni, vi Dios, ja te'i yiki kuñu ia vii ja ni kaji maa ni, ka'an.

³⁶ 'Chi ja ndaa ja David ni sa'a de nagua kuini maa ia Dios, te ni jinokuechi de nuu ñayiu ni ka

oo jin de nuu ni oo de ñuyiu. Te nuu ni ji'i de, te ni jinkoyu'u de nuu ka yiyu'u ndi yua de, su ni te'i yiki kuñu de. ³⁷ Su ia ni ndaxteku Dios, tu ni te'i yiki kuñu ya. ³⁸ Tata ñani, vi kuni ni ya'a, ja jin ma'ñu sagua maa Jesús kuu ja ka kaxtno'o san ja kuaka'nu ini Dios yika kuechio. ³⁹ Te yun guaa ndi'i ñayiu ja ka kandija Jesús vi ni'i ja kuaka'nu ini ia Dios yika kuechi, nuu ña ni kuu ja vi ni'i nuu Ley Moisés ja koneka'nu ini ya. ⁴⁰ Vi koto gua'a ni maa ni ja ma vi junkuei ni nuu tnundo'o, nagua ni ka tee tee ni ka ndakani tno'o ia Dios ndee jana'a nuu ka'an:

⁴¹ Te maa ron ja ka jaku ndee ron tno'o ya'a, vi kondia'a gua'a,
te vi sa'u kuii kuiti ini ron,
chi vi naa ron nuu sa'a rin in tniuu ka'nu kiuu
ka oo ron ñuyiu ya'a,
tniuu ja ma vi kandija ron,
visi na in ndakani nuu ron,
ka'an nuu tutu ii —jiña'a Pablo.

⁴² Te nuu ni ndekuei de ve'e ii sinagoga ñayiu judio, te ni ka jikan ñayiu inka tatatno'o ja na vi kaxtno'o tuku de tno'o ya'a inka kiuu ndatatu.

⁴³ Te nuu ni ka ndakuanta'u nuu tna'a ñayiu ni ka kututu ja ka skua'a yun, te kua'a ñayiu judio vi ñayiu sava ka tatatno'o ja ni ka kiunduu ichi ñayiu judio, ni ka jata ndikin ña jin Pablo vi Bernabé, te ni ka oختهku ña de ja vi kondikin ichi ni ka'an nda'u ni ka'an kee ña ia Dios.

⁴⁴ Te nuu ni kenta inka kiuu ndatatu, ni ka kututu ja yatni ndi'i ñayiu ñuu yun ja vi konini tno'o va'a ia Dios. ⁴⁵ Su nuu ni ka jini ñayiu judio ja kua'a ndeva'a ñayiu ni ka kututu, te ni

ka kukuasun ini de, te ni ka ka'an kue'e de siki tno'o kaxtno'o Pablo, ja masu vatuka ka'an de, vi ni ka nani ña de. ⁴⁶ Yun te Pablo vi Bernabé ni ka ka'an ndee ini de, te ka jiña'a de:

—Vi jandaa ja nini kuu ja xtnaño'u ka nuu ndi'i ni ja ka kuu ni ñayiu judio vi kaxtno'o san tno'o va'a ia Dios. Su ja siun tu ni ka janta'u ni, te yun kuu ja tu ka oo tu ka ndaa ni ja vi koteku ni nikuii nikani. Te vitna te ki'inkuei san nuu ñayiu sava ka tatatno'o. ⁴⁷ Chi saa ni tatnuni Jito'o nuu ni ka'an ya:

Ni jani ña rin na kuinio ñu'u ja koye'e ron nuu ñayiu sava ka tatatno'o,
ja kaxtno'o ron tno'o rin ja vi kaku ni'nu ñayiu
ka oo guaa ndee ja'a ñuyiu.

⁴⁸ Te nuu ni ka onini ñayiu sava ka tatatno'o tno'o ya'a, te ni ka kusii ndeva'a ini, vi ni ka ka'an yiñu'u ndeva'i jin tno'o va'a Jito'o, vi ni ka kandija ndi'i ñayiu ja ni chikua'a ña maa ia Dios ja vi kotekui nikuii nikani. ⁴⁹ Te ni jitenuu tno'o va'a Jito'o nii ñuu kueli yun. ⁵⁰ Su ñayiu judio yun ni ka ska'in sava ña'a ka ndanuu ja ka chiñu'u ia Dios vi tee ka kuu nija'nu nuu ñuu yun, te ni ka ndakoi siki Pablo vi Bernabé, te ni ka skunu ñai nuu ñuu yun. ⁵¹ Yun te ni ka kisi de ñuyaka si'in de siki ñayiu ñuu yun, ja kuu in seña ja tu ni ka janta'ui tno'o va'a Jesús, te kua'ankuei de ja ni jinokuei de ñuu Iconio. ⁵² Su ñayiu ni ka kandija ka oo ñuu Antioquía yun, ni ka kusii ini ndeva'i vi ka oi jin Espíritu ia Dios.

Ni ka kaxtno'o Pablo jin Bernabé nuu ñayiu ñuu Iconio

¹ Yun te nuu ni jinokuei Pablo jin Bernabé ñuu Iconio, te ni kiukuei de ve'e ii sinagoga nuu ka skua'a ñayiu judio, te ni ka ka'an de tno'o va'a Jesús. Te yun ni ka kandija kua'a ndeva'a ñayiu judio vi saa ni ñayiu sava ka tatatno'o. ² Su ñayiu judio ja tu ka kandija, ni ka ska'an de ñayiu sava ka tatatno'o nagua ja vi ndakoo de siki ñayiu ka kandija yun. ³ Te yun kuu ja ni ka kendoo Pablo jin Bernabé kua'a kiuu, ni ka ka'an ndee ini de nuu ni ka okaxtno'o de tno'o va'a Jesús nuu ñayiu. Chi ni ka kukanu ini de Jito'o, te ni xne'e ya ja oo ndaa tno'o ka kaxtno'o de nuu ñayiu yun, chi ni kunda'u ini ña ya, te ni jiña'a ya jaka'nu ya nuu de, ja ka sa'a de javii java'a ne'u ñayiu yun. ⁴ Su ñayiu ñuu yun ni ka ja'nde tna'i, savai ka oo jin ñayiu judio ja tu ka kandija, te savai ka oo jin tee ni chitniuu ña Jesús. ⁵ Su ni ka skaka tna'a ñayiu judio ja ka oo ñuu yun vi ñayiu sava ka tatatno'o vi tee ka tatnuni nuu ñuu de, ja ndontakuei de siki Pablo jin Bernabé, te vi kani yuu ña de. ⁶ Su nuu ni ka jini Pablo jin Bernabé, te ni ka jino yu'u de kua'ankuei de ñuu Listra vi ñuu Derbe ja tnii Licaonia, vi sava ka ñuu kueli ja netna'a yatni jin. ⁷ Te yun ni ka kaxtno'o de tno'o va'a Jesús.

Ni ka kani yuu ña jin Pablo ñuu Listra

⁸ Te ñuu Listra yun nukoo in tee ku'u si'in. Te ni in kiuu tu ni kuu kaka de, chi saa ni kaku maa de. ⁹ Te nini de tno'o ka'an Pablo. Su ni ndia'a

Pablo nuu tee ku'u yun, te ni jini de ja kandija tee yun ja kuu nduva'a de. ¹⁰ Te ni ka'an jaa Pablo:

—Ndakoo ndichi ndaa ni nuu si'in ni jian —jiña'a de.

Te vi ni kanta sukun tee ku'u yun, te ni jika de.

¹¹ Yun te nuu ni ka jini ñayiu ja siun ni sa'a Pablo, te ni ka kana jai jin sa'an Licaonia, ka jiña'i:

—¡Dios ni junkuei nuu ka oo yoon, te vi ka oo ka ndaa na kuinio teyii!

¹² Te Bernabé ni ka xnani de chu'chi Júpiter, te Pablo chu'chi Mercurio, chi Pablo kuu tee ka'an.

¹³ Yun te ni jino sutu jinokuechi nuu chu'chi nani Júpiter ja oo veñu'u ichi nuu ndiukuei ñayiu ñuu yun, ndeka de isndiki vi nee de in yo'o ni ndukutu ita ja oo de ndee ye'e ñuu de yun jin ndi'i ñayiu kua'a yun, chi ka ka'an de ja vi ka'ni de isndiki yun ja vi soko de nuu Bernabé vi Pablo.

¹⁴ Su nuu ni ka jini Bernabé jin Pablo ja siun ka ka'an ñayiu yun vi sa'i, te ni ka ndata de sa'un de ja kuu in seña ja ka kuu suchi ini de, te ni kiukuei de ne'u ñayiu yun ni ka kana jaa de, ¹⁵ te ka jiña'a de:

—¿Nau ja sia'a ka sa'a ni? Te suni ñayiu ka kuu sein na kuinio in in maa ni. Te yun kuu ja vajikuei san ka kaxtno'o san ja vi xndoo ni ndi'i ja tu jiniu'u ya'a, te vi kiunduu ni ichi Dios tekú, ia ni sa'a andivi vi nuu ñu'u jin ndute mar vi ndi'i ja oo nui. ¹⁶ Chi visi ndee kuia jana'a ni jandetu ia Dios ja ndi'i ñayiu ni ka jika nuu ichi mamai, ¹⁷ su tu na in kiuu te ni xndoo sa'un ña ya ja ma xne'e ya maa ya nuu nani kuu ñayiu, chi suu maa ya kuu ia sa'a java'a ja tetniuu ya sau andivi, vi sa'a ya ja kuvaa gua'a nuu ñunde'i,

vi taa kua'a ya ja vi kao nagua vi kokusii ini anuo —ka jiña'a de.

¹⁸ Su visi saa ka jiña'a Pablo jin Bernabé, su vijin ndeva'a ni kuu, saa ni ka jino ini ñayiu ja tu ni ka ja'ni kiti ja vi sokoi nuu de.

¹⁹ Yun te ni jinokuei ñayiu judio ka oo ñuu Antioquía vi ñayiu judio ka oo ñuu Iconio ja ni ka ska'an tna'a de jin ñayiu ñuu Listra yun. Te ni ka kuun ka kani ña de yuu jin Pablo. Te ni ka ndakani ini ñayiu yun ja ni ji'i sa'un de, te ka ñuu ñai, ni ka kene'e ñai ndee yu'u ñuu yun. ²⁰ Su nuu ni ka jionduu ñayiu ka kandija tno'o Jesús nuu katuu Pablo, te ni ndakoo de, te ni no'o de ñuu yun. Te inka kiuu sua'a, te ni ndekuei de jin Bernabé ja kua'ankuei de ñuu Derbe.

²¹ Te nuu ni ndi'i ni ka ndakani de tno'o va'a Jesús nuu ñayiu ñuu yun, te ni ka kundee de ja ni ka kandija kua'a ñayiu tno'o ya, te ni ka ndajiokuiin de ñuu Listra vi Iconio vi saa ni Antioquía. ²² Te ndi'i nuu ñayiu ka kandija ñuu yun ni ka ndakuña'a de tno'o ndee ini vi ni ka xteku ña de ja vi koo yutnui jin ja ni ka kandijai, te suni ka jiña'a de:

—Nini kuu ja kuakua'a tnundo'o vi tna'o, te saa ndiukueio nuu tatnuni ia Dios.

²³ Te suni ni ka kaji de tee vi kokuu nija'nu ja na vi kokoto de ñayiu ka skua'a in in veñu'u. Te ni ka ndakuatu de vi ni ka ondite de, te ni ka jikanta'u de nuu Jito'o, ia xiin nuu ni ka kandija de, ja na koto na kuni ña ya jin tee ka kuu nija'nu yun.

Ni ka ndajiokuiin Pablo jin Bernabé kuano'okuei de ñuu Antioquía ja tñii Siria

²⁴ Yun te ni ka ya'a de Pisidia, te ni ndajinokuei de ñuu ja tñii Panfilia. ²⁵ Te yun ni ka kaxtno'o de tno'o va'a Jesús nuu ñayiu ñuu Perge. Yun te saa kuano'okuei de ñuu Atalia. ²⁶ Te yun ni ka ndatnii de in barco kuano'okuei de, te ni ndentakuei de Antioquía, ñuu nuu ni ka jikanta'u ñayiu ka kandija nuu ia Dios ja na ka'anda'u ka'an kee ña ya jin de ja vi xtutenuu de tno'o va'a maa ya, te vitna ja ni ka xndi'i de tñiuu yun. ²⁷ Te nuu ni ndajinokuei de ñuu yun, te ni ka ndaxtutu de ndi'i ñayiu ka skua'a yun, te ni ka ndakani ndi'i de naxa ni chituu ña ia Dios jin de, vi naxa ni june ya ichi ja ni ka kandija ñayiu sava ka tatatno'o. ²⁸ Te ni ka kendoo Pablo vi Bernabé kua'a kiuu jin ñayiu ka kandija Jesús ñuu Antioquía yun.

15

Ni ka ndututu ñayiu ka skua'a maa Jerusalén

¹ Yun te ni jinokuei sava tee Judea ni ka kaxtno'o de nuu tee ka kandija ka oo Antioquía ja ma kuu vi kaku ni'nu de nuu ja ma vi chitnuni de nuu yiki kuñu de, nagua ni kaxtno'o Moisés. ² Yun te ni ka jinkondee Pablo jin Bernabé ni ka ndatno'o de vi ni ka tee tna'a ndeva'a de jin tee yun. Su tu ni ka kundaa ini de. Te yun ni ka tau de Pablo jin Bernabé vi ndee saa ka tee ka kandija ja no'okuei de nuu ka oo tee ni chitniuu Jesús vi tee ka kuu nija'nu ka jito ñayiu ka skua'a ja ka oo Jerusalén, te yun vi ndatno'o tna'a de ja ja'a tno'o yun.

³ Yun te ni ka skanu ichi ña ñayiu ka skua'a ja ka oo ñuu Antioquía jin de, te kuano'okuei de ja ni ka ya'a de Fenicia vi Samaria, ka ndakani de nuu ñayiu ka kandija yun naxa ni ka kiunduu ñayiu sava ka tatatno'o nuu ichi ia Dios. Te nuu ni ka jini ndi'i ñayiu ka skua'a tno'o yun, te ni ka kusii ndeva'a ini.

⁴ Yun te ni ndajinokuei Pablo jin Bernabé vi sava ka tee ka ndeka tna'a jin de maa Jerusalén, te ni ka janta'u ña ñayiu ka skua'a vi tee ni chitniuu Jesús vi tee ka kuu nija'nu. Yun te ni ka ndakani Pablo jin Bernabé ndi'i naxa ni sa'a ia Dios jin de nuu ni ka ndakani de tno'o ya nuu ñayiu. ⁵ Su sava tee ka kuu fariseo ja ni ka kandija Jesús, chi ni ka ndakoo de, te ka jiña'a de:

—Nini kuu ja vi kitnuni nuu yiki kuñu tee sava ka tatatno'o ni ka kandija, te vi tatnuni ja na vi kuaan ii de Ley Moisés.

⁶ Yun te ni ka ndututu tee ni chitniuu Jesús vi tee ka kuu nija'nu ja vi sa'a ndaa de tniuu ya'a. ⁷ Te nuu ni kuu kani ndeva'a ka tee tna'a de, te ni ndakoo Pedro, te jiña'a de:

—Tata ñani, maa ni chi ja ka jini ni ja ja oo tiempu ni ndakaji ña ia Dios jin sein ne'u ni ja kaxtno'o san tno'o va'a ya nuu ñayiu sava ka tatatno'o, te ni ka kandijai. ⁸ Te ia Dios, chi jini ya anu ñayiu, te ni xne'e ya ja ni janta'u ya ñayiu yun, chi ni jiña'a ya Espíritu ya inuu ni jin nagua ni ka ni'i mao. ⁹ Te tu ni sa'a siin ya yoon jin ñayiu yun, chi suni ni ndasavii ya anu ñayiu yun jin ma'ñu sagua ja ka kandijai ya. ¹⁰ Te vitna, ¿nau ja ka jito tnuni ni ia Dios, te ka skuiso ni

ñayiu ka kandija yun in javee ja vini ndi yuao, te ni yoon, tu ni ka kundo vi skunkuo? ¹¹ Chi xnaa ka na vi kandijao ja yoon, chi sua'a ni ka'an nda'u ni ka'an kee ña Jito'o Jesús ja skaku ni'nu ña ya jion, te suni saa ni vi kaku ni'nu ñayiu yun —jiña'a Pedro.

¹² Yun te ndi'i de ni ka jasi yu'u, te ka nini de tno'o ka ndakani Bernabé vi Pablo ja kua'a jaka'nu vi javii java'a ni sa'a ia Dios jin ma'ñu sagua de ne'u ñayiu sava ka tatatno'o. ¹³ Te nuu ni ndi'i ni ka ndakani de, te jiña'a Jacobo:

—Tata ñani, vi konini ni na ka'an san joo.

¹⁴ Ni ndakani Simón Pedro naxa ni ka'an nda'u ka'an kee ña ia Dios jaxtnañu'u jin ñayiu sava ka tatatno'o, te ni ndakaji ya ñayiu yun ja vi kokui ñayiu ñuu maa ya. ¹⁵ Te ni ndakintna'a tno'o ya'a jin nagua yoso nuu tno'o ni tee tee ni ndakani tno'o ia Dios ndee jana'a nuu ka'an sua'a:

¹⁶ Te koo in kiuu, te ndajiokuiin rin

ndasa'a rin ve'e tatatno'o David ja ni junkuei,

te ndatee tna'a rin,

te ndasava'a tuku rin,

¹⁷ nagua ja sava ka ñayiu na vi ndandukui Jito'i, chi ndi'i ñayiu sava ka tatatno'o ja ka oo jin sivi rin vi ndanduku ñai.

¹⁸ Sua'a ka'an Jito'o nuu ni xne'e ya ndi'i ya'a ndee tiempu jana'a yun.

¹⁹ 'Te yun kuu ja ndakani ini san ja ma vi kuña'o in tniuu vijin nuu ñayiu sava ka tatatno'o yun ja vi kiunduu mai ichi ia Dios. ²⁰ Chi gua'a ka sua'a vi teo in nuu tutu na ki'in, te na koka'an ja ma vi kaa ñayiu nagua ni ka sokoi nuu chu'chi, vi

ma vi xna'a tna'i ja vi kuu kuechi jin inka ñayiu, vi ma vi kai kuñu kiti ni ndani'ni xnii, ni niñi in kiti ma vi kai. ²¹ Chi guaa ndee jana'a ka oo tee ka kaxtno'o Ley Moisés ve'e ii sinagoga ja ka oo in in ñuu, te ka ka'u de nuu tutu yun in in kiuu ndatatu —jiña'a Jacobo.

Ni ka tetniuu de tutu nuu ñayiu sava ka tatatno'o

²² Yun te ni ka junkuaan ini tee ni chitniuu ña Jesús vi tee ka kuu nija'nu vi sava ka ñayiu ka skua'a ja saa vi sa'a de. Te ni ka kaji de uu tee ne'u de ja na vi tetniuu ña de ñuu Antioquía, te vi kondeka tna'a de jin Pablo vi Bernabé. Te ni ka tau de Judas, tee ni ka oxnani de Barsabás, vi Silas, tee ka ndanuu ka ne'u ñani ka skua'a yun. ²³ Te ni ka kiunda'a tee ni ka tekunuu yun in tutu nuu ka'an:

“Maa san ka kuu tee ni chitniuu ña Jesús vi tee nija'nu vi ñani ka skua'a, te ka ndakan tno'o ña san a kukueni ka oo ni, vi ñani, ja ka kuu ni ñayiu sava ka tatatno'o ja ka skua'a ka oo ñuu Antioquía jin Siria vi Cilicia. ²⁴ Ni ka ni'i tno'o san ja ni jakuei sava ñayiu ya'a, te ni ka skunu nuu ini ña de jin tno'o ka ka'an de vi ka ndaskani ini ña de nuu ni ka tatnuni de ja vi chitnuni ni nuu yiki kuñu ni, te vi tava'a ni Ley Moisés, su masu sein ni ka tetniuu de. ²⁵ Te yun kuu ja ni ka ndatno'o tna'a san, te ni ka junkuaan tna'a tno'o ni ka ndatno'o san. Te ni ka tau san uu tee mavijakoto ña ka ndeka tna'a de jin ñanio ka ka'an too kao ja ka kuu de Bernabé vi Pablo, ²⁶ tee ni ka jakin anu nuu tundo'o ja vi kunukuechi de ja ja'a sivi maa Jito'o Jesukristu.

²⁷ Te yun guaa ni ka tetniuu san Judas vi Silas ja vi jin tno'o yu'u maa de vi kaxtno'o kaji de ndi'i tno'o ni ka tee san nuu tutu jian. ²⁸ Chi ni junkuaan ini Espíritu ia Dios vi saa ni in in sein ja ma vi tee san ni in tniuu vijin ka, chi maa ni tniuu kanuu ka kuu ja ka tee san: ²⁹ Ma vi kaa ni nagua ni ka soko nuu chu'chi, ni ma vi kaa ni niñi na in kiti, ni kuñu kiti ndani'ni xnii ma vi kaa ni, te saa ni ma vi kuu kuechi ni jin inka ñayiu. Te nuu ja ka tava'a ni ndi'i tno'o ya'a, nase gua'a ka sa'a ni. Vi koto kuee ni, saa ka'on." Ka'an tutu yun.

³⁰ Yun te ni ka ndakuanta'u nuu tna'a de, te kua'ankuei de ñuu Antioquía. Te nuu ni jinokuei de, te ni ka ndaxtutu de ndi'i ñayiu ka skua'a, te ni ka ndakuña'a de tutu yun. ³¹ Te nuu ni ka ka'u ñayiu ka skua'a yun, te ni ka kusii ndeva'a ini ja ndakuña'a tutu yun tno'o ndee ini. ³² Te suni Judas vi Silas, chi tee ka ndakani tno'o ia Dios ka kuu de, guaa ni ka ndakuña'a de tno'o ndee ini, vi ni ka ndakani yutnu de ñayiu ka skua'a yun jin kua'a tno'o ni ka ka'an de. ³³ Te nuu ni ya'a ndee saa tiempu, te ni ka ndakuanta'u ña ñani ka skua'a yun jin tno'o mani, nagua ja vi ndajiokuiin de nuu tee ni ka tetniuu ña jin de. ³⁴ Su Silas, chi ni junkuaan ini de ja kendoo de yun. ³⁵ Te Pablo jin Bernabé, suni ni ka kendoo de ñuu Antioquía yun, ka kaxtno'o de tno'o va'a Jito'o, vi ka xtutenuu de tno'o ya jin kua'a ka ñayiu.

Ni ja'an Pablo inka jichi ni kaxtno'o de nuu ñayiu ka oo ñuu jika

³⁶ Te nuu ni ya'a ndee saa kiuu, te jiña'a Pablo nuu Bernabé:

—Vi ndajiokuion na vi nukoto a kukueni ka oo ñani ka skua'a ndi'i ñuu nuu ni ka kaxtno'o tno'o va'a Jito'o, nagua ja vi kunio naxa ka kuu de jin tno'o ka kandija de.

³⁷ Te ni kuini Bernabé ja vi kondeka de Juan, tee suni nani de Marcos. ³⁸ Su tu ni junkuaan sa'un ini Pablo ja vi kondeka de in tee ja ni kuu siin de ndee ñuu Panfilia, te tu ni ondikin ña de nuu ni ka satniuu de ja ni ka kaxtno'o de tno'o va'a Jesús. ³⁹ Te tu ni ka junkuaan nuu tna'a ini de, guaa ni ka sa'a siin tna'a in in de. Yun te ni jaka ña Bernabé jin Marcos, te ni ka tnii de in barco ja kuano'okuei de ñuu Chipre. ⁴⁰ Te Pablo, chi ni kaji de Silas, te ni ka jikanta'u ñani ka skua'a ja ja'a de ja na chindee chituu ña Jito'o jin de, te ni kekuei de kua'ankuei de. ⁴¹ Te ni ka ya'a de ñuu Siria vi ñuu Cilicia ka ndakani yutnu de ñayiu ka skua'a.

16

Ni juntna'a ña Timoteo jin Pablo vi Silas

¹ Yun te saa ni jinokuei Pablo vi Silas ñuu Derbe vi Listra, te yun ni ka jinkuntna'a de jin in tee skua'a nani Timoteo, se'e in ña'a judio ja kandija, su yua de, chi tee inka tatatno'o kuu de.

² Te ñani ka skua'a ja ka oo ñuu Listra vi ñuu Iconio ka ka'an ja tee gua'a kuu Timoteo. ³ Te ni kuini Pablo ja ki'inkuei de jin Timoteo, guaa ni chitnuni de nuu yiki kuñu Timoteo, nagua ja ma vi kiti ini ñayiu judio ka oo ñuu yun, chi ndi'i de ka jini ja in tee inka tatatno'o kuu yua Timoteo.

⁴ Te ndi'i ñuu nuu ni ka ya'a de, ni ka ndakani de tno'o ni ka skuiso siki ña tee ni chitniuu ña Jesús vi tee ka kuu nija'nu ka oo Jerusalén ja vi skunku ñayiu ka skua'a. ⁵ Te yun guaa ni ka jinkuiin yutnu kai jin tno'o ka kandijai, te in kiuu in kiuu ni ka kaya kua'a ka ñayiu ka skua'a yun.

Ni jani Pablo ja ni jini de in tee ñuu Macedonia

⁶ Yun te ni ka ya'a de kua'ankuei de, su tu ni jandetu Espíritu ia Dios ja vi kaxtno'o de tno'o va'a Jesús nuu ñayiu ka oo ñuu tñii Asia. Te yun guaa ni ka ya'a de ñuu tñii Frigia vi Galacia.

⁷ Te nuu ni kentakuei de yu'u ñuu Misia, te ni ka ndakani ini de ja ki'inkuei de Bitinia, su tu ni jandetu Espíritu ia Jesús. ⁸ Te ni ka ya'a de Misia, te ni ka ndenuu de ñuu Troas. ⁹ Te nuu jakuaa ni skuni ña in tee Macedonia jin Pablo ja nukuiin de jikanta'u de:

—Ya'a ni Macedonia, te chituu ña ni jin ndi'i san vi ñayiu ñuu san —jiña'a de.

¹⁰ Te vi nuu ni skuni ña jani yun jin Pablo, te ni ka nduku ndee maa san ja kuu san Lucas ja ki'inkuei san jin Pablo Macedonia, chi jandaa ja Dios kana ña ja vi kaxtno'o san tno'o va'a Jesús nuu ñayiu ñuu yun.

Ni jinokuei san jin Pablo vi Silas ñuu Filipino

¹¹ Yun te ni ka tñii san in barco ñuu Troas ja kua'an ndaa ñuu Samotracia, te inka kiuu ni jinokuei san ñuu Neápolis. ¹² Yun te ni ja'ankuei san Filipino ja tñii Macedonia ja kuu in ñuu kanuu ja ni ka junkoo ñayiu Roma. Te yun ni ka oo san ndee saa kiuu. ¹³ Te in kiuu ndatatu ni ndekuei san ye'e ñuu yun, te ni kentakuei san in yu'u yute

nuu ni ka ndakani ini san ja yun ka ndakuatu ñayiu. Te yun ni ka junkoo san, te ni ka kaxtno'o san tno'o va'a Jesús nuu ñayiu si'i ni ka kututu yun. ¹⁴ Yun te in ñasi'i nani Lidia, ña'a xiko sa'un kua'a vii ja ndee ya'u ndeva'a, in ña'a ñuu Tiatira, ña'a chiñu'u ia Dios, nini ña tno'o ka'an Pablo, te ni june Jito'o ini anu ña ja ni kandija ña tno'o ka'an de. ¹⁵ Te ni ka jandute ndi'i ña jin ñayiu ve'e ña. Yun te ni ka'an ña ña, te kachi ña:

—Nuu ja ka jini ni ja jandaa ja ña'a kandija Jito'o kuu san, te ki'inkueio ve'e san, te yun vi ndoo ni —kachi ña. Te ni tenini ña ña, ja ni ka ndoo san.

¹⁶ Te in jichi kua'ankuei san ja vi ndakuatu san, te ni ka junkuntna'a san jin in suchi si'i kuechi ja ñu'u ña espíritu ja jitotnuni, te jinokuechi nuu lamui ja jiña'a kua'i xu'un ja jitotnuni yun. ¹⁷ Te suchi ya'a ndikin ñai jin ndi'i san ja kua'ankuei san jin Pablo, te kana jai yata nuu kua'ankuei san, te kachi:

—Tee ya'a ka kuu tee ka jinokuechi nuu ia Dios oo ndee sukun, te ka ndakani de ichi ja naxa vi kaku ni'nuo.

¹⁸ Te vi sia'a ni ni oo sa'i kua'a kiuu, vi guaa ndee ni kuxii ini Pablo, te ni jiokuiin de, te jiña'a de nuu espíritu ñu'u ña jin:

—Tatnuni rin jin sivi Jesukristu ja kana ron ini anu suchi jian —jiña'a de.

Te vi ore saa ni kana ña espíritu yun, te kua'an. ¹⁹ Su ni ka jini lamu suchi yun ja tu ka nagua vi kondetu de nui ja vi ni'i de xu'un ja ja'a suchi yun, te ni ka kakuiko de Pablo vi Silas, te ni ka

junsia'a ña de nuu ya'u ka'nu, nuu ka oo tee ka netniuu yun. ²⁰ Te ni ka junsia'a ña de nuu tee yun ja vi ka'nde de kuechi, te ka jiña'a de:

—Tee ya'a, chi tee judio ka kuu de, te ni kekuei de ka skunu nuu ini de ñayiu ñuo. ²¹ Te ka kaxtno'o de ja vi sa'o nagua ka sa'a maa de, te masu vatuka kuu, chi oo ii nuu ley mao ja vi sa'o, chi ñayiu Roma ka kuo —ka jiña'a de.

²² Yun te ni ndontakuei ndi'i ñayiu siki Pablo vi Silas. Te ni ka ndata tee ka ja'nde kuechi yun sa'un nduu de, te ni ka tatnuni de ja in yutnu xii na vi kani ña jin nduu de. ²³ Te nuu ni ndi'i ni ka kani ndeva'a ña jin de, te ni ka chi'i ña de vekaa, te ni ka tatnuni de nuu tee jito vekaa yun ja na tava'a gua'a ña de. ²⁴ Te nuu ni jini tee jito yun ja siun ni ka tatnuni de, te ni chi'i ña de ndee nuu kunu ka ini vekaa yun. Te yun ni sa'a kutu de si'in Pablo vi Silas jin in vitu ka'nu, te ndiyau tnu nuu ka yi'i si'in de.

²⁵ Su nuu sau ñuu, te ka ndakuatu Pablo jin Silas vi ka jita de yaa nuu ia Dios, te ndi'i tee ka yi'i vekaa yun ni ka onini de. ²⁶ Yun te vi sanaa ni, ni kii in ñutnaa guagua'a, te ni kisi ninii ini vekaa yun. Te vi ore saa ni ka ndanune ndi'i ye'e vekaa, te ni ka ndajin cadena ka ndikin ndi'i tee ka yi'i vekaa yun. ²⁷ Te nuu ni ndoto tee jito vekaa yun, te ni jini de ja nune ye'e vekaa yun, te ni kene'e de in yuchi kani, ja ndaka'ni de maa de, chi ni ndakani ini de ja ni ndi'i tee ka yi'i vekaa yun ni ka yagua. ²⁸ Su yun te ni kana jaa Pablo, te jiña'a de:

—¡Ma sa'a ni in jakue'e maa ni! Chi ka oo ndi'i san ya'a.

²⁹ Yun te ni jikan tee jito vekaa yun ja ni ka xnuu ñu'u, te vi jino ndaa de ni kiuu de, te vi sua'a ni'i de ja yu'u de, te ni jinkindei de ndee nuu ñu'u nuu ja'a Pablo vi Silas. ³⁰ Yun te ni kene'e ña de vekaa yun, te ni jikan tno'o ña de:

—¿Tata xtoo, nagua kuu ja sa'a san ja kaku ni'nu san?

³¹ Yun te ka jiña'a de:

—Kandija ni Jito'o Jesukristu, te vi kaku ni'nu ni jin ñayiu ve'e ni.

³² Te ni ka kaxtno'o de tno'o va'a Jito'o nuu de vi nuu ndi'i ñayiu ka oo ve'e de. ³³ Te vi ore saa nuu jakuaa yun, ni ndakate tee jito vekaa yun nuu ni ka tuji Pablo jin Silas. Yun te vi nuu saa, ni ka jandute de jin ndi'i ñayiu ve'e de. ³⁴ Yun te ni ndakuaka de Pablo jin Silas ve'e de, te ni juntaa ña de nuu mesa, te ni jiña'a de ja ni ka jaa de. Te maa de vi ndi'i ñayiu ve'e de ni ka kusii ndeva'a ini de ja ni ka kandija de ia Dios.

³⁵ Te nuu ni tuu ndii inka kiuu, te ni ka tetniuu tee ka ja'nde kuechi yun ndaja'a de ja ka jiña'a de:

—Siaa ni Pablo vi Silas.

³⁶ Yun te ni kaxtno'o tee jito vekaa yun nuu Pablo, te jiña'a de:

—Ni ka tatnuni tee ka ja'nde kuechi, te ka ka'an de ja na siaa ña san. Te yun guaa ja kuu kekuei ni, te ki'inkuei sii ini maa ni —jiña'a de.

³⁷ Su yun te jiña'a Pablo nuu ndaja'a yun:

—Sein ja se'e ñuu Roma ka kuu san, te ni ka kani ña de jin nuu ndi'i ñayiu ama ka ja vi sa'a ndaa tee ka netniuu na kuechi ka tavi san. Te ni ka jasi ña de vekaa, te vitna, ¿a ka kuini de ja vi

kene'e yu'u ña de? Su, ña'a. Na kikuei maa de vi kene'e ña de —jiña'a de.

³⁸ Yun te ni ka ndakani ndaja'a yun nuu tee ka ja'nde kuechi yun ja siun jiña'a Pablo. Te ni ka yu'u de nuu ni ka jini de ja se'e ñayiu Roma ka kuu Pablo jin Silas. ³⁹ Yun te ni ja'ankuei tee ka ja'nde kuechi yun, te ni ka ndakanta'u de nuu Pablo vi Silas, te ni ka kene'e ña de vekaa yun, te ni ka ka'an nda'u de jin tee yun ja na ndekuei de ñuu yun. ⁴⁰ Yun te nuu ni kekuei de vekaa yun, te ni ja'ankuei de ve'e Lidia. Te nuu ni ka jini de ñayiu ka skua'a, te ni ka ndakuña'a de tno'o ndee ini, te kua'ankuei de.

17

Ni ndontakuei vaa ñayiu ñuu Tesalónica

¹ Ni ka ya'a Pablo jin Silas kua'ankuei de ñuu Anfípolis vi Apolonia, te ni kentakuei de ñuu Tesalónica nuu oo in ve'e ii sinagoga ñayiu judio.

² Te Pablo, chi oja'an de ve'e ii nuu ka skua'a ñayiu judio in in kiuu ndatatu, chi saa ni osa'a maa de. Te ni oja'an de uni kiuu ndatatu ja ni ka otee tna'a de jin ñayiu yun. ³ Ni okaxtno'o de nagua yoso nuu tutu ii yun ja oo ndaa ja nini kuu ja kuu Kristu, te ndateku ya ne'u ndiyi. Te jiña'a de:

—Suu maa Jesús, ia xiin ja'a ndakani san ya'a kuu Kristu, ia ni tetniuu Dios.

⁴ Te ndee saa ñayiu judio ni ka kandija Jesús vi suni kua'a tee sava ka tatatno'o ja ni ka chiñu'u de ia Dios vi kua'a ña'a ka ndanuu ja suni ni ka kandija ña, ni ka nitna'a jin Pablo vi Silas.

⁵ Yun te ñayiu judio ja tu ka kandija yun ni ka

kukuasun ndeva'a ini de, guaa ni ka xtutu de sava ñayiu ka sa'a jakue'e ja tu na tniuu ka sa'a, te ni ka skunu nuu ini ñayiu, te ni ndontakuei vaa ndi'i ñayiu ñuu. Te ni kiukuei de ve'e in tee nani Jasón ja ka ndanduku de Pablo vi Silas ja vi kene'e ña de, te vi ndasia'a ña de nda'a ñayiu ñuu yun. ⁶ Su tu ni ka ndani'i ña de ve'e yun, guaa ni ka jaka de Jasón vi ndee saa ñani ka skua'a, te ni ka junsia'a ña de nuu tee ka netniuu ñuu yun, te ka kana de ka jiña'a de:

—Tee ya'a ka kuu tee ka skunu nuu ini ñayiu nii ñuyiu, te ja ni kentakuei de ñuo. ⁷ Te ni janta'u ña Jasón ya'a. Te ndi'i tee ya'a ka jiso kava ley nagua tatnuni César, tee tatnuni ndee Roma, chi ka ka'an de ja oo inka rey ja kuu Jesús —ka jiña'a de.

⁸ Te nuu ni ka onini tno'o ya'a, te ni ka jinonuu ini ñayiu ñuu vi tee ka netniuu. ⁹ Su Jasón vi sava ka ñani ka skua'a, chi ni ka xndoo de joo xu'un ja kuu vi yaa de. Yun te ni ka siaa ña tee ka netniuu yun.

Ni jinokuei Pablo jin Silas ñuu Berea

¹⁰ Yun te vi ñama kuiti ni ka ndatetniuu ña ñayiu ka skua'a nuu jakuaa saa jin Pablo vi Silas ja kua'ankuei de guaa ndee ñuu Berea. Te nuu ni jinokuei de ñuu yun, te ni ja'ankuei de ve'e ii sinagoga ñayiu judio. ¹¹ Te ñayiu judio ka oo ñuu yun, chi ñayiu va'a ka ini ka kui saa ñayiu Tesalónica. Yun guaa vi ni ini ni anui ni ka onini tno'o va'a Jesús, te vi ndi'i kiuu ni ka ondia'a guagua'i nuu tutu ii, nagua ja vi kuni a jandaa ja saa ka'an nagua kaxtno'o Pablo. ¹² Te yun

guaa kua'a maa ñayiu yun ni ka kandija tno'o va'a Jesús, vi suni kua'a ñayiu ka ka'an sa'an griego, ñasi'i ka ndanuu vi suni kua'a teyii ni ka kandija. ¹³ Su nuu ni ka ni'i tno'o ñayiu judio ka oo ñuu Tesalónica ja suni kaxtno'o Pablo tno'o va'a ia Dios nuu ñayiu Berea, te ni ja'ankuei de ñuu yun, te ni ka ska'an de ndi'i ñayiu yun, guaa ni ndontakuei vai siki Pablo. ¹⁴ Su vi ñama ni ka ndatetniuu ña ñayiu ka skua'a jin Pablo ja kua'an de ichi yu'u ndute mar. Te Silas jin Timoteo ni ka kendoo de ñuu yun. ¹⁵ Te tee ni ka tekuniuu ja ka ndeka ña jin Pablo ni ka jaka ña de guaa ndee ñuu Atenas. Yun te jiña'a Pablo ja vi kaxtno'o de nuu Silas jin Timoteo ja ñama na vi kokuu de, te na ki'inkuei de ja vi ndanitna'a de jin Pablo. Yun te kuano'okuei tee yun.

Ni kaxtno'o Pablo nuu ñayiu ñuu Atenas

¹⁶ Te nini ndetu ña Pablo jin Silas vi Timoteo ñuu Atenas, te ni jini de ja ndi'i ñayiu ñuu yun ka chiñu'i kua'a nuu chu'chi, te ni kiti ini de vi ni tna'u ini de ja siun ka sa'a ñayiu yun. ¹⁷ Te yun guaa ni ka otee tna'a de jin ñayiu judio vi ñayiu sava ka tatatno'o ja ka chiñu'u ia Dios ka oo ve'e ii sinagoga vi suni nuu ñayiu ka kututu nuu ya'u yun in kiuu in kiuu. ¹⁸ Te sava tee ka skua'a tno'o epicúreo vi sava tee ka skua'a tno'o estoico yun ka tee tna'a de jin Pablo, te ka ka'an sava de:

—¿Nagua ka'an ja jian ja kana kana yu'u?

Te sava de ka ka'an:

—Koka'on ja in tee kaxtno'o siki chu'chi inka ñuu kuu de —ka ka'an de ka ndatno'o de, chi

kaxtno'o Pablo tno'o va'a Jesús vi suni kaxtno'o de ja vi ndateku ndiyi.

¹⁹ Yun te ni ka jaka ña de jin Pablo nuu in yuku ja nani Areópago nuu ka ndututu tee ka kuu nija'nu ja ka ndatno'o tna'a de, te ka jikan tno'o ña de:

—¿A kuu vi kuni san nagua kuu tno'o jaa kaxtno'o ni jian ja ka'an ni nuu in in san? ²⁰ Chi ka'an ni ndimaa tno'o ja tu ka jini san. Te ka kuini san ja vi kuni san naxa kei tno'o ja ka'an ni jian —ka jiña'a de.

²¹ Chi ndi'i ñayiu ñuu Atenas yun vi saa ni ñayiu sava ka ñuu ja ni ka jinkoo ñuu yun, tu nagua ka ndi'ni kai, chi nino'o ni ja ka ka'in vi ja ka nini tno'o jaa.

²² Yun te ni ndakoo Pablo ma'ñu Areópago nuu ni ka kututu ndi'i ñayiu yun, te jiña'a de:

—Tata ñani ja ka oo ni ñuu Atenas ya'a, ndia'a gua'a san ja ndimaa ñayiu ka nduku ja vi chiñu'u gua'a chu'chi ka kuu ni. ²³ Chi nuu jiondita san ñuu ya'a, te ni jini san nuu ka oo chu'chi ka chiñu'u ni, te suni ni junku'un san in altar nuu ndee letra ka'an sua'a: “Nuu dios ja tu ka jinio”. Te Dios ja tu ka jini ni, te ka chiñu'u ni, kuu ia vaji san kaxtno'o san.

²⁴ 'Te suu maa Dios ya'a kuu ia ni sa'a ñuyiu vi ndi'i ja oo nui. Maa ya kuu Jito'o andivi vi ñuyiu, te ma kuu kondesi ya in veñu'u ja ka sa'a ñayiu jin nda'i. ²⁵ Ni tu jiniu'u ya ja na in sa'a nagua koo nuu ya axi nagua ja'ni ña jin ya. Chi suu maa ya kuu ia taa ja ka tekun di'o vi ja ka ndakuantachio vi ndi'i ja ka neva'o.

²⁶ 'Te invaa ni niñi xikui ni sa'a ya ndi'i kuiti ñayiu ja na vi koi nii nuu ñuyiu, vi ja ni chikua'a ña ya na saa tiempu vi koteku ñayiu, vi ndenu vi kune'u in in ñuu, ²⁷ nagua ja vi ndanduu ñayiu ia Dios, a saa vatuni vi ka skaka nda'a ka skaka nda'i, te vi ndani'i ya, visi jandaa ja masu jika oo ya nuu in ion. ²⁸ Chi maa ya sa'a ja ka tekuo vi ka kandao vi nagua ka oo ka ndao. Chi saa ka ka'an ñayiu ñuu maa ni nuu ni ka tee de ja ka'an sua'a: "Tatatno'o maa ia Dios ka kuo".

²⁹ 'Te nuu ja tatatno'o ia Dios ka kuo, te ma kuu vi ndakani inio ja Dios kuu oro axi plata axi yuu ja ka ndane'e ñayiu nagua ka ndakani ini mai. ³⁰ Su ia Dios, chi ni jaka'nu ini ya ja ka osa'a ñayiu ama ka, chi tu ni ka ojini nagua ni ka osa'i. Su vitna tatnuni ya ja vi ndatna'u ini ndi'i ñayiu ndi'i ñuu, te kiukuei ichi ya. ³¹ Chi ia Dios, ja ni jani ya in kiuu ja ka'nde ndaa ya kuechi ñayiu ñuyiu ja jin ma'ñu sagua in tee ni kaji ya. Te ni xne'e ya maa ya ja oo ndaa nuu ni ndaxteku ña ya ne'u ndiyi —jiña'a Pablo.

³² Su nuu ni ka onini de ja ndateku ndiyi, te sava de ni ka jaku ndee ña vi sava de ni ka ka'an:

—Saa inka kiuu, te vi konini san tno'o ka'an ni siki ja ndateku ndiyi.

³³ Saa te ni ndee Pablo ma'ñu ndi'i tee yun, te kua'an de. ³⁴ Su ndee sai, chi ni ka jata ndikin ñai jin Pablo, te ni ka kandijai tno'o va'a Jesús. Te ne'u ñayiu yun oo Dionisio, ja kuu de in tee kuu nija'nu nuu tee ka kututu nuu nani Areópago yun, vi suni in ña'a nani Dámaris vi ndesaa ka ñayiu.

18

Ni kaxtno'o Pablo nuu ñayiu ñuu Corinto

¹ Te nuu ni ya'a ndi'i yun, te ni ndee Pablo ñuu Atenas, te kua'an de ñuu Corinto. ² Te yun ni ka junkuntna'a de jin in tee judio nani Aquila, tee ñuu Ponto, ja vi inka ni ndajakuei jaa de jin ñasi'i de Priscila, mandikuei de nuu ni ka oo de Italia. Chi ni tatnuni rey Claudio ja ndi'i ñayiu judio ndekuei ñuu Roma ja tnii Italia yun. Te ni ja'an Pablo, ni jinkoto ña de. ³ Te ja siun in ni tniuu ka jini de ka sa'a de jin Aquila, te ni kendoo de jin tee yun, ni ka okiku de sa'un ja ni ka osa'a de ve'e sa'un ja ka xnani carpa. ⁴ Te ndi'i kiuu ndatatu ni oja'an Pablo ve'e ii sinagoga, ni ka otee tna'a de vi ni onduku de naxa vi kandija ñayiu judio vi ñayiu sava ka tatatno'o ja ni ka ondututu yun.

⁵ Te nuu ni jinokuei Silas vi Timoteo ñuu Corinto ja vajikuei de Macedonia, te Pablo, chi vi ndi'i kiuu ni oo de kaxtno'o de vi ndakani de nuu maa ñayiu judio ja Jesús kuu ia ni tetniuu Dios.

⁶ Su saa sua'a ni ka ndakoo ñayiu yun siki de vi ni ka nani ñai jin de. Yun te ni kisi Pablo sa'un de ja kokuu in seña ja tu ni ka kandija ñayiu yun, te jiña'a de:

—Kuechi maa ni vi kokuu ja vi naa ni. Te ma kotavi kuechi ña san, chi ni kaxtno'o san tno'o Jesús. Te ndee vitna te kee san ki'in san nuu ñayiu sava ka tatatno'o.

⁷ Te ni ndee de ve'e ii sinagoga yun, te kua'an de ve'e in tee nani Justo, tee yu'u ni'nu ia Dios ja netna'a ve'e de jin sinagoga yun. ⁸ Te Crispo, tee kuu nija'nu nuu sinagoga yun, ni ka kandija ndi'i

de jin ñayiu ve'e de Jito'o Jesús, nuu ni kaxtno'o Pablo tno'o va'a ya. Te suni kua'a ñayiu ñuu Corinto yun ni ka onini, te ni ka kandijai vi ni ka jandutei. ⁹ Yun te nuu jakuaa ni skuni ña Jito'o jin Pablo nuu jani, te jiña'a ya:

—Ma koyu'u ron, kua'an te kaxtno'o ron tno'o rin, te ma kasi yu'u ron. ¹⁰ Chi oo maa rin jin ron, te tu na in koxna'a ña ja vi sa'a ñai in jakue'e jin ron, chi neva'a kua'a rin ñayiu vi kandija tno'o rin ñuu ya'a —jiña'a ya nuu jani yun.

¹¹ Te ni kendoo Pablo in kuia sava ñuu Corinto yun, ni okaxtno'o de tno'o va'a ia Dios.

¹² Su in kiuu ni ka ndatno'o tna'a ñayiu judio, te ni ndontakuei de siki Pablo, ni ka kakuiko ña de, te ni ka junsia'a ña de nuu ve'e tniuu nuu oo Galión, tee tatnuni ndi'i ñuu ja tnii Acaya. ¹³ Te ka jiña'a de nuu tee netniuu yun:

—Tee ya'a, chi nino'o ska'an de ñayiu ja vi chiñu'i ia Dios, te masu vatuka kuu nuu ley maa san.

¹⁴ Te nuu ni ndakoo Pablo ja ka'an de, te jiña'a Galión nuu ñayiu judio yun:

—Nuu ja na in kuechi gua'a tavi de axi na in ndiyi ni ja'ni de, te koneva'a san de ja konini san ja vi ka'an kuechi maa ni ja ka kuu ni ñayiu judio. ¹⁵ Su nuu ja nino'o tno'o ni kuu, axi sivi kuu, axi ja kaxtno'o de siki Ley maa ni kuu, te vi kondia'a maa ni naxa vi sa'a ni. Sein, chi tu kuini san ka'nde san kuechi tno'o jian —jiña'a de.

¹⁶ Te ni ndene'e de ndi'i ñayiu ye'e ve'e tniuu yun. ¹⁷ Yun te ndi'i de ni ka tnii Sóstenes, tee kuu nija'nu nuu ve'e ii sinagoga, te ni ka kani ña de yuye'e ve'e tniuu yun. Su Galión, tee tatnuni

yun, chi tu ni ndi'ni sa'un de ja siun ka sa'a tee yun.

Ni ndajino Pablo ñuu Antioquía, te kua'an de jichi kuu uni ñuu jika

¹⁸ Te ni oo Pablo kua'a ka kiuu ñuu Corinto yun. Saa ni ndakuanta'u de nuu ñayiu ka skua'a, te ni ndekuei de jin Aquila vi Priscila, ni ka tñii de in barco, te kuano'okuei de ichi Siria. Te nuu ni jinokuei de ñuu Cencrea, te ni sete te'a de xini de ja kuu in seña ja skunkuu de tno'o ni kee yu'u de nuu ia Dios. ¹⁹ Te nuu ni ndentakuei de ñuu Éfeso, te yun ni xndoo de Aquila jin Priscila. Te ni ja'an de ve'e ii sinagoga nuu ni ka otee tna'a de jin ñayiu judio ni ka ondututu yun. ²⁰ Te ni ka jikanta'u tee yun ja kendoo Pablo vi koo ka jin de ndee saa ka kiuu, su tu ni jandetu de. ²¹ Chi sua'a ni ndakuanta'u de, te jiña'a de:

—Nini kuu ja no'o san Jerusalén ja koo san viko ja vaji ya'a, su nuu ja ia Dios kuini, te ndajiokuiin tuku san inka jichi ndikoto ña san —jiña'a Pablo.

Te ni tñii de in barco ñuu Éfeso, te kuano'o de. ²² Su nuu ni ndajino de Cesarea, te ni kanuu de Jerusalén ja ni ja'an de ni ka ndakantno'o tna'a de jin ñayiu ka skua'a yun, te vi yun ni ya'a de kuano'o de ñuu Antioquía. ²³ Te nuu ni oo de ndee saa kiuu ñuu yun, te ni ndeja'a tuku de ni jikanuu de nagua ka oo maa ñuu yun nuu ka tñii Galacia vi Frigia, nuu ni ndakuña'a de tno'o ndee ini naxa vi koyutnu ñayiu ka skua'a ja ka oo ñuu yun.

Ni kaxtno'o Apolos nuu ñayiu ñuu Éfeso

24 Te tiempu yun ni jino in tee judio nani Apolos ñuu Éfeso yun, in tee ñuu Alejandría kuu de, in tee kaxtno'o gua'a, chi jini gua'a ndeva'a de tutu ii. 25 Te ja ni jini gua'a de tno'o Jito'o, te vi ni ini ni anu de kaxtno'o kaji de tno'o Jesús, visi maintno'o ni jini de tno'o ni kaxtno'o Juan nuu ni skuandute de. 26 Te ni jinkondee de ni ka'an de nuu ñayiu ka ndututu ve'e ii sinagoga, su nuu ni ka onini Priscila jin Aquila tno'o kaxtno'o Apolos yun, te ni ka jaka siin ña jin de, te ni ka kaxtno'o kaji kai nuu de ichi ia Dios. 27 Te ni ndakani ini Apolos ja ki'in de Acaya. Te ñayiu ka skua'a ja ka oo Éfeso yun ni ka chituu ña jin de. Te ni ka tee de in tutu nuu ñayiu ka skua'a ja na vi kuantu'u ñai jin Apolos. Te nuu ni jino de Acaya, te ni chituu de jin kua'a ñayiu ja ni ka kuyutnu kai, ja ni ka'an nda'u ni ka'an kee ña ia Dios ja ni ka kandijai ya. 28 Te vi jin nuu ndi'i ñayiu judio ni ka'an de ja masu vatuka ka kandijai, te ni kaxtno'o kaji de ja oo ndaa nagua yoso nuu tutu ii, ja Jesús kuu ia ni tetniuu Dios.

19

Ni kaxtno'o Pablo nuu ñayiu ñuu Éfeso

1 Vi nini oo Apolos ñuu Corinto, te ni xndi'i Pablo ja ni jiondita de taka ñuu ka oo nuu yuku yun, te ni ndajino de ñuu Éfeso nuu ni ka junkuntna'a de jin ndee saa tee ka skua'a. 2 Te jiña'a de:

—¿A ni ka ni'i ni Espíritu ia Dios nuu ni ka kandija ni?

Te ka jiña'a de nuu Pablo:

—Ni tu ka jini so'o san ja oo Espíritu ia Dios.

³ Yun te jiña'a Pablo:

—¿Nuu saa te naxa ni ka jandute ni?

—Ni ka jandute san nagua ni kaxtno'o Juan
—ka jiña'a de.

⁴ Te jiña'a Pablo:

—Juan ni skuandute de ñayiu nuu ni ka ndatna'u ini yika kuechi, te jiña'a de nuu ñayiu ñuu yun ja na vi kandijai Jesús, ia ni tetniuu Dios ja vaji yata nuu ya'a de yun.

⁵ Te nuu ni ka onini de tno'o ya'a, te ni ka jandute de jin sivi maa Jito'o Jesús. ⁶ Te ni sonee Pablo nda'a de siki ndi'i tee yun, te ni ka ni'i de Espíritu ia Dios. Te ni ka ka'an de siin siin nuu sa'an vi ni ka ndakani de tno'o ni jiña'a maa ia Dios. ⁷ Te ja ndi'i de kuu vaa uxi uu de.

⁸ Te ni oja'an Pablo ve'e ii sinagoga vaa ndee uni yoo ni ka otee tna'a de vi ni onduku de ichi ja vi jino ini ñayiu ka ndututu yun ja vi kandijai naxa tatnuni ia Dios. ⁹ Su sava ñayiu ni ka sa'a ndei anui, te tu ni ka kandijai tno'o Jesús ja ni ka'an Pablo, te ni ka ka'an kue'i jin ichi Jesús jin nuu ndi'i ñayiu ni ka ndututu yun. Te ni kujioo Pablo nuu ka oi yun, te ni jaka de tee ka skua'a nuu in skuela tee nani Tiranno. Te yun ni okaxtno'o de tno'o va'a Jesús ndi'i kiuu nuu ñayiu yun. ¹⁰ Te saa ni okaxtno'o de nuu ñayiu ndee uu kuia, te ndi'i ñayiu ka oo ndi'i ñuu tni Asia, maa ñayiu judio vi ñayiu sava ka tatatno'o, ni ka onini tno'o va'a Jito'o Jesús. ¹¹ Te ia Dios ni chindee ni chituu ña jin Pablo, te kua'a javii java'a ni sa'a de, ¹² ja vi ndee in pañitu axi sa'un

ja ni tnandee yiki kuñu Pablo, te ni ka ojunsia'i nuu ñayiu ka ku'u, te ni ka onduva'i, vi ñayiu ka ñu'u ña tachi, te ni okana ña tachi yun ja kua'an.

¹³ Te suni ni ka oo sava tee judio ja tu ka kandija Jesús, ni ka ojikanuu de ja vi skunu de tachi ka ñu'u ña jin ñayiu. Te ni ka kuini de vi kuantniuu de sivi Jito'o Jesús ja vi skunu de tachi yun. Te ka jiña'a de:

—Jin sivi Jesús, ia ndakani Pablo, ka tatnuni rin ja kekuei ron —ka jiña'a de nuu tachi yun.

¹⁴ Ya'a ni ka osa'a uja seyii in tee judio ja kuu nija'nu nuu sutu nani Esceva. ¹⁵ Su yun te ni ka'an espíritu tachi yun, te jiña'a:

—Jini rin Jesús, te suni jini rin na in kuu Pablo, su roon, ¿na in ka kuu ron?

¹⁶ Te tee ñu'u ña tachi yun ni kanta de, te ni kakuiko de ndi uja tee yun, te ni xtuiji gua'a ña de vini tavichi te'a ña de, vi ndee ni skuita te'a ña de. Te vi sua'a kanda vichi tee yun, te ni ka jino de ni ndekuei de ve'e yun kua'ankuei de. ¹⁷ Te ndi'i ñayiu ka oo ñuu Éfeso yun, maa ñayiu judio vi ñayiu sava ka tatatno'o, ni ka ni'i tno'o ja siun ni kuu. Te nasaa ñayiu ni ka yu'u ndeva'a, te vi nasaa ñayiu ni ka ka'an ja jandaa ja ia ka'nu ndeva'a kuu Jito'o Jesús.

¹⁸ Te kua'a ñayiu ja ni ka kandija ni kikuei nuu Pablo, ni ka na'mai yika kuechi nuu ia Dios vi ni ka ndakani ndi'i jakue'e ni ka osa'i. ¹⁹ Te suni kua'a ñayiu ni ka oskua'a tno'o tasi, ni ka junsia'i liurui, te vi jin nuu ndi'i ñayiu, te ni ka teñu'i. Te nuu ni ka taui kuenta, te ni ka jini ja ndee uu xiko uxi mil xu'un kaa ja kuu plata kuu ja yi'i

ndi'i liuru yun. ²⁰ Saa te ni jitenuu tno'o ia Dios, te ni kuu ka'nu ja ni ka kandija kua'a ñayiu.

²¹ Tee nuu ni ya'a ndi'i yun, te ni ndakani ini Pablo ja ki'in de kaka nuu de nii Macedonia vi Acaya, te ndaya'a de no'o de maa ñuu Jerusalén. Te jiña'a de:

—Nuu na ndi'i koo san Jerusalén, te suni nini kuu ja ki'in san jinkoto san ñayiu ñuu Roma.

²² Te ni tetniuu Pablo Timoteo jin Erasto, nduu tee ka chituu ña jin de, ja vi koxno'o de koki'inkuei de ñuu ja tni Macedonia nini kendoo ka maa de ndee saa ka kiuu Asia.

Ni ka ndakoo vaa ñayiu ñuu Éfeso

²³ Te tiempu saa ni ndontakuei vaa ñayiu ja ja'a ichi Jesús. ²⁴ Chi ni oo in tee ni onani Demetrio, ni osatniuu de jin kaa nani plata. Ni osa'a de veñu'u kueli jin kaa ja kuu veñu'u nuu oo chu'chi ka xnani Diana ja ka chiñu'u ñayiu. Te kua'a ndeva'a xu'un ni ka oni'i de ja ni ka oxiko de jin tee ni ka yi'i jin de tniuu yun. ²⁵ Te ni ndaxtutu Demetrio yun sava ka tee ka yi'i jin de tniuu yun, te jiña'a de:

—Ñani, maa ni ja ka kuu ni tee ka yi'o tniuu ya'a, ka jini gua'a ni ja tniuu ka yi'o kuu nuu ka ni'i kua'o xu'un ja ni ka jinkova'o. ²⁶ Su ka jini so'o ni vi ka ndia'a ni ja sa'a Pablo nuu jika de kaxtno'o de nuu ñayiu ja masu dios ka kuu ja sa'a in tee jin nda'a de. Te kundee de xtija de kua'a ñayiu, ja masu maintno'o ñuo Éfeso ya'a, chi vi nii ñuu ja tni Asia sa'a de siun. ²⁷ Te oo vijin ndeva'a, chi vatu ni vi skunao tniuu ka yi'o, su masu maintno'o ni yun kuu, chi vi suni ndee

veñu'u ia si'i Diana junaa. Te maa vi chiñu'u sa'un ka ñayiu, te watu ni vi xtajioo ya nuu ndia'a ya, te ma vi kandija kai ya, te ia ya'a ka chiñu'u ndi'i ñayiu ñuu ja tñii Asia vi ndi'i ñayiu ñuyiu —jiña'a de.

²⁸ Te nuu ni ka onini tee yun ja siun jiña'a Demetrio, te ni ka kiti ndeva'a ini de vi ni ka kana jaa de, te ka jiña'a de:

—¡Ka'nu kuu Diana, * ia jito ñayiu Éfeso!

²⁹ Te ni ndonta vaa ñayiu ñuu yun, te ni ka kakuiko de uu tee ñuu Macedonia, Gayo jin Aristarco, tee ka ndeka tna'a jin Pablo, te ni ka ñundayi ña de guaa ndee nuu ka ndututu ñayiu ja ka sa'i junta. ³⁰ Te ni kuini Pablo ja ki'in de nuu ni ka ndututu ñayiu ñuu yun ja ka'an de, su tu ni ka jandetu tee ka skua'a ja ki'in de. ³¹ Te suni sava tee ka netniuu Asia ja ka jini tna'a jin de, ni ka tetniuu de in tutu nuu ka jikan de ja ma ki'in Pablo nuu ni ka ndututu ñayiu yun. ³² Te nuu junta yun, sava ñayiu kana in tno'o, savai inka tno'o, te vi sua'a ni ka kuvai, chi ni ka jinonuu ini. Te sava ñayiu ni tu ka jini nau ja ni ka ndututui. ³³ Te sava ñayiu judio ni ka ndakani naxa kaa ja ka oi junta yun nuu Alejandro. Te vi sua'a ka chinda'a de ñayiu, te ni ka sia'a de Alejandro ma'ñu sagua yun, te ni sa'a de seña jin nda'a de ja na vi kasi yu'u ñayiu ja ka'an ni'nu de ja ja'a ñayiu judio nuu ñayiu ñuu yun. ³⁴ Su nuu ni ka ndakuni ña ñayiu Éfeso yun ja tee judio kuu de, te ni ka kana jaa de vaa ndee uu ore invaa ni tno'o, ka jiña'a de:

---

* **19:28** 19:28 Inka sivi chu'chi yun kuu “Artemisa”.

—¡Ka'nu kuu Diana, ia jito ñayiu Éfeso!

³⁵ Yun te ni kundee sekretariu ñuu yun ja ni ka jasi yu'u ñayiu kua'a yun, te jiña'a de:

—Ñani ja ka kuo tee ñuu Éfeso, ja ka jini ni ja ndi'i ñayiu ñuyiu ka na'a ja tniuu ñuo kuu ja kotoi veñu'u nuu xika ia si'i Diana, ia jito ñuo ja kuu chu'chi makuun ndee andivi. ³⁶ Te ni ion ma kachi ja masu saa kuu, guaa vi kasi yu'u ni, te vi ndakani gua'a ini ni nagua kuu ja ka sa'a ni. ³⁷ Chi tee ni ka jaka ni vajikuei jin ni ya'a, masu ni ka su'u de nagua oo veñu'o, ni masu ka kane'e de jin ia si'i ka neva'o. ³⁸ Te nuu ja Demetrio vi sava ka tee ka yi'i jin de tniuu yun, ka nee u'u tna'a de, te na vi ka'an kuechi maa de nuu tee ka netniuu ja ka ja'nde kuechi. Te yun vi tee tna'a maa de na kuechi ka xtavi tna'a de. ³⁹ Te nuu ja inka tniuu ka jikan ni, te in nuu junta, te yun na vi ndatno'o ndao nagua kuu ja vi sa'o. ⁴⁰ Chi ja ni kuu vitna, te vatu ni vi xtavi kuechi ña ja ni ndontakueio siki tee tatnuni nuu ñuo, te ma vi ni'o na tno'o vi kuña'o nuu ja na vi ndakan tno'o ña de nau ja ni ndontakuei vaa ni —jiña'a de.

⁴¹ Te nuu ni ndi'i ni ka'an de tno'o ya'a, te ni xtute de ñayiu ni ka ndututu yun.

20

Ni ja'an tuku Pablo ñuu ja tnii Macedonia vi Grecia

¹ Nuu ni ndi'i ja ni ka sa'a ni'i ka sa'a ioo ñayiu yun, te ni ndaxtutu Pablo ñayiu ka skua'a, te ni xteku ña de naxa vi koi, te ni ka ndakanu ni'nu tna'a de nuu ni ka ndakuanta'u nuu tna'a de, te kua'an Pablo Macedonia. ² Te ni jikanuu de nii

ñuu kueli yun, xteku de ñayiu ka skua'a jin kua'a tno'o naxa vi koi nuu ia Dios, te ni kenta de ndee Grecia. ³ Te yun ni oo de uni yoo, te vi ja ni jino de ja tnii de in barco ja no'o de ñuu Siria, te ni ni'i tno'o de ja ka ska'an tna'a tee judio ja vi kondee ña de, te vi ka'ni ña jin de ichi kuano'o de. Te yun guaa ni ndajiokuiin tuku de ja ni ndaya'a de ichi Macedonia. ⁴ Te ni ka chitu tna'a Pablo, ni ka jika de jin sava tee, ndee ni kentakuei de Asia. Te sivi tee ya'a ka kuu Sópater tee ñuu Berea, vi Aristarco vi Segundo tee ñuu Tesalónica, vi Gayo tee ñuu Derbe, vi Timoteo, vi tee Asia ja ka kuu Tíquico vi Trófimo. ⁵ Te ñani ya'a ka kuu tee ni ka kakoxno'o nuu san kua'ankuei de ñuu Troas, te yun ni ka ondetu ña de. ⁶ Te sein ja ni ka ndoo san, chi ndee nuu ni ya'a viko kiuu ka jaa ñayiu judio xtaa vixin ja tu na levadura yi'i, saa ni kekuei san ñuu Filipo ja ni ka tnii san in barco kua'ankuei san. Te nuu u'un kiuu saa ni kentakuei san ñuu Troas. Yun ni ka ndanitna'a san jin tee ka yoxno'o yun. Te ni ka oo san uja kiuu ñuu yun.

Ni junkoto Pablo ñayiu ñuu Troas

⁷ Te kiuu xtnañu'u ja ndaki'in semana, ni ka ndututu ñayiu ka skua'a ja vi kaa san xtaa vixin nuu ka ndaka'an san nagua ni sa'a Jesús. Te ni kaxtno'o Pablo tno'o va'a Jesús nuu ñayiu ni ka ndututu yun, chi inka kiuu tnee, te ndekuei san no'okuei san, guaa vi ndee sau ñuu ni ka'an de. ⁸ Te ka oo kua'a lámpara ve'e ndee sukun nuu ni ka ndututu san yun. ⁹ Te in suchi kuechi nani Eutico ni jinkoi yu'u ventana nini, te ni kuitai jin ñua'na ja siun ni kuu kani ndeva'a ka'an Pablo.

Te ni kitna'a nui ni kixin ndei, te ni yai makei ndee ve'e kuu uni, te ni kanakau'i ndee nuu ñu'u, te vi ja ni ji'i nuu ni ka ndane'e ña ñayiu. ¹⁰ Yun te ni nuu Pablo, te ni junkuindei de siki suchi yun, te ni ndakanu ndee ña de jin, te jiña'a de:

—Ma vi yu'u ni, chi tekui.

¹¹ Yun te ni ndajiokuiin tuku Pablo ni ndaa de, te ni ja'nde de xtaa vixin ni ka jaa san jin ndi'i ñayiu ka oo jin san yun. Te nuu ni ndi'i ni ka jaa san, te kani kuiti ni ka'an de tno'o Jesús vi guaa ndee nuu ni tuu, te saa kua'ankuei san. ¹² Te ni ka ndakuakai suchi kuechi yun kuano'okuei jin ve'i, te ka kusii ndeva'a ini ja tekusichi yun.

Ni ndekuei san ñuu Troas, te kua'ankuei san ñuu Mileto

¹³ Yun te ni ka kakoxno'o san ni ka tnii san in barco, te kua'ankuei san ñuu Asón ja mavinukuaka san Pablo, chi ni kuini maa de ja kaka ja'a de ndee ñuu yun. ¹⁴ Te nuu ni ka nukuntna'a san jin de ñuu Asón yun, te ni ka tnii san in barco jin de, te mandikuei san ñuu Mitilene. ¹⁵ Te ni ndekuei tuku san ñuu yun, te inka kiuu ni ka ndaya'a yatni san ñuu nani Quío, te inka kiuu ni ka ndaya'a san ndee Samos. Te yun ni ka ndatatu san ñuu nani Trogilio. Te inka kiuu saa ni ndentakuei san ñuu Mileto. ¹⁶ Chi ni kuini Pablo ja ya'a jioo de ñuu Éfeso ja tnii Asia ja ma junkuiin de ñuu yun, chi ñu'u ini de ja koo de maa Jerusalén kiuu viko Pentecostés, nuu ja na kuu ñama de.

Ni xteku ña Pablo jin tee ka kuu nija'nu nuu ñayiu ka skua'a ñuu Éfeso

¹⁷ Su nuu ni oo Pablo ñuu Mileto, te ni kana de tee ka kuu nija'nu ka yinda'a ñayiu ka skua'a ñuu Éfeso. ¹⁸ Te nuu ni jinokuei tee yun nuu Pablo, te jiña'a de:

—Maa ni ka jini gua'a ni naxa ni osa'a san nuu ni ka oo, guaa ndee kiuu xtnañu'u nuu ni kiuu san Asia, ¹⁹ naxa ni ojinokuechi san nuu Jito'o Jesús vi naxa ni osa'a nda'u san maa san. Te tu ni okuu teyii san. Te jin kua'a tenuu san ni oskunaa san nuu ni otna'a san tnundo'o, ja ni ka osa'a ña ñayiu judio nuu ni ondontakuei de siki san. ²⁰ Su tu ni oyuu'u san, chi ni okaxtno'o san tno'o va'a Jesús nuu ndi'i maa ni ja kuu in java'a in in maa ni. Ni okaxtno'o san nuu ni ka ondututu kua'a ñayiu, vi saa ni ve'e in in maa ni. ²¹ Ni okaxtno'o san nuu ñayiu judio vi nuu ñayiu sava ka tatatno'o ja na vi ndatna'u ini jin yika kuechi, te na kiukuei ichi ia Dios, te na vi kandijai Jito'o Jesukristu. ²² Te vitna ja ñu'u ichi san ja kuano'o san Jerusalén, chi saa tatnuni maa Espíritu ia Dios. Su ni tu jini san naxa kaa ja ndo'o san yun. ²³ Maintno'o ja jini san kuu ja ka'an Espíritu ia Dios ja ndi'i ñuu nuu ja'an san, te ja ndetu ña vekaa vi kua'a tnundo'o. ²⁴ Su vini tu ndi'ni sa'un san nagua kuu ja nda'u ja tekun san ja kokuu jin maa san, chi ja kuini san kuu ja skenta sii ini san kaxtno'o san nuu ñayiu, vi skunkuu gua'a san tniuu ni taa Jito'o Jesús ja ndakani san tno'o va'a maa ya ja ka'an nda'u ka'an kee ña ia Dios jion.

²⁵ 'Te vitna guaa ja jini gua'a san ja ni in maa ni xiin nuu ni kaxtno'o san tno'o naxa tatnuni ia Dios, ma vi ndakuni ka ña ni. ²⁶ Te yun guaa ya'a

vi kuni maa ni kiuu vitna ja ma kotavi kuechi san ja ja'a ni in ni nuu ja tu ni ka kandija maa ni. ²⁷ Chi tu ni tayu'u tno'o san, te ndi'i ni ndakani ndaa san nagua kuini maa ia Dios ja sa'a ya jion. ²⁸ Te yun guaa vi koto va'a ni maa ni, vi suni ndi'i ñayiu ka skua'a ja ka kui na kuinio ndikachi vi koto va'a ni. Chi Espiritu ia Dios ni taa tniuu ya'a ja vi kokuu ni na kuinio tee jito ndikachi ja vi kokoto ni ñayiu ka skua'a ja ni ndakuaan ya jin niñi ya. ²⁹ Chi ja jini san ja yata kee san ki'in san, te kikuei tee kue'e nuu ka oo ni ja vi xnda'u ña de. Chi ka kuu de na kuinio va'u lobo xeen ndeva'a ja vi kaa ti ndikachi. ³⁰ Te vi ne'u maa ni vi keja'a tee vi xnda'u ñayiu ka kandija ja vi kaxtno'o de nino'o tno'o tno'o, nagua ja vi kata ndikin ña ñayiu yun jin de. ³¹ Te yun guaa vi koto ni maa ni ja ma vi junkuei ni nuu jakue'e. Te vi kondaka'an ni ja uni kuia, vi nduu vi ñuu, ni tu ni junkuiin san ja ni oxteku ña san vi ni onda'i san ja ja'a in in ni.

³² 'Te vitna, vi ñani, jikanta'u san nuu ia Dios ja na ka'an nda'u ka'an kee ña ya jin tno'o ni ka kuta'uo nuu ya. Chi jin jaka'nu maa ya, te vi jinkui'nu gua'a ini ni ja vi koyutnu ni nuu ya, te taa ya in nuu vi koo ni jin ndi'i ñayiu ni ka nduvii jin yika kuechi. ³³ Vi ni tu ni jio'o san xu'un plata ni oro ni in sa'un ñayiu. ³⁴ Chi ka jini gua'a maa ni ja ni satniuu san jin nda'a san, te ni ni'i san taka ja ja'ni ña jin san vi ja ja'ni ña jin ñayiu ni ka oo jin san. ³⁵ Te jin ndi'i tniuu ni sa'a san kaxtno'o san ja kanuu ja satniuo. Te saa saa kuu chituo ñayiu nagua ja'ni ña jin. Te vi kondaka'an ni tno'o ni ka'an Jito'o Jesús nuu

jiña'a ya: “Na ta'u na ndetu ñayiu nuu jini mani inka ñayiu masu nuu kuta'u mai” —jiña'a Pablo.

³⁶ Te vi nuu ni ndi'i ni ka'an de tno'o yun, te ni ka junkuiin jiti de ja ni ka ndakuatu de jin ndi'i ñani ka oo jin de yun. ³⁷ Yun te ndi'i de ni ka nda'i ndeva'a. Te ni ka ndakanu ni'nu de Pablo vi ni ka chitu de nuu de. ³⁸ Ni ka kusuchi ndeva'a ini de ja siun ni ka'an Pablo ja ma vi ndakuni ka ña de. Yun te ni ka junsia'a ña de nuu ni ka tnii san jin Pablo in barco ja kuano'okuei san.

21

Kuano'o Pablo maa ñuu Jerusalén

¹ Yun te ni ka sa'a siin tna'a san jin tee ka kuu nija'nu ka oo ñuu Éfeso, te ni ka tnii san barco ja ni ka ja'nde ndaa san kuano'okuei san ñuu Cos, te inka kiuu ni ndentakuei san ñuu Rodas. Yun te saa ni ndentakuei san ñuu Pátara. ² Te yun ni ka ni'i san inka barco ja kuano'o Fenicia, te ni ka tnii san mandikuei san. ³ Te nuu ni ka ya'a san, te ni ka jini san ñuu Chipre ja ni kendoo ichi nda'a satni, chi mandikuei san jin barco ja kua'an Siria, te ja siun xndoo barco yun ja ndisoi ñuu Tiro ja tnii Siria, guaa ni kiukuei san ñuu yun. ⁴ Te yun ni ka jinkuntna'a san jin tee ka skua'a, te ni ka kendoo san jin de uja kiuu, te ja ni skuni ña Espíritu ia Dios jin de, guaa ka jiña'a de nuu Pablo ja ma no'o de Jerusalén. ⁵ Su nuu ni jino kiuu yun, te ni ka nusia'a ña tee ka skua'a yun, ndi'i de jin ñasi'i de vi se'e de, ni ka nuskanuu ichi ña de guaa ndee yu'u ñuu yun. Te yun ni ka junkuiin jiti san yu'u ndute mar, te ni ka ndakuatu san. ⁶ Yun te ni ka ndakuanta'u

nuu tna'a san, te ni kakuei san nuu barco, te ni ka ndajiokuiin de ve'e de.

⁷ Yun te ni kekuei san kua'ankuei san ja vi xndi'i san vi kiondita san nuu ndute mar, chi ni kekuei san ñuu Tiro, te ni ndajinokuei san ñuu Tolemaida. Te yun ni ka ndanitna'a san jin ñayiu ka skua'a, te ni ka ndakantno'o tna'a san. Te ni ka oo san jin ñayiu yun in kiuu. ⁸ Te inka kiuu ni kekuei san jin Pablo vi tee ka ndeka tna'a jin san kuano'okuei san ñuu Cesarea, te ni jinokuei san ve'e Felipe, tee xtutenuu tno'o va'a Jesús kuu de, in tee ne'u uja tee ja ni ka kaji ñayiu ka skua'a ja vi kokoto de ña'a ni ka ndonda'u, te ni ka ndoo san ve'e de. ⁹ Te neva'a de kuun sesi'i de ja chia'an ka na yii vi koo, ja ka ndakani tno'o ni jiña'a maa ia Dios. ¹⁰ Te ja ni kuu ki'in kiuu ka oo san yun, te ni kenta in tee ndakani tno'o ni jiña'a ia Dios, tee nani Agabo ja vaji de ndee Judea, ¹¹ ja majakoto de ndi'i san. Te ni tnii de kanchii Pablo, te ni ju'ni de nda'a de vi si'in de, te jiña'a de:

—Kachi Espíritu ia Dios ja sua'a vi ku'ni ñayiu judio ka oo Jerusalén jin tee xiin kanchii ya'a, te vi ndasia'a ña de nda'a ñayiu sava ka tatatno'o —jiña'a de.

¹² Nuu ni ka onini san ja siun ka'an tee yun, te ni ka ka'an nda'u san jin ñayiu yun nuu Pablo ja ma no'o de Jerusalén. ¹³ Yun te ni ka'an Pablo:

—Ma vi konda'i ni, chi saa sua'a ka tniuu suchi ini ña ni. Te sein chi oo ini san ja vi naxa ni na kokuu, masu maintno'o ni ja konu'ni san, chi vi na kuu san Jerusalén ja ja'a sivi maa Jito'o Jesús —kachi de.

¹⁴ Te vi ja tu ni ka kundee san vi ka'nu san de, te ka jiña'a san:

—Na kokuu nagua kuini maa Jito'o Dios, nuu saa.

¹⁵ Nuu ni ya'a kiuu yun, te ni ka sa'a tua'a san, te ni ka ndanuu san Jerusalén. ¹⁶ Te suni ka ndikin ña ndee saa ñayiu ka skua'a ja ka oo Cesarea yun ja kuano'okuei san jin, te ni ka jaka ñai ve'e in tee ñuu Chipre nani Mnasón, in tee ja ni kunuu ndeva'a skua'a, te ve'e tee yun ni ka ndoo san.

Ni ndajino Pablo maa ñuu Jerusalén

¹⁷ Te nuu ni ndajinokuei san Jerusalén, te sii ini ndeva'a ni ka janta'u ña ñayiu ka skua'a. ¹⁸ Te inka kiuu ni ja'ankuei san jin Pablo, ni ka jinkoto san Jacobo. Te yun ja ni ka ndututu ndi'i tee ka kuu nija'nu ka yinda'a ñayiu ka skua'a. ¹⁹ Te nuu ni ndi'i ni ndakantno'o ña Pablo jin tee yun a kukueni ka oo de, te ni jinkondee de ni ndakani de ndi in ndi in tniuu ja ni sa'a ia Dios jin de nuu ni ndakani de tno'o va'a ya nuu ñayiu sava ka tatatno'o. ²⁰ Nuu ni ka onini de ja siun ndakani Pablo, te ni ka ndakuanta'u de nuu ia Dios, te ka jiña'a de nuu Pablo:

—Ja jini ni, vi ñani, ja kua'a mil ñayiu ñuo judio ni ka kandija Jesús, te ndi'i de ka ka'an ja nini kuu ja vi skunkuo Ley Moisés. ²¹ Su ni ka ni'i tno'o de ja jika ni kaxtno'o ni nuu ndi'i tna'o judio ja ka oo ne'u ñayiu sava ka tatatno'o ja ma vi kuantno'o ka de Ley Moisés, vi suni jiña'a ni ja ma vi chitnuni ka de nuu yiki kuñu seyii de, ni ma vi kondikin ka de nagua vajikueio ka sa'o ndee jana'a. ²² ¿Te nagua vi sa'o nuu saa? Te vi

ndututu kua'a ñayiu na vi ni'i tno'i ja ni ndajaa ni. ²³ Gua'a ka kuu ja sa'a ni sua'a: ya'a ka oo kuun tee ni ka kee yu'u nuu ia Dios ja vi skunkuu de tno'o ni ka ka'an de. ²⁴ Kuaka ni ndi'i kuun de, te kua'ankuei ni jin de veñu'u ka'nu, te vi sa'a ni nagua yoso nuu Ley Moisés ja ndundoo ñayiu, te tniuya'u ni ja ki'inkuei tee ya'a, na vi sete te'a de xini de. Saa te na vi kuni tna'o judio ja masu ndija nagua ka ni'i tno'o de siki ni, chi sua'a kuini ni ja kaka ndaa ni nagua ja skunkuu ni Ley. ²⁵ Su ja ñayiu sava ka tatatno'o ja ni ka kandija, chi ja ni ka tetniuu san in tutu nui ja masu nini kuu ja vi skunkui Ley Moisés, chi ja vi tava'i kuu ja ma vi kai nagua ni ka soko nuu chu'chi, ni niñi na in kiti, ni kuñu in kiti ja ni ndani'ni xnii ti, vi ni ma vi xna'a tna'i ja vi kukuechi jin inka ñayiu —ka jiña'a de nuu Pablo.

Ni ka kakuiko de Pablo nuu veñu'u ka'nu

²⁶ Yun te ni jaka Pablo ndi kuun tee yun, te kiuu tnee sua'a, te ni ka jinkondee de ni ka skunkuu de Ley Moisés ja ni ka nduvii de. Yun te ni ja'an Pablo veñu'u ja ni kaxtno'o de nuu sutu na kiuu jino ja ka ndundoo de ja vi junsia'a in in maa de kiti nuu sutu yun ja vi soko de nuu ia Dios.

²⁷ Su nuu ni kuyatni ja jino ndi'i uja kiuu ja ka ndundoo de nuu ia Dios, te ni ka jini ña sava tee judio ja vajikuei ñuu Asia ja oo Pablo veñu'u yun. Te ni ka ska'an de jin ndi'i ñayiu, te ni ndontakuei vai ja ni ka kakuikoi Pablo. ²⁸ Te ni ka kanai, ka jiña'i:

—¡Ñayiu ñuo Israel, vi chituu ña ni! Chi tee ya'a kuu tee jikanuu nuu na saa na tu'u ñuu

kaxtno'o de nuu ñayiu ja ma vi kandijai Ley Moisés, vi ka'an de siki ñuo vi siki veñu'u ka'nu ya'a. Te masu yun ni kuu, chi ni kiukuei de jin ñayiu sava ka tatatno'o veñu'u ii ya'a, te ni sa'a tne'e de veñu'o, ja siun ni sa'a de —ka jiña'a de.

²⁹ Ni ka ka'an de sua'a, chi ndee ama ka ni ka jini de Pablo maa ñuu Jerusalén, ka jika de jin Trófimo, tee ñuu Éfeso ja kuu de in tee inka tatatno'o, te ni ka jani ini de ja ni kiukuei Pablo jin tee yun veñu'u.

³⁰ Yun te ni ka kuvaa ndi'i ñayiu ñuu yun, te ka kututu ndi'i ja ni ka kakuikoi Pablo, te ka ñuu ndayi ñai jin Pablo, ni ka kene'e ñai ndee ye'e nuu oo veñu'u yun. Te vi ñama ni ka jasi ye'e nuu oo veñu'u yun. ³¹ Te vi ja ka nduku ndei ja vi ka'ni Pablo, te ni ni'i tno'o tee kuu nija'nu yinda'a soldado ja ndi'i kuiti ñayiu ñuu Jerusalén ni ndontakuei vai. ³² Te ni jaka tee kuu nija'nu yun tee ka kuu capitán vi tee ka kuu soldado, te ni kekuei de ka jino de kua'ankuei de nuu ka oo ñayiu yun. Te nuu ni ka jini ñayiu yun tee kuu nija'nu vi soldado ja vajikuei de, te ni ka junkuiin. Tu ni ka kani kai Pablo. ³³ Yun te nuu ni jinokuei tee kuu nija'nu yun, te ni ka kakuiko de Pablo, te ni tatnuni de ni ka ju'ni ña de jin uu cadena, te ni jikan tno'o de ñayiu yun na tee kuu Pablo vi nagua ni sa'a de. ³⁴ Su ne'u ñayiu kua'a yun, savai kana in tno'o vi savai inka tno'o, vi sua'a ni ka kuvai, guaa tu ni kundaa ini tee kuu nija'nu yun na kuechi kuu ja ni sa'a Pablo. Yun te ni tatnuni de ja ni ka jaka ña jin Pablo ndee cuartel. ³⁵ Te nuu ni jinokuei de nuu skalera ye'e cuartel, te ni ka jiso ña soldado yun jin Pablo

kua'ankuei jin de, vi ja kuechi ja ioo ndeva'a ka sa'a ñayiu yun. ³⁶ Chi ndi'i ñayiu kua'a yun ka ndikin yata soldado yun ka kana jai, ka jiña'i:
—¡Na kuu tee jian!

Ni ka'an ni'nu Pablo ja ja'a maa de nuu ñayiu ñuu yun

³⁷ Te nuu makiukuei soldado jin Pablo ini cuartel yun, te ni ka'an Pablo jin tee kuu nija'nu yun:

—¿A ma kuandetu ni ka'an san joo luluu jin ni? —jiña'a de.

Te ni ka'an tee kuu nija'nu yun:

—¿A kuu ka'an ron sa'an griego? ³⁸ ¿A masu roon kuu tee Egipto ja ni ndonta siki tee tatnuni ndee ja oo kiuu? Chi tee yun ni kene'e kuun mil ñayiu ka ja'ni ndiyi ja ni ja'an jin de ndee nuu ñu'u te'a —jiña'a tee kuu nija'nu yun.

³⁹ Yun te jiña'a Pablo:

—Tuu, chi tee judio kuu san. Ni kaku san Tarso, te kuu san in se'e ñuu kanuu ka ja tnii Cilicia, su jikanta'u san ja kuandetu ni na ka'an san jin ñayiu ñuu san —jiña'a de.

⁴⁰ Te nuu ni jandetu tee kuu nija'nu yun ja ka'an Pablo, te ni junkuiin de nuu skalera yun, te ni sa'a de seña jin nda'a de ja na vi kasi yu'u ñayiu ñuu yun. Te nuu ni ka kuna'i ja tu na in ka'an ka, te ni ka'an de jin sa'an hebreo, te jiña'a de:

22

¹ —Tata ñani, vi konini ni vitna na ka'an san jin ndi'i ni ja ja'a maa san —jiña'a de.

² Te nuu ni ka onini ñayiu yun ja sa'an hebreo ka'an Pablo, te ni ka jasi yu'u ndi'i, te jiña'a de:

³—Maa san, chi jandaa ja tee judio kuu san. Ni kaku san ñuu Tarso ja tñii Cilicia, su chi ni ja'nu san ñuu Jerusalén ya'a. Te ni skua'a ña Gamaliel nuu ni kutua'a san Ley nagua ni ka osa'a ndi nija'nuo. Te ni onduku san ja skunkuu gua'a san nuu ia Dios jin ndee ini ndee anu san nagua ka sa'a ndi'i maa ni vitna. ⁴ Chi ni ondikin san ñayiu ka kandija ichi Jesús, te ni ondanduku san de ja ka'ni san de vi ni okakuiko san teyii vi ñasi'i ja ni otnaa san jin vekaa. ⁵ Te ka ñuna'a maa tee ka kuu nija'nu nuu sutu vi tee ka kuu nija'nu nuu ñuo, chi maa de ni ka taa tutu ja ki'in nuu tna'a kuikion ja ka oo Damasco, te kua'an san ja majinkuaka san nani kuu ñayiu ka kandija Jesús ja junkuntna'a jin san, te kakuiko san jin ja ki'inkuei vekaa nuu vi tniuya'ui jakue'e ka sa'i.

Ni ndakani Pablo naxa ni kiunduu de ichi Jesús

⁶ 'Su yun te nuu ni kuyatni san kua'an san Damasco ndee nuu sau nduu, te vi sanaa ni ni jionduu ña in ñu'u ja ni ye'e ni'nu ndeva'a, ni kuun ichi andivi. ⁷ Te ni ndonso san ndee nuu ñu'u, te ni onini san in tno'o ja ka'an: "Saulo, Saulo, ¿nau ja sondikin ndikin ña ron?" ⁸ Yun te jiña'a san: "¿Na in kuu ni, vi Jito'o san?" Te ni ka'an: "Maa rin kuu Jesús, ia ni ja'nu ñuu Nazaret, ia sondikin ndikin ron", kachi ya. ⁹ Te ndi'i tee ka ndeka tna'a jin san ni ka jini ndaa de ñu'u yun, te ni ka yu'u ndeva'a de, su tno'o ni ka'an ya jin san, chi tu ni ka jini de. ¹⁰ Te jiña'a san: "Jito'o san, ¿nagua kuu ja kuini ni

ja sa'a san?" Te ni ka'an Jito'o Jesús: "Ndakoo te kua'an ñuu Damasco. Yun oo in tee kaxtno'o ndi'i nagua kuu ja kuini rin ja sa'a ron", kachi ya.

¹¹ Su tu ni kuu ka kondia'a san, chi ni ndesi nuu san ni sa'a ñu'u ja ni ye'e ni'nu ndeva'a nduchi nuu san. Yun te ni ka tnii tee ka ndeka tna'a jin san nda'a san, te ni ka junsia'a ña de Damasco.

¹² 'Te yun oo in tee nani Ananías, in tee gua'a ja skunkuu de Ley Moisés. Te ndi'i ñayiu judio ja ka oo ñuu yun ka ka'an ja tee gua'a kuu de.

¹³ Yun te ni jaa de ni jakoto ña de, te ni kuyatni de, te kachi de: "Ñani Saulo, nduu ndijin nduchi nuu ni", ni ka'an de. Te vi nuu saa ni ndaye'e nduchi nuu san, te ni jini san de. ¹⁴ Te ni ka'an de: "Maa ia Dios ndee ndi yuao ni ndakaji ña jin ni, ja kuni ni nagua kuini ya ja sa'a ni, vi kuni ni jin nduchi nuu ni Jesús, ia ndaa, vi konini ni tno'o ka'an ya. ¹⁵ Te ndakani ni tno'o ya nuu ndi'i ñayiu nagua ni jini ni vi nagua ni onini ni. ¹⁶ Te yun guaa vitna ma kokuu kuee ni. Ndakoo ni te kuandute ni, te kakanta'u ni jin sivi maa Jito'o Jesús ja na ndasavii ya anu ni vi na kindee ya yika kuechi ni" kachi Ananías nuu san.

Ni ndakani Pablo naxa ni tetniuu ña Jesús nuu ñayiu sava ka tatatno'o

¹⁷ 'Te nuu ni ndajaa san Jerusalén, te ni ja'an san veñu'u ja ni ndakuatu san, te ni skuni ña ya. ¹⁸ Ni jini san maa Jito'o Jesús, te kachi ya nuu san: "Koo kama ron, te ndee ron nuu ñuu Jerusalén ya'a, chi ma vi konini ñayiu tno'o ka'an ron ja ndakani ron tno'o va'a rin". ¹⁹ Yun te jiña'a san nuu Jesús: "Jito'o san, ja ka na'a de

ja maa san ni ojiondita taka ve'e ii sinagoga, ni okakuiko san ñayiu ja ni otnaa san jin vekaa, vi ni okani san ñayiu ka kandija maa ni. ²⁰ Te nuu ni ka ja'ni de Esteban, tee ni okaxtno'o tno'o maa ni, vi suni yun nukuiin san, te vi ndi'i san ni ka ndatno'o ja kuu de, chi vi ni ojito san sa'un tee ni ka ja'ni ña yun" jiña'a san nuu ya. ²¹ Su yun te kachi ya: "Kua'an, chi tetniuu jika ña rin ki'in ron nuu ñayiu sava ka tatatno'o, ndakani ron tno'o va'a rin", kachi ya nuu san —jiña'a Pablo.

Ni kendoo Pablo nuu nda'a tee kuu nija'nu nuu soldado

²² Vi guaa ndee tno'o ya'a ni ka, ni ka jandetu ñayiu ja ni ka onini. Su nuu ni ka'an Pablo ja ja'a ñayiu inka tatatno'o, yun te ni ka kana jaa ñayiu, ka jiña'i:

—Uni na kuu tee jian, chi masu vatuka kuu ja koteku de —ka jiña'a ñayiu yun.

²³ Te ja siun ka kana jai vi ka kaja ndee yui sa'mai nuu ñu'u, te ka siaguai ñuyaka nuu tachi ja ka kiti ndeva'a ini. ²⁴ Yun te ni tatnuni tee kuu nija'nu yun ja na vi chi'i ña soldado yun jin Pablo ini cuartel yun. Te suni ni tatnuni de ja na vi kani ña soldado yun jin Pablo, nagua ja na ndaa yu'u de na kuechi tavi de ja ni ndontakuei vaa ñayiu siki de. ²⁵ Su nuu ni ka ju'ni ña de jin yo'o ja vi kani ña de, te jiña'a Pablo nuu tee kuu capitán nukuiin yun:

—¿A vatuka kuu ja vi kani ni in se'e ñuu Roma ja chia'an ka vi kuni ni na kuechi tavi de? —jiña'a de.

²⁶ Te nuu ni onini capitán yun ja siun ni ka'an Pablo, te ni ja'an de ni kaxtno'o de nuu tee kuu nija'nu yun, te jiña'a de:

—¿Naxa sa'a ni jin tee yun? Chi se'e ñuu Roma kuu de, kachi de —jiña'a capitán yun.

²⁷ Yun te ni jino tee kuu nija'nu yun nuu oo Pablo, te jiña'a de:

—Ka'an ni, ¿a ndija ja se'e ñuu Roma kuu ni? —jiña'a de.

—Jandaa, chi suu kuu san —jiña'a Pablo.

²⁸ Yun te jiña'a tee kuu nija'nu yun:

—¿Naxa ni sa'a ni nuu saa? Te sein, chi kua'a xu'un ni junku'un san, te ni nduu san se'e ñuu ka'nu Roma —jiña'a de.

Yun te jiña'a Pablo:

—Suu kuu san, chi ndee nuu ni kaku san kuu san se'e ñuu Roma —jiña'a de.

²⁹ Te ja siun jiña'a Pablo, te ni ka kujioo ndi'i soldado ka ka'an ja vi kani ña jin de. Te vi suni ndee maa tee kuu nija'nu yun, ni yu'u de nuu ni jini de ja se'e ñuu Roma kuu Pablo, chi masu vatuka kuu ja ni ju'ni de in se'e ñuu Roma.

Ni ka jani ña jin Pablo nuu tee judio ja ka ja'nde kuechi

³⁰ Te inka kiuu ni kuini tee kuu nija'nu yun ja kukanu ndaa ini de na ja'a kuu ja ni ndontakuei ñayiu judio yun siki Pablo, te ni ndajin de cadena ndikin Pablo. Te ni tatnuni de ja ni ka ndututu ndi'i tee ka kuu nija'nu nuu sutu vi tee ka kuu nija'nu ja ka ja'nde kuechi ñayiu judio. Yun te ni kene'e de Pablo, te ni junsia'a ña de nuu ndi'i tee ni ka ndututu yun.

23

¹ Yun te ni ndakondia'a Pablo nuu ndi'i tee ka ja'nde kuechi yun, te jiña'a de:

—Tata ñani, sein chi jini gua'a san ja masu na kuechi tavi san, chi sa'a ndaa san nuu ia Dios ndee kiuu vitna —jiña'a de.

² Yun te ni tatnuni Ananías tee kuu nija'nu ka nuu sutu yun ja na vi katu tee ka nukuiin yatni yun maa yu'u Pablo. ³ Yun te jiña'a Pablo nuu sutu kuu nija'nu yun:

—Dios na kani ña jin maa ni, chi kuu ni na kuinio yika ve'e kuijin ndiyi, chi nukoo ni ja sa'a ndaa ni kuechi san nagua yoso nuu Ley Moisés, su jisokava ni Ley nuu tatnuni ni nuu tee ya'a ja na vi kani ña de jin san —jiña'a de.

⁴ Te ka jiña'a tee ka oo yun:

—¿Nau ja kane'e ni jin sutu kuu nija'nu ja jinokuechi nuu ia Dios? —ka jiña'a de.

⁵ Te jiña'a Pablo:

—Tu ni jini san, vi ñani, ja sutu kuu nija'nu kuu de. Te nuu siun jini san, te ma ka'an san, chi yoso nuu tutu ii: “Ma kane'e ron jin tee kuu nija'nu nuu ñuu ron” —jiña'a de.

⁶ Yun te nuu ni kutnuni ini Pablo ja masu in ni tee ka kuu tee ni ka ndututu yun, chi sava de ka kuu saduceo, te sava de ka kuu fariseo, te ni ka'an jaa de nuu tee ka ndututu yun, jiña'a de:

—Tata ñani, maa san vi tata san ka kuu san fariseo, te ndetu ka'nu san nuu ia Dios ja koo in kiuu te ndaxteku ya ndiyi, yun guaa ka ka'an kuechi ni siki san —jiña'a de.

⁷ Te nuu ni ka'an de siun, te ni ka jinkondee tee fariseo jin tee saduceo ka tee tna'a de, guaa ni ka

sa'a siin tna'a de nuu ka otutu de yun. ⁸ Chi tee ka kuu saduceo yun ka ka'an de ja tu ka ndateku ndiyi, ni tu ka kandija de ja ka oo ia ka jinokuechi nuu Dios, ni espíritu tu ka kandija de. Su tee ka kuu fariseo, chi ka kandija de ja oo ndi'i ya'a. ⁹ Te ndi'i de ni ka kuvaa. Yun te ni ndontakuei sava tee ka kaxtno'o Ley Moisés, ja suni ka yiunduu de ka kuu de fariseo, te ka jiña'a de:

—Tee ya'a, tu sa'un na kuechi vi teo de, chi tu na in jakue'e sa'a de, chi vatu ni, in espíritu ni ka'an jin de axi in ia jinokuechi nuu Dios, te ma kuu vi koo siki ia Dios —ka jiña'a de.

¹⁰ Te ja siun ioo ndeva'a ka sa'a de, te ni yu'u tee kuu nija'nu nuu soldado yun ja kana saa vi skuechi de Pablo nuu ni ka ndututu de yun. Te ni tatnuni de nuu soldado de ja ni ka ndakindee de Pablo nuu ñayiu yun, te ni ka ndachi'i tuku ña de ini cuartel yun. ¹¹ Te nuu jakuaa saa ni skuni ña Jito'o Jesús jin Pablo, te jiña'a ya:

—Koo anu ron te ma yu'u ron, chi vi nani ni ndakani ron tno'o rin nuu ñayiu Jerusalén ya'a, te vi saa ni kanuu ja ndakani ron nuu ñayiu Roma —jiña'a ya.

Ni ka ndatno'o tna'a de ja vi ka'ni de Pablo

¹² Te inka kiuu ni ka ndatno'o tna'a sava ñayiu judio ja vi ka'ni de Pablo. Te ni ka kee yu'u de jin tno'o xtau tnia'a de maa de, ja ma vi kaa de xtaa, te ni ndute ma vi ko'o de vi guaa ndee na vi ka'ni de Pablo. ¹³ Te vi'i ka uu xiko de ni ka ndututu ja ni kekuei yu'u de ja siun vi sa'a de. ¹⁴ Te ni ja'ankuei de nuu tee ka kuu nija'nu nuu

sutu vi nuu tee ka kuu nija'nu nuu ñayiu ñuu de, te ka jiña'a de:

—Sein, chi ni kekuei yu'u san jin tnia'a ja ma vi kaa sa'un san vi guaa ndee na vi ka'ni san Pablo. ¹⁵ Te vitna ka kuini san ja ndi'i maa ni vi tee ka kuu nija'nu nuu junta ki'inkuei ni vi ka'an ni jin tee kuu nija'nu nuu soldado yun ja na kene'e de Pablo, te na kii de nuu vi ndututu de xtnee, chi vi kuña'a ni ni ja ka kuini ni ja vi kakan tno'o gua'a ni de, nagua ja vi kundaa ini ni siki de. Te ja vi kotua'a san ja vi ka'ni san de ama ka ja kenta de —ka jiña'a de.

¹⁶ Su nuu ni onini seyii kua'a Pablo ja siun ka ska'an tna'a de, te ni ja'in ndee cuartel yun ni jinkaxtno'i nuu Pablo. ¹⁷ Yun te ni kana Pablo in tee kuu capitán, te jiña'a de:

—Kuaka ni suchi ya'a, te ki'in ni jin nuu tee kuu nija'nu, chi oo in tno'o kaxtno'i nuu de —jiña'a de.

¹⁸ Yun te ni jaka ña capitán yun jin suchiun nuu tee kuu nija'nu yun, te jiña'a de:

—Ni kana ña Pablo, tee yi'i vekaa jin san, te ni jikanta'u de ja kisia'a san suchi ya'a, chi oo in tno'o kaxtno'i nuu ni —jiña'a de.

¹⁹ Yun te ni tnii tee kuu nija'nu yun nda'i, te ni jaka siin ña de, te ni jikan tno'o ña de:

—¿Na tno'o kuini ron ja kaxtno'o ron nuu rin? —jiña'a de.

²⁰ Te jiña'a suchiun:

—Vaji san kaxtno'o san ja ni ka ska'an tna'a sava tna'a san judio ja vi kakanta'u de nuu ni ja ki'in ni jin Pablo nuu junta xtnee, te vi kachi ni de sua'a, ja ka kuini de vi kakan tno'o ndaa de

Pablo siki nagua ni sa'a de. ²¹ Su ma kandija ni, chi vi'i ka uu xiko de ni ka skaka tna'a gua'a de ja vi kondetu yu'u de Pablo ichi yun, chi ni ka kee yu'u de jin tnia'a ja ma vi kaa de xtaa ni ndute ma vi ko'o de vi guaa ndee na vi ka'ni de Pablo. Te vitna, chi vi ka ndetu tua'a de ja na kuandetu ni ki'in Pablo nuu junta yun —jiña'i.

²² Yun te jiña'a tee kuu nija'nu yun nui ja ma koka'an sa'uin nuu ni in ñayiu ja ni ja'in ni ndakani nuu de. Te ni ndatetniu ña de kuano'i.

Ni ndasia'a de Pablo nda'a Félix, tee tatnuni

²³ Te ni kana de uu tee ka kuu capitán de, te ni tatnuni de ja na vi sa'a tua'a tee yun uu ciento soldado ja vi kaka ja'a vi uni xiko uxi tee vi koso kuai vi uu ciento tee vi kinda'a lanza, chi ka iin jakuaa kekuei de ja ki'inkuei de ndee ñuu Cesarea. ²⁴ Te suni jiña'a de ja na vi sa'a tua'a de in kuai ja koso Pablo, te ni tatnuni de ja na vi koto va'a de Pablo, ja tu nagua ndo'o de ichi ki'in de, te na vi junsia'a ña de nuu Félix, tee tatnuni ñuu yun. ²⁵ Te ni tee de in tutu ja ka yinda'a tee yun, te ka'an sua'a:

²⁶ “Maa san kuu Claudio Lisias ja tee san tutu ya'a nuu ni, vi tata Félix, ja kuu ni in tee tatnuni gua'a nuu ñuu. Na ta'u na ndetu kuu ni nuu ñuu. ¿A kukueni oo ni? ²⁷ Te kaxtno'o san nuu ni ja ñayiu judio ni ka kakuiko tee ya'a, te ka nduku de ja vi ka'ni ña de. Su nuu ni jini san ja se'e ñuu Roma kuu de, te ni ja'an san jin soldado san ja ni skaku ni'nu san de. ²⁸ Te ni kuini san ja kukanu ini san na kuechi kuu ja tavi de. Te ni ja'an san jin de nuu ni ka ndututu maa tee

judio ja ka ja'nde kuechi. ²⁹ Te ni jini san ja siki Ley maa de kuu ja ka xtavi de tee ya'a, su tu na kuechi tavi de ja kuu de ni ja koo de vekaa. ³⁰ Su ni ni'i tno'o san ja ni ka skaka tna'a tee judio ja vi ka'ni ña de. Te yun guaa ni tetniuu ñama san de ja majaa de nuu ni. Te suni ni kaxtno'o san nuu tee ka ka'an kuechi ja'a de ja na jakuei de nuu ni, te jian na vi ka'an de na kuechi kuu ja ka xtavi ña de. Ya'a ni kuu ndi'i ja ni soo san nuu tutu ya'a. Ndee saa ini ni, saa na ka'on", ka'an tutu yun.

³¹ Yun te ni ka jaka jakuaa ña soldado jin Pablo kua'ankuei de ndee ñuu Antípatris, nagua ni tatnuni tee kuu nija'nu yun. ³² Te nuu ni tuu inka kiuu, te ni ka ndajiokuiin ndi'i soldado ka jika ja'a yun ni ndajinokuei de cuartel, te maa ni ka tee ka yoso kuai kua'ankuei jin Pablo. ³³ Te nuu ni jinokuei de ñuu Cesarea, te ni ka jiña'a de tutu yun vi ni ka ndachi'i de Pablo nda'a tee tatnuni yun. ³⁴ Te nuu ni ndi'i ni ka'u de tutu yun, te ni jikan tno'o de ndenu kuu ñuu Pablo. Te nuu ni jini tee tatnuni yun ja in tee ñuu ja tnii Cilicia kuu de, ³⁵ te jiña'a de:

—Nuu kikuei tee ka ka'an kuechi siki ni, saa na konini san tno'o ka'an ni —jiña'a de.

Te ni tatnuni de ja na vi kokoto gua'a ña tee ka netniuu yun jin Pablo ini palacio ndi Herodes.

24

Ni ka'an ni'nu Pablo ja ja'a maa de nuu Félix

¹ Te nuu ni ya'a nuu u'un kiuu, te ni jinokuei Ananías, sutu kuu nija'nu, jin sava ka tee ka kuu

nija'nu nuu ñayiu judio jin in tee ka'an ja'vi nani Tértulo. Te ni kiukuei de nuu tee tatnuni yun ja ka ka'an kuechi de siki Pablo. ² Te nuu ni kana ña tee tatnuni yun jin Pablo ja kundaa kuechi de, te ni jinkondee Tértulo yun ni ka'an kuechi de siki Pablo, te jiña'a de:

—Tata Félix, ja tatnuni ni nuu ñuu, ka ndakuanta'u ndeva'a san nuu ni ja kuya'a kukueni oo joo ñuu ya'a vi ja gua'a tatnuni ni ndi'i taka tniuu oo, te ka kuta'u san ja vi jandichi maa ni, te majinkoo va'a ka ñuu ya'a. ³ Te vi ndee ni ni kuu ka jini san tniuu gua'a sa'a ni, te ka kuta'u ndeva'a san nuu ni, vi Tata Félix, ja kuu ni in tee yinda'a ñuu ya'a. ⁴ Te kuaka'nu ini ni ja ni kekuei san ka kindee san tniuu sa'a ni joo nuu ñuu. Te ja ma ka'an kani kani san, te jikanta'u san ja sa'a ni jamani, konini ni joo luluu tno'o vi ka'an san. ⁵ Chi ka jini ndaa san ja tee ya'a kuu de na kuinio in kue'e ja chi'i tna'a, te vi nii ñuyiu jika de, te suu de kuu ja sa'a ja ja'nde tna'a ñayiu judio, chi maa de kuu nija'nu yinda'a ñayiu ka skua'a tno'o Jesús, tee ni ja'nu ñuu Nazaret. ⁶ Te vi suni ja nduku de ja sa'a tne'e de veñu'u ka'nu, te ni ka kakuiko san de, chi ni ka kuini san ja vi sa'a ndaa san kuechi de, nagua tatnuni Ley ka neva'a maa san. ⁷ Su ni kiunduu Lisias, tee kuu nija'nu, te vi tno'o xeen ni ndakindee de tee ya'a nuu nda'a ndi'i san. ⁸ Te ni tetniuu de tee ka ka'an kuechi ja'a tee ya'a ja kikuei de nuu ni, te ya'a sa'a ndaa maa ni. Te kakan tno'o maa ni de, te kuni ndaa ni ndi'i na kuechi kuu ja ka xtavi san de —jiña'a tee ka'an ja'vi yun.

⁹ Te vi ndi'i tee judio ja ka ndeka tna'a jin de

yun ni ka jiña'a de ja ndaa ja saa ndija kuu.
¹⁰ Yun te ni sa'a tee tatnuni yun seña nuu Pablo ja na ka'an de, te jiña'a de:

—Osii ndeva'a ini san ja ka'an san nuu ni, ja ndanduku ni'nu san kuechi san, chi ja jini san ja ni kuu kua'a kuia oo ni netniuu ni ja ja'nde ni kuechi ñayiu ñuu san. ¹¹ Te kuu ndanduku ni tno'o ndaa, te kuni ni ja vi inka uxi uu kiuu ni ndajino san Jerusalén ja chiñu'u san ia Dios. ¹² Te ni masu ndee ka jinku'un ña de ja tee tna'a san jin ni in ñayiu axi ndee ka skaka tna'a san jin ñayiu ja vi sa'a ni'i vi sa'a ioi, ni nuu veñu'u ka'nu, ni nuu ve'e ii sinagoga, ni nuu ni in ñayiu maa ñuu Jerusalén. ¹³ Su tee ya'a, chi ni in kuechi ja ka xtavi ña de jin san vitna, ma kee ndaa. ¹⁴ Su ja na'ma san nuu ni kuu ja jinokuechi san nuu ia Dios ndi yua san, te chiñu'u san ia Jesús ja kuu in ichi jaa ja ka xnani maa tee ya'a ichi kue'e, chi kandija san ndi'i nagua yoso nuu tutu Ley Moisés vi ndi'i tno'o ni ka tee ñayiu ni ka ndakani tno'o maa ia Dios ndee jana'a. ¹⁵ Te suni inuu ni ka kandija san jin de, ja ka ndetu san ja in kiuu, te ndaxteku ia Dios ndiyi, ndi'i ñayiu ni ka ji'i, a kuu ñayiu ni sa'a java'a axi ñayiu ni sa'a ja u'u. ¹⁶ Te yun guaa nduku ndee san ja siun ni koo vii jajintnuni san ja sa'a san java'a nuu ia Dios vi nuu ñayiu. ¹⁷ Te nuu ni ya'a ndee saa kuia ja ni jikanuu san sava ñuu, te ni ndajiokuiin san nuu ñuu san Jerusalén ja skuta'u san xu'un nuu ñayiu ka kuu nda'u ñuu san vi ja soko san kiti nuu ia Dios. ¹⁸ Te saa sa'a san, oo san veñu'u nuu ja ni nduvii san ja skunku san nagua yoso nuu Ley Moisés, te ni ka jinku'un ña sava tee ka kuu

tna'a san judio ja vajikuei ndee Asia. Te masu na ñayiu kua'a oo jin san ni tu na in sa'a ioo. ¹⁹ Te nuu siun, chi tee Asia yun ka kuu tee kikuei nuu ni ja vi ka'an kuechi de siki san nuu ja na kuechi ka xtavi ña de. ²⁰ Axi vi ka'an maa tee ya'a na kuechi ni jinokau san nuu ni oo san nuu ka ja'nde de kuechi yun. ²¹ Axi nuu ja vi nani ja ni ka'an jaa san nuu ni ka ndututu de yun nuu jiña'a san: “A vi chia kandija san ja ndaxteku ia Dios ndiyi, te yun guaa ka ka'an kuechi ni siki san vitna” jiña'a san —jiña'a Pablo.

²² Yun te nuu ni onini Félix ndi'i tno'o ya'a, te ja siun ja ni jini gua'a de naxa ka kandija ñayiu ichi jaa ja ka chiñu'i ia Jesús, te ni xndendoo de tniuu yun, te jiña'a de:

—Kondio'ni na kiuu kii Lisias, tee kuu nija'nu nuu soldado, te saa kakan tno'o gua'a san de, nagua ja kutnuni ndaa ini san naxa oo tniuu ya'a —jiña'a de.

²³ Te ni tatnuni de nuu capitán ja vi kokoto de Pablo, su na vi kuandetu de ja vi ya'a na in tna'a de jinokuei ja vi jinkoto ña axi vi chituu ña jin de, te ma vi kasi de ichi.

²⁴ Te nuu ni ya'a ndee saa kiuu, te ni ndajino tuku Félix jin ñasi'i de Drusila, in ña'a judio, te ni kana de Pablo, te ni onini de tno'o ni kaxtno'o Pablo naxa oo ja vi kandija ñayiu tno'o ia Jesukristu. ²⁵ Su nuu ni ka'an Pablo ja kanuu ja vi kaka ndaa ñayiu nuu ia Dios, te vi ka'nu ni'nui mai, chi kiuu sandi'i, te sa'a ndaa ia Dios ndi'i nagua ni ka sa'a ñayiu, te ni yu'u Félix, te jiña'a de:

—Kuano'o ni vekaa vitna, te kiuu na nune san, te saa kana tuku ña san —jiña'a de.

²⁶ Chi ndetu de ja ka'an Pablo ja kuña'a de xu'un, te siaa ña de. Yun guaa kua'a jichi ni kana de Pablo ja ni ka ndatno'o jin de. ²⁷ Su nuu ni ya'a uu kuia ja siun ni osa'a de, te ni jino kiuu ja ni kee de tniuu de, te ni nukuiin Porcio Festo nuu tniuu de. Te vi ja na kendoo va'a Félix jin ñayiu judio, guaa ni xndendoo de Pablo vekaa yun.

25

Ni kana ña Festo jin Pablo

¹ Yun te nuu uni kiuu ja ni kiuu Festo ja tatnuni de, te ni kee de ñuu Cesarea ja kua'an de ñuu Jerusalén. ² Te yun ni ka kututu sutu ka kuu nija'nu vi tee ka kuu ni ja'nu nuu ñayiu judio ja ni jinokuei de nuu Festo ka ka'an kuechi de siki Pablo. Te ni ka jikanta'u de ³ ja na sa'a Festo in jandiuxi, na ndatetniuu de Pablo na ndii de Jerusalén, ka jiña'a de. Yun ni ni ka ka'an de, chi ja ni ka ndatno'o tna'a de ja vi kondesi de Pablo, te vi ka'ni ña de nuu ichi yun. ⁴ Su yun te jiña'a Festo:

—Pablo, chi ndesi gua'a de vekaa ñuu Cesarea, te ndee saa ni ka kiuu te ndajiokuiin san. ⁵ Su na ki'inkuei tee ka kuu nija'nu ñuu ni jin san, te nuu ja oo na kuechi ni sa'a Pablo, te yun na vi ka'an kuechi de —jiña'a de.

⁶ Te ni oo de Jerusalén vaa ndee una axi uxi kiuu, te ni ndajiokuiin de ni ndajino de ñuu Cesarea. Te inka kiuu, te ni nukoo de nuu mesa nuu sandaa de kuechi, te ni tatnuni de ja ni ka

junkuaka ña jin Pablo. ⁷ Te nuu ni kiuu Pablo, te ni ka jionduu ña tee judio ja kua'ankuei de ndee ñuu Jerusalén, te ni ka jinkondee de ni ka xtavi de Pablo kua'a kuechi nini ndeva'a. Su vini in tno'o, tu ni kee ndaa. ⁸ Yun te ni ka'an Pablo ja ni ndanduku ni'nu de kuechi de, te jiña'a de:

—Sein, chi vini in kuechi tu nagua ni sa'a san, ni siki Ley tna'a san judio, te ni siki veñu'u, ni siki rey César, tu na in kuechi ni sa'a san —jiña'a de.

⁹ Su vi ja kuini Festo ja kendoo va'a de jin tee judio yun, guaa ni jikan tno'o de Pablo, te jiña'a de:

—¿A kuini ni no'o ni Jerusalén, te yun sandaa san kuechi ni? —jiña'a de.

¹⁰ Yun te jiña'a Pablo:

—Ja oo san nuu nda'a rey César, te yun kuu nuu kundaa kuechi san, chi ja jini gua'a maa ni ja tu na in jakue'e ni sa'a san siki tna'a san judio.

¹¹ Chi nuu ja na in jakue'e ni sa'a san ja nini kuu ja kuu san, tu ma kuu ndakindee san maa san ja kuu san. Su tu sa'un nagua ni sa'a san, chi nino'o ni ka xtavi ña de, te masu jandaa kuu. Te ni in tee, tu na tniuu de ja ndasia'a ña de nda'a tee ya'a. Chi jikanta'u san ja ndasia'a ña ni nuu nda'a César, te maa de na sa'a ndaa kuechi san —jiña'a de.

¹² Yun te ni ka ndatno'o tna'a Festo jin sava ka tee ka netniuu jin de naxa sa'a de. Te nuu ni ndi'i ni ka ndatno'o de, te jiña'a de nuu Pablo:

—Ja ni jikan maa ni ja ki'in ni nuu nda'a César ja sa'a ndaa de kuechi ni, te nuu César ki'in ni nuu saa —jiña'a de.

Ni jino Pablo nuu rey Agripa

¹³ Te nuu ni ya'a ndee saa kiuu, te ni jinokuei rey Agripa jin Berenice ñuu Cesarea ja mavi-jinkoto de Festo. ¹⁴ Te ja siun ki'in kiuu ni ka oo de, te ni ndakani Festo nuu rey yun ja ja'a Pablo, te jiña'a de:

—Oo in tee ndesi vekaa ya'a ja ni xndendoo Félix. ¹⁵ Te na ni ja'an san Jerusalén, te ni jakuei sutu ka kuu nija'nu vi tee ka kuu nija'nu nuu ñayiu judio ka ka'an kuechi de nuu san siki tee ya'a, te ka jikan de ja na kua'a san tno'o ja kuu de. ¹⁶ Te jiña'a san nuu de ja tu na tno'o yun ka neva'o ja ka netniuu Roma ja vi kuandetuo kuu in tee nuu chia'an ka ja vi jin nuu maa de, te vi ka'an kuechi ñayiu siki de, te suni ndanduku ni'nu de kuechi de, jiña'a san. ¹⁷ Te yun guaa nuu ni kekuei ñayiu yun ya'a, te vi tu ni kukuee san, chi vi inka ni kiuu, te ni nukoo san nuu mesa ja ja'nde san kuechi, te ni tatnuni san ni ka junkuaka ña jin de. ¹⁸ Su tee ni kikuei ja ka ka'an kuechi siki de, ni tu na kuechi gua'a ja ni ondakani ini san ni ka xtavi ña de. ¹⁹ Chi vi nani ja ka ka'an kuechi de ja ja'a tee ya'a kuu siki tno'o ja ka kandija de, vi maa ñayiu judio ka ka'an ja ni ji'i in tee ni onani Jesús, te Pablo ka'an de ja tekuee yun. ²⁰ Te ja tu ni nii ini san naxa sa'a san tniuu ya'a, te ni jikan tno'o san Pablo ja a kuini de no'o de Jerusalén, te yun kundaa kuechi de. ²¹ Su ni kachi de ja kuini de ja ki'in de nuu nda'a César Augusto, nagua ja tee yun sa'a ndaa kuechi de. Te ni tatnuni san ja kondesi ni de vekaa vi guaa ndee na tetniuu san de nuu César —jiña'a Festo.

²² Yun te jiña'a Agripa nuu Festo:

—Sein, chi suni kuini san ja konini san tno'o ka'an tee yun.

Te jiña'a Festo:

—Xtnee te konini ni tno'o ka'an de nuu saa —jiña'a de.

²³ Yun te inka kiuu, te ni jinokuei Agripa jin Berenice, te vi yiñu'u ndeva'a ni ka janta'u ña ñayiu nuu ni kiukuei de ve'e ka'nu nuu tatnuni Festo jin taka tee ka kuu nija'nu nuu soldado vi tee ka kuu nija'nu nuu ñuu, te ni tatnuni Festo ja ni ka junkuaka de Pablo. ²⁴ Yun te ni ka'an Festo nuu ndi'i ñayiu ni ka ndututu yun, te jiña'a de:

—Tata Rey Agripa vi ndi'i ni ja ni ka ndututuo ya'a, te ya'a oo tee ka ka'an kuechi na saa na tu'u ñayiu judio siki de, ñayiu ka oo Jerusalén vi ñayiu ka oo ñuu Cesarea ya'a, te vi ka kana jai ja na kuu de. ²⁵ Su maa san, chi ka'an san ja tu na kuechi ni sa'a de ja kuu de. Su ja siun vi maa de ni jikan ja ndaya'a de nuu nda'a César Augusto, guaa ni ndakani ini san ja ndasia'a san de nuu nda'a rey yun. ²⁶ Su tu ni'i sa'un san na kuechi de ja tee san nuu tutu ja ki'in de nuu jito'o san rey ja oo ndaa na kuechi tavi de. Te yun guaa ni kene'e san de nuu ndi'i ni, te vi ja kanuu ka kuu nuu maa ni, vi rey Agripa, te kakan tno'o gua'a ni de, nagua ja kukanu ini san ndee saa tno'o ja tee san nuu tutu ja ki'in jin de. ²⁷ Chi nde'e kanoo na'a nuu maa san ja tetniuu san in tee oo vekaa, te ma ka'an san na kuechi tavi de —jiña'a Festo.

26

Ni ka'an ni'nu Pablo ja ja'a maa de nuu rey

Agripa

¹ Yun te jiña'a rey Agripa nuu Pablo:

—Vitna te kuu ndakani ni na kuechi tavi ni —jiña'a de.

Yun te ni skaa Pablo nda'a de, te ni jinkondee de ni ka'an ni'nu de ja ja'a de, te jiña'a de:

² —Tata rey Agripa, kusii ndeva'a ini san vitna ja jandetu ni ja ndanduku ni'nu san kuechi san jin nuu ni, ndi'i ja ka xtavi kuechi ña tna'a san judio jin san. ³ Chi ja jini ndi'i maa ni naxa ka oo san vi taka tno'o ka tee tna'a san jin tna'a san judio, te yun guaa jikanta'u san ja sa'a ni in jamani, konini ni joo tno'o ja ndakani san, te ma kiti ini ni.

Ni ndakani Pablo naxa ni oo de ama ka

⁴ 'Te ja ka jini ndi'i maa tna'a san judio naxa vaji san ñuyiu ndee nuu lule san ja ni oo san ne'u maa de, ñuu nuu ni kaku san vi nuu ni oo san Jerusalén. ⁵ Te kuu vi ndakani maa de nuu ja ka ka'an de, chi ndi'i de ka jini ja ndee nuu lule san ni yinduu san nuu fariseo ja kuu in ichi sa'a ja nini ndeva'a kuu ja vi skunkuu san ndi'i Ley. ⁶ Te vitna ni ka tnaa ña de ya'a vi ja nani ja ndetu ka'nu san nagua ni kee yu'u ia Dios nuu ndi yua san. ⁷ Te inuu ni ka kandija san tno'o ja ka ndetu ka'nu san jin ndi uxi uu tatatno'o san judio, te nduu vi ñuu ni ka jinokuechi de nuu ia Dios ja skunkuu ya nagua ni kee yu'u ya, vi tata rey Agripa. Te siki yun kuu ja ka ka'an kuechi tna'a san judio ja ja'a san. ⁸ ¿Te nau ja tu ka kandija maa ni ja ia Dios ndaxteku ya ndiyi?

Ni ndakani Pablo naxa ni osondikin de ñayiu ka kandija

⁹ 'Vi suni maa san ni ondakani ini san ja vatuka kuu ja sa'a san kua'a jakue'e siki ñayiu ka kandija Jesús, ia ni ja'nu ñuu Nazaret. ¹⁰ Te vi suni saa ni sa'a san Jerusalén nuu ni ka otatnuni sutu ka kuu nija'nu. Te ni ojasi san kua'a ñayiu ka kandija Jesús vekaa vi ni oñuna'a san nuu ni ka oja'ni de ñayiu ka kandija yun. ¹¹ Te kua'a jichi ni okani ndeva'a san ñayiu ka kandija ndi'i ve'e sinagoga, te ni otenini san jin ja na vi ka'an ne'i jin Jesús. Te vi ja kiti ndeva'a ini san nuu ñayiu ka kandija yun, te vi ni osondikin san jin ndee inka ñuu jika.

Ni ndakani tuku Pablo naxa ni kiunduu de ichi Jesús

¹² 'Te vi suu tniuu ya'a kua'an san Damasco ja ndiso san in tniuu ka'nu ja ni ka chitniuu ña sutu ka kuu nija'nu. ¹³ Su vaa ndee nuu sau nduu kuu kua'an san ichi yun, vi tata rey, te ni jini san in ñu'u ja ni ye'e ichi andivi ja vi ye'e ni'nu ka saa nda'a nikandii, te ni jionduu ña ñu'u yun jin san vi tee kua'ankuei jin san yun. ¹⁴ Te ndi'i san ni ka ndondiso san ndee nuu ñu'u, te ni onini san in tno'o ja ni ka'an jin sa'an hebreo, te kachi: "Saulo, Saulo, ¿nau ja sondikin ndikin ña ron? Te xtuji ñukuun ron maa ron na kuinio isndiki ja jain yata ti nuu yi'i puya punta karrocha, te xtuji ti maa ti" kachi tno'o yun. ¹⁵ Yun te jiña'a san: "¿Na in kuu ni, vi Jito'o?" Te ni kachi tno'o yun: "Maa rin kuu Jesús, ia sondikin ndikin ron. ¹⁶ Su ndakoo te nukuiin ron, chi ya'a kuini rin

ja ni kenta rin nuu ron, nagua ja kokuu ron in tee kokunukuechi nuu rin, te ndakani ron tno'o rin nuu ñayiu ja ni jini ron vitna vi ja skuni ka ña rin kiuu kua'on. ¹⁷ Te skaku ni'nu ña rin nuu ñayiu ñuu ron judio vi nuu ñayiu sava ka tatatno'o nuu tetniuu ña rin vitna ja ki'in ron, ¹⁸ nagua ja ndakune ron nduchi nui nuu kaxtno'o ron tno'o rin, te ma vi kokakai nuu inee ja kuu ichi kue'e, chi na ye'e ñu'u nui. Te ma vi kosa'a kai nagua kuini Tachi, chi na vi sa'i nagua kuini maa ia Dios, te na vi kandija ñai jin rin. Te vi ni'i ja koneka'nu ini rin yika kuechi, te vi ni'i in nuu vi sa'a jajin jin ñayiu ka nduvii nuu rin", kachi ya nuu san —jiña'a de.

Ni jantno'o Pablo tno'o ni skuni ña jin de

¹⁹ 'Te yun guaa tu ni sa'a jatu san, vi tata rey Agripa, tno'o ni ka'an ia Jesús ndee andivi. ²⁰ Chi vi saa sua'a ñama ni jinkondee san ni ndakani san tno'o ya, xtnañu'u ka nuu ñayiu Damasco, te saa ni ja'an san nuu ñayiu Jerusalén vi ni jikanuu san nii taka ñuu tñii Judea, vi suni nuu ñayiu sava ka tatatno'o, ja na vi ndatna'u ini yika kuechi, te na vi kiundui nuu ia Dios, te na vi sa'i java'a nagua ja na vi xne'i mai ja jandaa ja ni ka ndatna'u ini. ²¹ Te ja ja'a ya'a kuu ja ni ka kakuiko ña tna'a san judio nuu ni oo san veñu'u, te ni ka nduku de ja vi ka'ni ña de. ²² Su ndakuanta'u san nuu ia Dios ja ni chindee ni chituu ña ya jin san, te nukuiin xii ka san ndee kiuu vitna, ndakani san tno'o ya nuu ñayiu na'nu vi nuu ñayiu kueli. Te tu sa'un xtaa xtuu ka san na in tno'o koka'an san, chi ndakani ndaa san

nagua ni ka ka'an tee ni ka ndakani tno'o maa ia Dios ndee jana'a vi Moisés nuu ja ni ka ka'an de nagua kokuu: ²³ Ja Kristu, chi kua'a tnundo'o tna'a ya, te kuu ya. Te suu maa ya kuu ia ni ndateku xtnañu'u ka ne'u ndiyi, te xne'e kaji ya ja skaku ni'nu ya ñayiu judio vi ñayiu sava ka tatatno'o —jiña'a Pablo.

Ni nduku Pablo ichi ja na kandija rey Agripa

²⁴ Te nuu ni ka'an Pablo tno'o ya'a ja ka'an ni'nu de ja ja'a de, te vi ni kana jaa Festo yun, jiña'a de:

—Vaa ndukue'e ni Pablo, chi vaa ja kua'a ndeva'a letra jian ni kutua'a ni, te suu ndasa'a kue'e ña jin ni —jiña'a de.

²⁵ Su jiña'a Pablo:

—Masu ndukue'e san, vi jito'o san Festo, chi ka'an ndaa san vi kaxtno'o kaji san ja oo ndaa ndija. ²⁶ Te suni maa rey, ja jini gua'a de taka tno'o ya'a, te yun guaa vi ni ini ni anu san ka'an san nuu de, chi ndakani ini san ja ndi'i tno'o ka'an san ja jini gua'a de, chi masu tno'o kokuu yu'u jion kuu. ²⁷ ¿A kandija ni, vi tata rey Agripa, tno'o ni ka ka'an tee ni ka ndakani tno'o maa ia Dios ndee jana'a? Ja jini san ja kandija ni —jiña'a Pablo.

²⁸ Yun te jiña'a Agripa yun nuu Pablo:

—¿A ndakani ini ni ja jin joo ni tno'o ni ka'an ni, te sino ini ña ni ja kandija san Kristu? —jiña'a de.

²⁹ Te jiña'a Pablo:

—Visi joo ni tno'o ni ka'an san axi kua'a, su ndeja ñu'u ka maa Dios. Te masu maintno'o ni maa ni kandija, chi suni ndi'i ñayiu ka nini ya'a

na vi kandijai ya, te vi koo ni nagua oo san, su ma kuation dia'a ya ja vi konu'ni ni jin cadena ya'a, nagua ndo'o sein vitna —jiña'a de.

³⁰ Te nuu ni ndi'i ni ka'an Pablo taka tno'o ya'a, te ni ndakoo rey yun vi suni ni ndakoo Festo, tee tatnuni ñuu yun, vi Berenice vi ndi'i tee ni ka onukoo jin de yun. ³¹ Te nuu ni ka kujioo siin de ja ka ndatno'o tna'a ni maa de ja ja'a tniuu ya'a, te ka jinkondee de ka ka'an de:

—Tu sa'un na kuechi tee ya'a ja kuu de, ni ja kondesi de vekaa nuu siun —ka kachi de.

³² Te jiña'a Agripa nuu Festo:

—Kuu siaa ni tee ya'a nuu siun ja tu ni jikan maa de ja ki'in de nuu César ja kundaa kuechi de —jiña'a de.

27

Ni ka tetniuu ña de jin Pablo ja kua'an de Roma

¹ Te nuu ni kundaa ja vi sia'a ña de ki'inkuei san jin Pablo ndee Italia. Te ni ka chi'i ña de jin Pablo vi sava ka tee ka yi'i vekaa nda'a in capitán nani Julio, tee yinda'a grupo soldado nani Augusto. ² Te ni ka tnii san in barco ja vaji ñuu nani Adramitio ja ya'a sava ka ñuu ka oo yu'u ndute mar ja tnii Asia. Te suni kua'ankuei san nuu barco yun jin Aristarco, tee ñuu Tesalónica ja tnii Macedonia. ³ Te inka kiuu ni jinokuei san ñuu Sidón, te ni kunda'u ini ña Julio yun jin Pablo, te ni jandetu de ja ni ja'an Pablo nuu ñayiu ka ndeka tna'a gua'a jin de ja ni ka ndachindee ñai jin de. ⁴ Yun te ni ka ndatnii tuku san barco ñuu Sidón ja kua'ankuei san chia

saa sua'a manana nuu tachi ichi nuu kua'ankuei san. Te yun guaa ni ka xtaa xiin san ichi ja ni ka ya'a san xiin ñuu Chipre ja oo ma'ñu ndute mar.
⁵ Yun te ni ka ya'a san nuu ndute mar yatni nuu oo ñuu Cilicia vi ñuu Panfilia, te ni kentakuei san ñuu Mira ja tñii Licia.

⁶ Te yun ni ni'i tee kuu capitán yun inka barco ja vaji ndee ñuu Alejandría, te ki'in ndee Italia. Te ni tatnuni de ja ni ka sama san, te ni ka ndatnii san barco yun, te kua'ankuei san jin de.

⁷ Te kua'a kiuu ni ka jika san nuu ndute mar, chi kuee ndeva'a ni jika barco yun ja siun sua'a mananu tachi ichi kua'ankuei san, guaa kua'a ndeva'a tnundo'o, te saa ni kentakuei san yu'u ñuu Gnido. Te ja siun tu ni jandetu tachi yun ja ki'inkuei ndaa san guaa ni ka jiko san ndee yatni yu'u ñuu Salmón ja tñii Creta ja oo ma'ñu ndute mar yun. ⁸ Te vi saa ni yi'i tachi guaa kua'a tnundo'o ni ka tna'a tee ka skaka barco yun nuu ni ka ya'a san yu'u ndute yun, te saa ni kentakuei san in nuu nani Buenos Puertos yatni nuu oo ñuu Lasea.

⁹ Te ja siun kuee ndeva'a ni jika barco yun, guaa kua'a kiuu ni skunaa, te makuvijin ndeva'a ja kiondita barco nuu ndute mar, chi ja ni kuyatni yoo vijin, chi ja ni ya'a kiuu viko ja ni ka ondite ñayiu judio. Te ni xteku ña Pablo jin tee ka netniuu yun, ¹⁰ te jiña'a de:

—Tee vajikuei nuu barco ya'a, vijin ndeva'a kokuu ichi ki'on ya'a, chi jini san ja koo kua'a tnundo'o nuu vi skunao barco vi taka ja ndisoi, te vatuni vi ndee mao vi junaa —jiña'a de.

¹¹ Su vini tu ni onini sa'un capitán yun tno'o ni ka'an Pablo, chi vi ni kunuu ka tno'o ka ka'an tee ka skaka yun jin maa tee xiin barco yun kuu ja nini de. ¹² Te ja siun tu oo gua'a yu'u ndute mar yun ja koo barco yoo vijin, guaa ni ka ndakani ini kua'a de ja gua'a ka kokuu ja ki'inkuei san jin barco yun, te vi nduku de ichi axi saa kuu kentakuei san ñuu Fenice nuu kuu yu'u ndute mar ja tñii Creta. Te Fenice yun oo ichi xiin nuu kana nikandii, te yun vi koo san ndee na ya'a yoo vijin.

Ni jinki'i tachi ni'i nuu ndute mar

¹³ Te ni jinki'i in tachi kuiñi luluu ja makana nuu ichi nuu ndute mar yun, guaa ni ka ndakani ini de ja kuu kentakuei san ñuu Fenice, te ni ka skaka de barco yun ja ni ya'a yu'u ñuu Creta. ¹⁴ Su vi masu kua'a ni ja'ankuei san, te ni jinki'i tuku in tachi ni'i ndeva'a nani Euroclidón ja vaji ichi nuu ñu'u yichi, te kua'an nuu ndute mar. ¹⁵ Te ni chinda'a ña jin barco yun, te ña ni ka kundee ka tee ka skaka yun ja ki'in ndai, guaa ni ka siaa de, te maa ni ka tachi yun tunda'a ña jin barco yun kua'ankuei san. ¹⁶ Te vi saa tunda'a ña tachi, te saa ni kentakuei san in ñuu luluu nani Clauda ja oo ma'ñu ndute mar, nuu tu kani ni'i tachi, su vini saa te kua'a tnundo'o ni ka tna'a san. Saa ni ka kundee san ja ni ka ndajiokuita san in barco luluu ja ñuu barco ka'nu yun. ¹⁷ Te nuu ni ka kundee san ni ka ndatnaa san barco luluu yun nuu barco ka'nu yun. Te ni ka ju'ni de barco ka'nu jin in yo'o gua'a, te ja siun ka yu'u de ja kana saa ki'in barco yun nuu ñu'u yaxin

ndute mar. Yun te ndee tñii ni'nu nuu ñuti nani Sirte, guaa ni ka xtajioo de sa'un manta ja nu'ni ichi xini barco yun. Te sua'a ni tunda'a ña tachi yun kua'in. ¹⁸ Te ja siun vi saa ni yi'i ni'i ndeva'a tachi yun inka kiuu, guaa ni ka jinkondee de ni ka tnaa de ndatniuu ndiso barco yun nuu ndute mar yun ja na nduu ñamai. ¹⁹ Te kiuu kuu uni, te ni ka tnaa ndi'i ka san taka ja ka jantniuu de ja ka skaka de barco yun. ²⁰ Te kua'a kiuu vini tu ni ka jini san nikandii ni kimi ja siun oo ndeva'a viko vi kuun sau, te ni tu jinkuiin tachi ni'i ndeva'a vi tee sua'a tee sua'a ña guaa vi ja ni ka ja'nde ni ka kuu ini san ja ma vi kaku ka san. ²¹ Te ja siun ja ni kuu ki'in kiuu tu na xtaa ka jaa san, guaa ni ndakoo Pablo, te ni jinkuiin de ma'ñu ndi'i tee ka oo nuu barco yun, te jiña'a de:

—Ndi'i ni tee vajikueio nuu barco ya'a, gua'a ka kuu nuu siun te ni ka kandija ni tno'o ni ka'an san ja ma kekueio ñuu Creta, te nani vajikueio ja ka tna'o tnundo'o vi ka skunao ndi'i ndatniuu. ²² Su vitna te xteku ña san ja vi koo anu ni, te ma vi yu'u ni, chi ni ion tu na in junaa, maintno'o barco ya'a guaa junaa. ²³ Chi nuu jakuaa vitna, ni skuni ña in ia jinokuechi nuu Dios, ia xiin nuu oo san vi jinokuechi san. ²⁴ Te ka'an ya sua'a: “Pablo, ma yu'u ron, chi nini kuu ja kenta ron nuu rey César. Te ja ni jini Dios ja ndakuatu ron, te yun guaa skaku ni'nu ya ndi'i tee ka jionuu jin ron nuu barco ya'a”, kachi ya. ²⁵ Te yun guaa vi koo anu ni, vi ñani, chi ndetu ka'nu san nuu ia Dios ja saa ndija kokuu nagua ni ka'an ia jinokuechi nuu ya. ²⁶ Su nini kuu ja ndee vi jinkituo nuu oo ñu'u yichi ma'ñu ndute mar

—jiña'a de.

²⁷ Te nuu ni jino uxi kuun jakuaa ja ka ñu'u san nuu ndute mar Adriático ja vi unsua'a unsua'a kua'an barco yun sa'a tachi, te ndee nuu sau ñuu, te ni ka ndakani ini tee ka satniuu nuu barco yun ja ja ni ka kuyatni san ja vi ndejioo san nuu ñu'u yichi. ²⁸ Yun te ni ka chikua'a de ja vi kutnuni ini de nasaa ka kunu oo ndute yun, guaa ni ka jini de ja saa oko nda'a ja kunu ñu'u de. Yun te ni ja'ankuei ka san joo ka, te ni ka chikua'a tuku de, te ni ka jini de ja saa xa'un nda'a ni ka kunu ñu'u de. ²⁹ Te vi ja ka yu'u de ja jinkuntna'a barco yun jin kava, te ni ka tnaa de kuun kaa tikanchu na'nu ichi yata barco yun ja kondio'ni a ma jinkituu, te ka ndakuatu ka'nu de ja na tuu inka kiuu. ³⁰ Yun te ni ka jinkondee tee ka satniuu nuu barco yun ka nduku ndee de ja vi kunu yu'u de. Yun te ni ka jinkondee de ka nune'e de barco luluu inee nuu barco ka'nu yun, te vi ka sa'a ni de ja kaa tikanchu na'nu ka yun ka tnaa de ichi nuu barco ka'nu yun nagua ja ma vi kuni sava ka tee yun ja vi kunu yu'u de, ka ndakani ini de. ³¹ Su yun te ni jini Pablo, guaa ni kaxtno'o de nuu tee kuu capitán vi nuu soldado, te jiña'a de:

—Nuu ja ma vi kendoo maa tee ka satniuu ya'a ini maa barco ka'nu ya'a, te vi kona'a ni ja ni ion ma vi kaku —jiña'a de.

³² Yun te ni ka ja'nde soldado yun yo'o ndikin barco luluu yun, te ni ka siaa de, kua'an maa jin ndute yun.

³³ Te nuu ni keja'a ja matuu, te ni xteku ña Pablo jin ndi'i de ja na vi kaa de xtaa, te jiña'a

de:

—Ya'a kuu uxi kuun kiuu ja ka jito ni barco ya'a, te ka ondite ni ja tu sa'un nagua ka jaa ni. ³⁴ Te yun guaa jikanta'u san ja vi kaa ni nagua ja vi ndani'i ndee ni, chi ni in ni ma vi junaa —jiña'a de.

³⁵ Te nuu ni ka'an de tno'o yun, te ni tnii de in xtaa, te ni ndakuanta'u de nuu ia Dios jin nuu ndi'i tee kua'ankuei yun, te ni ta'u de ja ni jinkondee de jaa de. ³⁶ Yun te nasaa san ni ka ndusii ini, te suni ni ka jaa san xtaa. ³⁷ Te uu ciento uni xiko xa'un in san kuu ja ndi'i san nagua ka ñu'u san nuu barco yun. ³⁸ Te nuu ni ndi'i ni ka jaa gua'a san vi ndee ni ka ndutu chii san, te ni ka tnaa de sava ka triu nuu mar ja na nduu ñama barco yun.

Ni tnii ni'nu barco nuu ndute mar

³⁹ Te nuu ni tuu sa'un, te ni ka jini san in nuu oo ñu'u yichi, su tu ni ka ndakuni tee ka satniuu nuu barco yun na ndenu kuu. Su chi ni ka jini de in nuu jinkituu yu'u ndute mar ja ñu'u kua'a ñuti, te ni ka nduku ndee de ja vi ndene'e jioo de barco yun nuu ja na kuu. ⁴⁰ Te ni ka ja'nde de cadena ja ka nu'ni kaa tikanchu yun, te ni kendoo nuu ndute mar yun. Te ni ka xtaya de yutnu ja ndeka ña naxa ki'in maa barco yun. Te ichi nuu barco yun ni ka ndaku'ni de sa'un manta nuu yutnu yun. Te ni jinkondee tachi ni chinda'a barco yun ja jika majintna'a yu'u ndute mar yun. ⁴¹ Su tu ni kuu ndejioo, chi saa sua'a nuu ndanitna'a uu yute nuu jika ni'i ndute ni tnaa ni'nu maa, guaa ni tnii ni'nu kutui yun nuu

oo kua'a ñuti, guaa tu ni kandaa sa'un kai. Te ichi yatai ni jinkondee jechi kueli ja ni'i ndeva'a tee ña nda'a ndute mar yun.

⁴² Yun te ni ka ndatno'o tna'a soldado yun ja vi ka'ni de ndi'i tee ka oo vekaa, nagua ja ni in de ma kaku ja vi xtaa de ndute, te vi kunu yu'u de ki'inkuei de. ⁴³ Su tu ni jandetu capitán yun, chi ni kuini de ja skaku ni'nu de Pablo. Te ni tatnuni de ja tee kuu xtaa ndute, te na jinkondee xtnañu'u ka de na xtaa de ndute, te na vi ndejioo de nuu ñu'u yichi. ⁴⁴ Te sava ka de na ki'inkuei de siki in tabla axi in pedasu maa barco yun. Te saa ni ka sa'a san ja ni ka kaku ndi'i san, te ni ka ndejioo san nuu ñu'u yichi.

28

Ni jino Pablo ñuu Malta

¹ Te nuu ja ni ka kaku san, saa ni ka jini san ja Malta nani ñuu ja oo ma'ñu ndute mar yun. ² Te ñayiu ñuu yun ni ka kunda'u ini ñai jin ndi'i san, guaa ni ka xna'i in ñu'u ka'nu, te ni ka kana ñai ja ni ka ndasaa san, chi vijin ndeva'a vi kuun sau.

³ Yun te ni xtutu Pablo in tnii tutnu yichi, te vi inka tnaa de tnu nuu ñu'u, te ni kee ni'ni ni in koo xeen nuu tutnu yun. Jino ti ja ni ka ki'in ña ñu'u yun, te ni kakuiko ni ti nda'a de. ⁴ Te nuu ni ka jini maa ñayiu ñuu yun ja intakaa gua'a ti nda'a de, te ni ka jinkondee de ka ndatno'o de:

—Tee ya'a, chi vi ja ndaa ja tee ja'ni ndiyi kuu de, yun guaa ndo'o de sia'a, chi visi ni kaku de nuu ndute mar, su maa chu'chi ja sa'a ndaa ya kuechi ñayiu, tu ka kuini ya ja koteku de.

⁵ Su ni kisi Pablo nda'a de, te ni kanakau koo yun nuu ñu'u, te ni tu nagua ni ndo'o sa'un de.

⁶ Te ndi'i ñayiu yun, chi ka ndetu ni kai ja na ore, te jaa yi'ndi de axi sanaa te kani xini de ja kuu de. Su nuu ni kuna'a ka ndetu de ja tu nagua ndo'o Pablo, te ni ka ndasama de tno'o ka ka'an de, te ni ka kachi de ja in chu'chi kuu Pablo.

⁷ Te yatni yun oo ñunde'i in tee nani Publio ja kuu nija'nu de nuu ñuu yun. Te ni kana ña de ja ni tanuu de ve'e de ja ni ka oo san uni kiuu, te ni jito va'a ña de. ⁸ Te kiuu yun katuu tata Publio yun nuu jito jin kue'e kiji vi kue'e niñi, te ni kiuu Pablo ni jinkoto ña de. Yun te ni ndakuatu de nuu ia Dios. Te nuu ni ndi'i ja ni ndakuatu de, te ni sonee de nda'a de siki tee yun, te ni nduva'a de. ⁹ Te vi ja siun ni sa'a de tniuu ya'a, guaa ni ja'ankuei sava ka ñayiu ka ku'u ja ka oo ñuu yun nuu oo Pablo, te vi ndi'i ni ka nduva'a. ¹⁰ Guaa ni ka skuta'u ñai ndi'i nagua ka ja'ni ña jin san. Te nuu ni kitna'a kiuu ja ki'inkuei tuku san nuu inka barco, te ni ka jini mani ñai taka ja kokuu ichi nuu ki'inkuei san.

Ni jino Pablo Roma

¹¹ Te nuu uni yoo ja ni ka oo san ñuu Malta, te ni ka tnii tuku san in barco ja suni ni oo ñuu yun nii yoo vijin. Te barco yun, chi vaji ndee ñuu Alejandría, te ichi nuu barco yun ndiso uu chu'chi, in nani Cástor te inka nani Pólux. ¹² Yun te ni jinokuei san ñuu Siracusa, te yun ni ka oo san uni kiuu. ¹³ Te vi ñuu yun ni kekuei san kua'ankuei san yu'u ndute mar, te saa ni jinokuei san ñuu Regio. Te inka kiuu ni jinki'i tachi ichi sur, guaa vi kiuu uu ni, te ni jinokuei

san ñuu Puteoli. ¹⁴ Te yun ni ka jinkuntna'a san jin sava ñayiu ka skua'a, te ni ka jikanta'u de ja ni ka kendoo san jin de uja kiuu. Yun te saa ni kekuei san ja kua'ankuei san Roma. ¹⁵ Te ja ni ka ni'i tno'o ñayiu ka skua'a ka oo ñuu Roma ja kua'ankuei san, guaa ni kekuei de ja ni ka nditna'a ña de nuu oo Foro Apio, in nuu nani Uni Taberna. Te nuu ni jini ña Pablo jin de, te ni ndakuanta'u de nuu ia Dios, te ni nuku'un ndee ini ka de. ¹⁶ Te nuu ni jinokuei san Roma, te ni ndakuña'a capitán kua'ankuei jin san yun ndi'i tee ka oo vekaa nda'a tee kuu nija'nu yinda'a soldado maa Roma. Te ndia Pablo, chi ni ka taa siin ña de jin in soldado ja jito ña jin de.

Ni kaxtno'o Pablo nuu ñayiu ñuu Roma

¹⁷ Yun te saa nuu uni kiuu ja ni jinokuei san, te ni kana Pablo tee ka kuu nija'nu nuu ñayiu judio ja ka oo Roma yun. Te nuu ni ka kututu de, te jiña'a Pablo:

—Tata ñani, tu sa'un na jakue'e sa'a san siki ñayiu ñuo, ni siki nagua ni ka osa'a ndi yuao. Su vini saa, te ni ka kakuiko ña tna'o judio jin san Jerusalén, te ni ka ndasia'a ña de nda'a tee Roma ja ni jasi ña de vekaa. ¹⁸ Su nuu ni ka sa'a de ja ni na'ma san na kuechi tavi san, te tu ni ka ni'i de na kuechi tavi san. Yun guaa ni ka kuini de ja vi siaan ña de, chi tu na kuechi sa'un san ja kuu san. ¹⁹ Su tu ni ka jandetu ñayiu ka kuu tna'o judio, guaa ka'an san a tuu, su ni jikan san ja kii san nuu César, nagua ja na sa'a ndaa de, su chi masu vaji san ja ka'an kuechi san siki ñayiu ñuo. ²⁰ Te yun guaa tniuu ya'a kuu ja ni

kana ña san ja kuni ña san vi ka'an san nuu ndi'i ni, chi kandija san ja ndetu san nagua ka ndetu ka'nu maa ñayiu ñuo Israel ja skunku nagua ni kee yu'u maa ia Dios, te yun guaa nu'ni san jin cadena ya'a —jiña'a de.

²¹ Yun te ka jiña'a tee ka kuu nija'nu nuu ñayiu judio:

—Sein, vi ñani, ni in tutu tu nagua ka ndani'i san ja vi tetniuu tna'o judio ja ka oo ñuu Judea ja vi kukanu ini san ja ja'a ni. Te ni in tee ja vaji ndee yun, tu na in kenta ja ka'an kuechi siki ni axi koka'an kue'e de ja ja'a ni. ²² Su ka kuini san ja vi konini san tno'o ka'an ni vi naxa ndakani ini ni, chi ka jini san ja vi na saa ni nuu ka ka'an kuechi ñayiu ja tu ka jintna'a ini ichi jaa Jesús ja jika ni kaxtno'o ni —ka jiña'a de.

²³ Yun te ni ka jani de in kiuu ja vi ndanitna'a de. Te kiuu yun ni ka kututu kua'a ñayiu ve'e nuu oo Pablo, te ni jinkondee de ndee nuu ne'e, te vi ndee nuu mañini ja ndakani de naxa tatnuni ia Dios, vi nduku de ja na vi jinkui'nu kaji ini ñayiu, te na vi jino ini ichi ia Jesús jin tno'o nagua yoso nuu Ley Moisés vi nagua ni ka ka'an tee ni ka ndakani tno'o maa ia Dios ndee jana'a, ja suni ja ni ka oka'an de ja ja'a Jesús. ²⁴ Te sava ñayiu ni ka janta'u tno'o ka'an Pablo, su savai, chi tu ni ka kandijai. ²⁵ Te ja siun masu inuu ni ka kandija de, guaa ni ka ndayagua de ja no'okuei de ve'e de, te jiña'a Pablo tno'o ya'a:

—Gua'a ni ka'an Espíritu ia Dios jin ma'ñu sagua Isaías, tee ni ndakani tno'o ya ndee jana'a, nuu ndi yuao nuu ni ka'an de:

²⁶ Kua'an nuu ñayiu ñuu ya'a, te kuña'a ron:

Ja jin so'i vi konini, su ma vi jinkui'nu ini.

Te vi kondia'i jin nduchi nui, su ma vi kuni.

²⁷ Chi ni ka kundee ndeva'a ini anu ñayiu ya'a,
te tu ka jinkui'nu ini, chi joo ni ka nini,
te ka ndesi nduchi nui nagua ja ma kuu vi kuni
jin nduchi nui

ni ma vi konini jin so'i,

ja vi jinkui'nu ini jin anui,

te kiukuei ichi rin,

te ndasa'a rin anui ja skaku ni'nu rin nuu yika
kuechi,

sua'a ni ka'an Isaías.

²⁸ Te vitna guaa vi kona'a ni ja kiuu kua'on, te
tno'o ja ni tetniuu ia Dios ja skaku ni'nu ya jin
yoon, tetniuu ya nuu ñayiu sava ka tatatno'o, te
ñayiu yun vi konini tno'o ya —jiña'a Pablo.

²⁹ Te nuu ni ndi'i ni ka'an Pablo tno'o ya'a, te
kuano'okuei ñayiu judio ka tee tna'a de ja ja'a
tno'o ya'a ichi kuano'okuei de.

³⁰ Te ni oo Pablo uu kuia mimi'i nuu in ve'e
ni otniuya'u de, te ni ojanta'u de ndi'i ñayiu ni
ka ojinkoto ña jin de. ³¹ Te ni ondakani de naxa
tatnuni ia Dios vi ni okaxtno'o de tno'o va'a maa
Jito'o Jesukristu, ni onune ni ichi ja ni okaxtno'o
de nuu ñayiu, te tu na in ni jasi ni'nu.

Saa ni kuu.

**Tutu ii - Ka'an ia Dios nuu ndi'i ñayiu
Mixtec, Northern Tlaxiaco: Tutu ii - Ka'an ia Dios
nuu ndi'i ñayiu New Testament+
La Santa Biblia en el mixteco del norte de Tlaxiaco**

copyright © 2016 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Mixtec, Northern Tlaxiaco

Contributor: Wycliffe Bible Translators, Inc.

All rights reserved.

2020-11-30

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 22 Feb 2024 from source
files dated 29 Jan 2022

1d46d274-fabd-5c6b-bfec-c3e776510466